

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Andra kammaren.

Nr 26.

Onsdagen den 18 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning bevillningsutskottets betänkande, nr 32, i anledning av väckta motioner om arvsfattens utbyggande och omformande för åvägabringande av en begränsning av de stora förmögenheterna m. m.; och lämnades därvid enligt förut skedd anteckning ordet till

*I fråga
om arvsfattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

Herr **Lindman**, som anförde: Herr talman! Ja, det är ju alltid litet förargligt att få ordet först efter middagsrasten och få börja ett kvällsplenum. Men jag får ju säga, att här flutit så mycket värtalighet i denna fråga redan förut i dag, att det säkerligen inte gör så mycket, om en del av kammarens ledamöter inte få höra på det lilla, som jag nu i debattens sena timme kan komma med.

När jag, herr talman, läste denna motion för rätt länge sedan, så fäste jag mig vid ett par satser, som stå i dess början. Och när jag sedan hade läst den till slut, alla trettio sidorna, så gick jag tillbaka till början för att ytterligare begrunda de där två satserna, som stå där. Jag tyckte, att den första av dem var en mycket förnuftig och förständig sats, den som lyder, att ökad produktion bildar grundvalen för ökat välstånd. Det är en sak, som man ju gärna vill vara med om och skriva under. Sedan kommer den andra satsen omedelbart därefter. Det heter, att det finns en annan sanning, nämligen att ökad produktion betyder högre välstånd för hela folket, endast då det gemensamma arbetets avkastning blir på ett rimligt sätt fördelad. Dessa båda satser äro, herr talman, upptakten till denna motion. Det är vad författaren till motionen sedan spinner på i hela fortsättningen. Det är, tyckte jag, som om författaren av denna motion har haft två olika publikum att vända sig till. Han vänder sig med den sista satsen till dem, som han säkerligen betraktar som sina närmaste anhängare, dem, som han riktigt vill visa sin välvilja, då han säger, att vi skola fördela egendomen. Det går inte an, att det finns många som ha och andra som inte ha, utan här måste det bli på det sättet, att den som mer har, skall ge åt den som mindre har. Detta är säkerligen en sak, som vi komma att få höra i fortsättningen inte bara i dag utan även framöver rätt mycket, just denna sista sats. Men så står det i den första satsen, att ökad produktion är huvudvillkoret för välstånd. Det är som om författaren av denna motion hade velat vända sig till en annan del av folket och säga: var inte så förfärligt rädda för detta, ty ni se ju, att vi ha en mycket klar och skarp blick för vad ökad produktion i själva verket betyder. Men likväl måste man säga, när man studerar saken, att det dock är den andra satsen, som dominerar i denna motion, det som framträder starkast, det som går som den röda tråden genom hela motionen, nämligen att man skall för-

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

dela egendomen på ett bättre sätt, än vad nu är fallet. Och där använder man sig av alla de medel som man kan, bl. a. det här senast av herr Lindskog så starkt påpekade medlet, nämligen att man ockrar på den svenska avundsjukan. Egendomen skall rimligt fördelas, heter det. Men när man då väntar sig, att det skall bli något av med denna fördelning, d. v. s. att man skall komma till den slutsatsen, att somliga skola ge åt andra, då klickar hela resonemanget, då får man vänta ända tills man kommer till allra sista slutet av motionen, där det står, att vi skola genom arvsskatt draga in delar av förmögenheten och fondera i statens hand. Då tänkte jag för mig själv, att nu har motionärernas skuta gjort en fullständig kovändning. Ty de göra ju ingen fördelning, utan de överlämna det till staten för att av staten fonderas. Visserligen är det möjligt, att motionärerna tänkt sig, att detta skall vara lika bra, ty det skall komma de mer eller mindre egendomslösa till godo förmedelst statens hjälp i form av mindre skatter till staten, därför att staten blivit förmögnare. Men lika fullt kan man säkerligen säga, att det är en kovändning som här gjorts.

Resonemanget i motionen skulle nu egentligen gå ut på att bevisa, att man kan konfiskera förmögenhet, utan att det gör någon skada. Jag använder, herr talman, ordet konfiskera, samma ord, som herr Jönsson i Revinge så riktigt använde, ty enligt vanliga svenska rättsbegrepp kan det inte gärna komma under något annat namn än konfiskation. Då, herr talman, synes det mig, att motionärerna begå ett stort fel. Jag vill inte, att man här skall sammanblanda två olika saker. Å ena sidan är det fråga om hur man skall fördela arbetets frukter, d. v. s. inkomsten av produktionen. Det är visserligen sant, att det i motionärernas första sats talas om att arbetets avkastning skall på ett rimligt sätt fördelas. Men, å andra sidan, sedan i hela fortsättningen är det aldrig fråga om arbetets avkastning, utan det är fråga om förmögenheten och dess indragning genom stark arvsskatt. Det är här som jag tror, att man måste säga, att motionärerna begå ett ganska stort fel. Ty de förbise — och det ligger kanske i hela deras uppfattning, att de kunna göra sig skyldiga till ett sådant förbiseende — de förbise uppenbart den betydelse, som kapitalet har för att skapa möjligheter till nytt arbete. Det är klart, att ju mindre vi överhuvud taget konsumera, i desto större mån blir kapital tillgängligt för skapande av nya produktionsmöjligheter. Det är på det sättet, att en ny produktionsmöjlighet av vad slag det vara må ju kräver en insats inte bara av arbete utan även av pengar. Och det är detta som inte underlättas utan kommer att försvåras i allra högsta grad för att inte säga — om man driver saken alltför långt — omöjliggöras, därest man skulle följa det resonemang motionärerna använda. De tala strax i början av motionen om ett yttrande av lord Bacon, vilket de beteckna såsom drastiskt, nämligen att rikedom inte blir nyttig, om den inte blir spridd. Och detta vilja motionärerna taga till intäkt för att man skall dela upp egendomen på så många som möjligt. Jag undrar, om man inte med lika goda skäl skulle kunna använda detta lord Bacons yttrande för att säga, att kapitalet, förmögenheten blir nyttig först i den mån den verkligen sprides ut för att skapa nya möjligheter till försörjning för människorna, med andra ord för att skapa nya möjligheter till arbete och därmed naturligen även försörjning. På ett ställe i motionen, där motionärerna liksom skela åt den andra sidan, som jag talade om, säga de, att vid varje ingrepp i egendomen med beskattning som verktyg får man taga hänsyn till konsekvenserna för det ekonomiska livet. Ja, det är alldeles riktigt, att det måste man göra. Men tro verkligen de ärade motionärerna, att dessa konsekvenser skulle utebli, om man skulle uppställa såsom ideal, att man skall genom arvsskatt taga bort arven och i stället överlämna dem till staten för konfiskation. Staten skulle komma att sitta med litet egendom här och litet egendom där av alla möjliga olika slag. Jag kan knappast tro, att motionärerna

äro så sangviniska, att de verkligen tro, att egendomen då skulle bli fruktbargörande för ny verksamhet på samma sätt, som den blir under nuvarande förhållanden. Men de peka på en annan fondering. De tala på ett ställe om att vi ha pensionsfonden och rusdrycksmedelsfonden. Där ha vi exempel på fondering för statens räkning, säga de, och de fråga: är det något så farligt att göra på det sättet? Ja, den saken skulle jag vilje be motionärerna själva undersöka och svara på. Kanna de verkligen påstå, att den väldiga fonderingen av stora summor pengar för t. ex. pensionsförsäkringens räkning inte har ett menligt inflytande på verksamheten och rörelsen i landet och på produktionen. Jag är livligt övertygad om att, om de säga det, så ha de orätt. Jag tror, att man skulle kunna rent av våga påstå, att redan med den fondering av statsmedel, som nu äger rum, har man undandragit kapital från den produktiva verksamheten, i varje fall om jag tänker på den direkta, den verkliga produktionen. Det kan nog för övrigt varken jag eller motionärerna bevisa. Men det skulle dock kunna vara av intresse att tänka på den saken, huruvida inte utdragandet av sådant kapital ur verksamheten kan ha något inflytande i fråga om det dåliga tillståndet i affärsverksamheten, som varit för handen under sista åren i vårt land, och på den stora arbetslöshet, som därav blivit en följd.

Motionärerna tala om England, och det talas också i debatten om England. I den motion, som kommer att behandlas om en stund, när det blir fråga om förslaget om inkomst- och förmögenhetsskatt, göras ännu mycket starkare jämförelser med England. Hela den motionen är uppbyggd på en jämförelse mellan Sverige och England. Alla sådana jämförelser, herr talman, äro farliga att göra, därför att de kunna aldrig bli adekvata. Man kan aldrig få precis samma utgångspunkter. Förhållandena äro så olika i det ena landet och i det andra, att man inte kan få något jämförbart. Motionärerna ha i den senare motionen, som jag talar om, omsorgsfullt undvikit att göra jämförelser med något annat land, där de säkerligen skulle kunna finna jämförelsepunkter, som varit mycket mera likartade förhållandena i vårt land. Nu gör man emellertid denna jämförelse. Jag hörde herr Wigforss, som väl haft stor del i författandet av denna motion, säga i första kammaren, att i trots av allt detta kan man inte göra någon jämförelse mellan England och Sverige, när det gäller förmögenhetsfördelningen. Ja, det är alldeles klart, att en man, som har ansvarskänsla, måste säga så. Ty det är alldeles uppenbart, att sådana förhållanden, som i det fallet finnas i England, finnas ingalunda i vårt land. Men så hörde jag herr Hansson i Stockholm, när han talade på förmiddagen om jämförelsen mellan England och Sverige, och då förmenade han, att det fanns egentligen ingen olikhet. Jo, det fanns en. Det fanns den olikhet, som bestod mellan Lloyd George i England och herr Jönsson i Revinge här i andra kammaren. Den olikheten var den enda, som herr Hansson kunde uppsåra, nämligen den som förefinnes mellan den liberala uppfattningen här i riksdagen och det förslag till program, som framlagts av Lloyd George i England. Ja, jag vet inte, men det såg nästan ut, som om herr Hansson i Stockholm skulle velat komma åt det liberala partiet här en liten smula. Men det har jag ju ingen anledning att lägga mig i.

Emellertid, när man fortsätter studiet av detta, kommer man fram till en punkt, som ovillkorligen tränger sig på en, som det är omöjligt att förbise, därför att den är så pregnant. Och det är, herr talman, denna motions sammanhang med socialiseringen. Jag vet rakt inte, hur det är, herr talman, men jag börjar bli rent av vimmelkantig i fråga om vad socialdemokraterna nu vilja beträffande socialiseringen. Jag vet inte, om socialdemokraterna vilja fullfölja socialiseringstanken, eller rättare sagt, om de tro sig kunna genom att fullfölja den gå fram till socialisering av samhället. Herr Hansson i Stockholm betygade både i dag och vid ett tidigare tillfälle, under remissdebatten,

*I fråga
om areoskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.*
(Forts.)

att han tror, att socialiseringen skall bli av. När ett så varmt försvar ägnats socialiseringsnämndens kvarsittande och när partiledaren herr Hansson talar i den riktningen, så får man väl anta, att socialdemokraterna tro på socialiseringen. Men då gör jag mig, herr talman, den lilla enkla frågan: varför går man ej då på vägen mot socialisering? Om man vill komma åt egendomen, så kan man ju socialisera den. Herr Möller hade en gång för åtskilliga år sedan, det är väl åtta eller tio år sedan, föreställer jag mig, på en kongress i Köpenhamn ett projekt, som han utvecklade på det sättet, att man skulle taga egendomen, och så skulle man betala den med statsobligationer, och så skulle man låta räntan på dessa obligationer bli mindre och mindre för varje år för att till sist alldeles upphöra. Då frågar jag: ett sådant projekt, skiljer det sig på något sätt från det nu föreliggande förslaget om arvsskatten. Man talar om Rignanos system i motionen, enligt vilket man skall börja med att taga litet och därefter mera och till sist alltihop. Men det är ju precis herr Möllers system. Varför kan man då inte låta socialiseringstanken fortlöpa, när man nedlagt så mycket arbete och pengar därpå, och då man tror på den — om man nu tror på den! Varför kan man inte låta den gå vidare och fullföljas. Herr talman, det är där, som jag säger, att ovissheten sätter in. Nu börjar jag inte riktigt veta, vad meningen är. Men här är nu meningen att inskjuta någonting annat, nämligen arvsindragning. Men går man fram den ena vägen, behöver man ju inte gå den andra. Ja, det är visserligen sant, att man kanhända på det sättet kommer ur sitt dilemma med socialiseringen. men resultatet blir, såvitt jag förstår, ändå praktiskt taget detsamma. Det blir indragning av egendomen. Det är kort och gott summan av det hela.

Nu säger herr Hansson i Stockholm, att om man drar in egendomen från de enskilda och fonderar den i statens hand, så är ju inte någon egendom förstörd. Det är ju samma egendom. Den är bara överflyttad från vissa enskilda personer till staten. Egendomen finnes ändå i behåll, och den skall, menar han, göras fruktbarande i statens hand. Han var rätt angelägen, tyckte jag, att spörja, om man inte trodde, att detta skulle låta sig göra, om inte staten skulle kunna fruktbaröra egendomen utan att förhållandena bleve sämre. Jag är fullkomligt beredd, herr talman, att ge honom ett svar på den frågan, såsom jag för min personliga del ser det. Jag har gjort det flera gånger förut, när det gällt socialiseringen, och det blir precis samma resonemang. Resonemanget är helt enkelt det, att man förmenar, att om staten har egendomen, så blir den faktiskt inte fruktbarande på samma sätt, som om enskilda ha den. Ett statens ämbetsverk, som skulle handha sådan indragen egendom, blir utsatt för alla de olägenheter, som äro förenade med en statsdrift. Låt oss antaga, att vi nu t. ex. hade dragit in på detta sätt en hel mängd egendom och skapat ett ämbetsverk, som skulle förvalta denna egendom. Vi kunna tänka oss, att någon av de herrar, som äro motionärer, suttit som generaldirektör och chef för ämbetsverket. Nu vill jag säga, att i samma ögonblick som en lekman blir chef för ett ämbetsverk, blir han i regel den värsta av alla byråkrater, ty han vet inte riktigt säkert, hur långt han vågar gå beträffande författningar och lagar, och därför blir han som sagt ofta byråkrat. Men låt oss nu antaga, att vi hade ett sådant ämbetsverk, som under sin förvaltning hade en halv egendom i Västergötland, en halv egendom i Gästrikland, aktier i en textilfabrik, aktier i ett järnverk och t. ex. en restaurang i Stockholm och en hel del andra sådana affärer att sköta. Tror man verkligen, och tror herr Hansson i Stockholm verkligen för sin del, att detta skulle bli skött på samma sätt, som om de enskilda ägarerna hade fått sitta och sköta det. Tror han, att denna mer eller mindre byråkratiska generaldirektör skulle våga att taga på sig det initiativ, som måste vara förenat med varje tecken till framåtanda i ett företag? Om det kommer en man till honom och säger: här har jag gjort en utomordentlig uppfinning, ni

har hälften av ett järnverk, jag kan smälta järn med elektrisk kraft, vill ni inte vara god och tillämpa detta — tror någon han vågade göra detta? Nej, han skulle säga: det må andra försöka, men så sannerligen jag utsätter mig för allt det klander, jag skulle bli utsatt för, ifall jag skulle nedlägga hundratusentals kronor på ett experiment i den här saken och det sedan skulle visa sig vara något misslyckat. — Det är där, karakteristiken går mellan den byråkratiska andan och den enskilda. Märk väl, herr talman, jag ställer mig inte som någon direkt klandrare mot byråkratien, ty byråkratien har blivit sådan som den är just därför, att den har denna oändliga kontroll över alla sina göranden och låtanden; den vågar med andra ord inte och den vill inte utsätta sig för risken av att taga ett kraftigt initiativ för att sedan få på sig statsrevisorer, klander i riksdagen o. s. v. Därför kommer alltid statens övertagande av en produktion på det sättet att bli förbunden med ett stillastående eller i varje fall ett mycket långsamt framåtående. Där ligger den stora skillnaden, ifall jag för min del får ange min syn på saken.

Herr Hansson i Stockholm talade om kooperationen. Herr Hansson sade, att vi ha exempel i kooperationen, den är mycket välskött. — Ja, jag vet inte, ifall man kan jämföra kooperationen med statsdrift. Jag är för resten inte alls övertygad, herr talman, om att kooperationen har undgått att vara föremål för något klander. Jag känner inte till detta något närmare, men förmodar, att det förekommit i kooperationens historia, att den har kunnat göra misslyckade spekulationer kanske någon gång till och med av vinstbegär o. s. v., allt detta, som vidlåder de enskilda stackars människorna, som herr Hansson talade om, vilka förvanska sin egendom eller slösa bort den. Ja, herr Hansson, att slösa bort sin egendom, att inte vara sparsam och aktsam och ha omvårdnad om sig själv och vad man har om hand, detta finna vi gunås i denna stackars syndiga och usla värld på alla håll och kanter. Det förekommer högt upp och långt ner, det förekommer runt omkring oss. Vare sig en människa har förmögenhet, stor eller liten, eller ingen förmögenhet alls, så undgår hon icke detta. Det kan aldrig tagas som något bevis för den satsen, att kapitalet inte skulle användas och komma att användas och i realiteten, herr talman, i dag som är användes för att skapa produktion. Det finns en annan farhåga beträffande kapitalet. Kapitalet vill ju känna på sig, att det inte betraktas som en bortbyting, som ingen människa bryr sig om, utan det vill verkligen, om det slår sig ned i ett företag och skapar en ny industri eller en verksamhet, verkligen känna på sig, att det inte skall vara såsom en askunge, som skall förföljas och hatas, utan att det har gjort någonting för att skapa verksamhet. Det vill betraktas, som om det hade gjort en i viss grad nyttig gärning.

Jag hörde, herr talman, på herr Engbergs anförande. Det var långt och flytande, det pågick i mellan en halv timme och tre kvart. Såvitt jag kunde uppfatta herr Engberg, lyckades han emellertid inte under hela detta långa tal att komma fram med ett enda ord för att bemöta de praktiska invändningar, som riktats mot motionen, inte ett enda ord, herr talman, såvitt jag kan förstå. Jag förstår, att hans tal i tryck kan göra sig ganska bra bland dem, till vilka han förmodligen mera talade, än till dem som befinna sig i andra kammaren i dag. Jag förstår också, att när man har en sådan talegåva och sitter inne med så stora kunskaper på olika områden och kan citera författare i sociala och ekonomiska ämnen som han, man lätt faller för frestelsen att hålla ett sådant anförande, men i sak, herr talman, i det som berör den föreliggande frågan, bemötte han ingenting av vad han annars skulle kunnat ha tillfälle bemöta. Kanske det rent av, herr Engberg, är litet farligt att briljera med lärdom! Det skulle kunna hända, att herr Engberg bleve utsatt för avundsjuka av dem, som inte ha så mycket lärdom som han. Det vore ju nästan synd, herr talman.

Vi debatterade här för några få dagar sedan den kungl. propositionen

*I fråga
om arvsbalkens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

med förslag till arvslagar. Där fick ju regeringen sin vilja fram i stort sett. Herr justitieministern är inte närvarande i afton. Det skulle eljest varit roligt erinra honom om en sak, som förekom vid det tillfället. Han uttalade, att om man går fram någorlunda radikalt, när man nu skall beskära rätten att ärva, så har man så mycket större utsikt sedan, att det, som man slutligen stannat vid, kommer att bli bestående. Vad tänker justitieministern i dag, när han åhör debatterna här i kamrarna? Ty vad är det vi behandla, herr talman? Är denna debatt inte en fortsättning av debatten i lördags? Det är visserligen sant, att då gällde det, huruvida kusinerna skulle få ärva eller icke, och socialdemokraterna ville gå längre och ta bort en del andra närskylda, farbröder o. s. v. Där låg emellertid gränsen då, men var ligger gränsen i dag? I dag behandla vi en motion, i vilken det talas om, att man egentligen bara vill tillerkänna barnen rätt att ärva. Det är icke fråga om syskon och föräldrar utan bara om barn. Men man vill t. o. m. inte tillerkänna barnen rätt till hela arvet utan bara en del. För barnbarn beskäres ytterligare, och slutligen torde barnbarnsbarnen inte få någonting alls. Jag tycker, att denna motion, sådan som den här föreligger, är ett illustrativt exempel på, hur det går, när man börjar att göra som man gjort. Man börjar att beskära någonting, som har en gammal, månghundraårig hävd för sig. Man skär av litet, man kapar av några bitar i kanten på kakan, och sedan fortsätter man vidare och vidare. Socialdemokraterna taga nog bort stora bitar i dag, om deras förslag skulle komma att realiseras, och till sist, herr talman, blir det väl bara hålet i kakan kvar.

Jag känner mig övertygad, att herr Hansson och hans medmotionärer känna på sig, att här ha de kommit med ett förslag, som varit något epokgörande, någonting som skall visa socialdemokratiens stora framsynthet och förmåga att ställa allting till rätta i ett uselt samhälle och skapa bättre villkor för de fattiga. Jag är övertygad om att de nu känna det på sig, men likväl, herr talman, undrar jag mycket, om motionärerna ha siktat rätt, när de författade och avlämnade denna motion, och jag undrar, om de inte ha skjutit rätt mycket över målet. Nu har man, herr talman, ingen rättighet alls att tala om vad andra partier tala och hur de handla, om de handla klokt och framsynt och omtänksamt, men jag har likväl en liten stilla fundering, om det varit så klokt detta. De ha nämligen genom denna motion om egendomskonfiskation genom arvsindragning kommit att röra vid en mycket starkt vibrerande sträng även hos de mindre ägarna, alla dessa människor, herr talman, som arbeta och sträva och som spara, alla dessa som kunna känna sig lyckliga i denna världen, hur usel den än kan vara, genom att så förfara, därför att de äro besjälade av önskan att så vitt möjligt skaffa sig själva en tryggad ålderdom och framför allt kanske att kunna bereda sina barn möjlighet till framgång i livet. Jag tror inte, herr talman, att alla dessa känna någon stor och stark längtan efter att den motion, som här föreligger, en gång skall bliva realiserad. Det är tvärtom min övertygelse att motsatsen är förhållandet. Därom skall jag emellertid ej tvista. Herr Hansson i Stockholm och hans medmotionärer ha kanske rätt, att det finns denna starka längtan att komma bort från de nuvarande förhållandena.

Jag skulle vilja till sist göra en fråga. Herr Engberg gjorde ett tankeexperiment. Låt mig också göra ett tankeexperiment, herr talman, låt mig tänka: hur skulle det varit om arvsindragningarna, sådana som de här äro föreslagna, skulle ha pågått i detta land, låt mig säga i 200 år? Tror verkligen någon enda ledamot av denna kammare, att om arven hade blivit indragna till kronan och förbehållits densamma, så att ingen kunnat äga något annat än det han med sin hjärna och sina händer kunnat förtjäna självy, tror någon då — frågar jag — att detta land i denna dag hade sett ut på det sätt som det gör? Tror någon att den grad av välstånd, som ändå finnes i vårt land, hade

funnits som den gör i dag? Herr talman, jag tror det icke. Jag är övertygad, att hela denna motion griper så in i svenska urgamla tänkesätt och förhållanden, att den därför inte förtjänar något annat öde, herr talman, än att bli av kammaren avslagen.

I fråga om arvs-kattens utbyggande m. m.
(Forts.)

Vidare yttrade:

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Det må vara mig till-låtet att föra denna fråga bort från den storpolitiska sfär, inom vilken den rört sig och lägga på densamma mera praktiska synpunkter.

Jag kan för min del icke ansluta mig vare sig till den motivering, som förebragts i utlåtandet, eller till den, på vilken motionärerna grundat sin motion. Att döma av de storpolitiska tal, som hållits av motionärerna, synas de anse, att ett bifall till motionen skulle vara inkörsporten till den nya samhällsordning, som helt naturligt alltid hägrar för det socialdemokratiska partiet, eftersom det är en dylik samhällsordning som partiet anser skulle bli det lyckligaste för vårt folk. Jag tror icke på att så blir fallet. Vore det inte mer skäl i att, innan man söker bilda en ny samhällsordning, man sökte förbättra den nu bestående, sökte häva de missförhållanden, som finnas i samhället, sökte att hjälpa just dem, som lida mest, upp till en bättre ställning, så att de kunde komma upp till en högre och bättre levnadsstandard?

Jag delar icke utskottets uppfattning, att man inte skulle kunna höja arvs-skatten eller framför allt att man inte skulle kunna höja inkomst- och förmögenhetsskatten. Tvärtom, jag tror, att det blir nödvändigt i framtiden. Men såsom motiv härför vill jag icke lägga, att vi skola hindra kapitalbildningen i landet. Jag skulle tvärtom vilja, att vi därigenom skulle hjälpa upp kapitalbildningen bland de djupa leden. Det torde väl vara ofrånkomligt, att snart nog någonting göres och att en del av de skatter, som betalas av primärkommunerna och som trycka tungt på befolkningen därstädes, måste överföras på staten. Då är det givet, att man, när så sker, får belasta inkomst- och förmögenhetsskatten och även möjligtvis arvs-skatten. Det är på den linjen jag tror att vi böra i närvarande stund gå. I motiveringen till det utskotts-betänkande, som vi ha att behandla om en stund, framhåller bevillningsutskottet, hurusom ett tiotal av huvudstadens invånare ha en sammanlagd beskattningsbar inkomst av 6,630,000 kronor, vilket belopp motsvarar inkomsten för fyra till fem tusen familjer i våra bygder, om vi gå till Blekinge, och några tusen, om vi gå till Kristianstads län. Utskottet säger, att dessa tio huvudstadsbor äro belastade med en skatt, som inte kunde höjas för dem, nämligen 37 procent av deras inkomster. Men dessa andra, dessa tusentals familjer få betala i skatt 20—30 procent av sina inkomster. Jag frågar då: vilka utgöra det kraftigaste skatteobjektet, dessa tio miljonärer i huvudstaden eller småfolket i bygderna? Vi måste se till att överflytta i främsta rummet dessa skatter på staten och på just de bärkraftiga skatteobjekt, som huvudstaden har. För dem är 37 procent ingenting. De ha överflöd i alla fall; men för småfolket i bygderna utgöra dessa 20 procent en synnerligen dryg börda att bära. Jag anser, att vi få först lösa den frågan, innan vi gå in på att försöka fondera medlen av arvs-skatten för att kanhända icke använda dem till något lämpligt ändamål och som staten icke kan få inkomsterna av, att man måste gripa in så fort som möjligt för att lindra småfolkets skatter och underlätta för dem att kunna leva bättre och underlätta för dem möjligheterna att själva kunna bilda kapital.

Herr talman! Då jag icke kan för min del ansluta mig till den motivering, som finnes i utskottets betänkande, och icke heller till den motivering, som motionärerna ha förebragt, så skulle jag vilja yrka avslag på såväl motionen

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.*

(Forts.)

som utskottets betänkande, men det är liktydigt med att yrka bifall till utskottets hemställan med uteslutande av motiveringen. Och jag kommer att förnya detta yrkande, när nästa fråga blir föremål för kammarens behandling. Således, herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan med uteslutande av motiveringen.

Herr Sköld: Herr talman! Det föreföll oss till en början, som om de borgerliga representanterna så vitt möjligt tänkt förbigå denna sak med tystnad. Vi ha emellertid misstagit oss på den punkten. Vi kunna, som herr Lindskog sade, icke klaga på att uppmärksamhet icke kommit dessa förslag till del. Jag skulle likväl vilja säga, att denna uppmärksamhet förefaller mig mera ha kommit från åtskilliga karikatörer, såväl av det mera breda gemytliga slaget som herr Jönsson i Revinge och herr Lindman som det mera smalspåriga och insinuanta av herr Lindskogs typ. Jag tror nämligen icke, att man kan säga, att den uppmärksamhet, som kommit motionen till del, har tagit riktigt allvarligt på problemet. Jag menar alltså, att man fortfarande har en viss anledning att klaga över bristande allvar på den borgerliga sidan vid behandlingen av problemet. Jag förstår, att man kan till bemötande av den invändningen komma och säga, att det beror på hela framställningen, att man icke kan taga den så mycket på allvar. Men jag tror, att i det långa loppet det blir värst för dem, som vilja slinka vid sidan av själva kärnan i saken.

Det har från talare av olika åskådningar anförts här, att det socialdemokratiska partiet försöker genom denna framstöt att ockra på något så obehagligt som den mänskliga avundsjukan. Herr Lindskog kallade till och med vårt handlingssätt för tarvligt, men när man hörde, hur herr Lindskog försökte genom insinuationer mot såväl döda som levande socialdemokrater göra gällande, att socialdemokraterna till och med försökt vända denna avundsjuka mot andra än sig själva, så tror jag, att man av den mentaliteten att döma förstår, varför han tog ordet tarvligt i sin mun. Den mentaliteten och tarvlighet höra nämligen tillsammans.

Till de andra kritikerna, som framfört avundsjukan såsom slagträ i diskussionen, skulle jag vilja tillåta mig att anföra några ting. Det var en tid, när makten över samhället, över stat och kommun, låg i händerna på ett mindretal, när den stora massan av Sveriges folk var utestängd från all delaktighet i det politiska och kommunala livet. Den stora massan var icke nöjd med förhållandena, utan strävade och kämpade för att få inflytande. De voro icke nöjda med att det satt ett litet antal, som med »välvilja, stor kunskap och stor skicklighet» sörjde för det allmännas och därmed allas angelägenheter. Människorna voro på den tiden så moraliskt mindervärdiga, att de voro avundsjuka — för att begagna den terminologi, som i dag förekommit — mot dem, som makten hade, och de drevo den avundsjukan så långt, att de »konfiskerade» hela den härskande klassens makt över samhället, över staten och kommunerna.

Jag tycker, att när herr Jönsson i Revinge med sådan styrka i dag talar om den avundsjuka, som här spelar en roll, så skulle han ha anledning att tänka tillbaka till den tiden. Och det borde han göra också, när han kommer och talar om att det är orimligt med dessa krav på att industriarbetarna skola ha något att säga till om i fråga om egendomen och produktionsmedlen, då de äro för oskolade för ändamålet, icke ha kunskap och möjlighet att göra det. Herr Jönsson i Revinge säger så. Det är underligt, att han icke hör, att det var precis detsamma som för 30—40 år sedan sades från deras sida, som då hade makten över staten och kommunerna, när den stora massan av folket krävde rösträtt, eller att den stora massan icke var skolad, icke hade kunskap, utan det hela skulle gå sönder och vi skulle komma i olycka. Den gången slöt herr Jöns-

son till öronen och hörde icke på det talet, utan vandrade med deras skara, som krävde, att företrädesrättigheterna skulle avskaffas. Han tog icke hänsyn till olycksprofetiorna. Jag tycker, att han skulle i dag något tänka på samma sak.

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.*

(Forts.)

Han anförde exempel för att visa arbetarklassens ekonomiska okunnighet. Han försökte räkna ut, hur mycket pappersmassearbetarna vunnit på sin strid och vad de förlorat, och han försökte räkna ut, hur många år det skulle dröja, innan dessa arbetare genom ökade löner kunde återvinna vad de förlorat i inkomst under konflikten. Jag låter siffrorna stå för herr Jönssons egen räkning, men jag vill fråga: är det icke på det sättet, att även arbetsgivarna ha gjort förluster, är det icke så, att de fördelar, som arbetsgivarna vunnit genom denna lockout, icke kunna räknas till en miljon om året, kanske icke till en halv? Jag undrar, hur många miljoner i förluster arbetsgivarna gjort under väntetiden? Om jag ber herr Jönsson i Revinge räkna ut, hur många år det behövs, innan arbetsgivarna i pappersmasseindustrien ha genom de fördelar, som de vunnit genom konflikten, intjänat de summor, som de förlorat under konflikten, så skulle jag tänka mig, att det blir många år även för dem. Det är dock att märka, att dessa arbetsgivare, som ha makten över förmögenheten och produktionsmedlen, det är de, som enligt de borgerligas i kammaren mening representera förståndet, det är de, som skaffat vårt folk lyckan. Och jag tycker, att när man jämför det ena med det andra, så är det icke så värst mycket större förstånd på det ena hållet än på det andra.

Jag skulle vilja rikta en replik till herr Nylander. Herr Nylander hade den meningen, att i det nuvarande samhället är det dugligheten, som det hänger på, och han menade tydligen, att i det nuvarande samhället är det alltid, när det gäller det ekonomiska livet, så, att det är de dugligaste, som komma till sin rätt, som bestämma och som leda det produktiva livet och som därför böra ha hand om förmögenheten i samhället. Jag skulle även vilja fästa uppmärksamheten på herr Lindskogs invändning, när han påtalade arbetaremonopol. Han sade, att det finnes vissa arbetargrupper, som icke tillåta fri rekrytering av arbetsmarknaden i facket, utan de själva bara sätta in barn och släktingar och rekryteringen bindes till slakten. Jag skulle vilja fråga: jag undrar, var dessa arbetargrupper lärt den konsten? Jag undrar, var det är som man rekryter ur familjehänsyn? Huru många stora bolag är det inte, där en gammal man sitter fast i direktörsstolen till dess att svärsonen eller sonen löjtnanten så småningom hunnit växa in i kläderna och kunna fylla upp direktörsstolen? Men om det går väl eller illa för företaget beror mer på dem, som stå bakom direktörsstolen än på den, som sitter i den. Låt oss titta på hur det är i stats-tjänst, i den privata företagsamheten, på kontoren och i affärerna, över allt, och kom sen och säg, om man på dessa ställen är fri från den seden att låta relationer tala, att låta släktskap spela en roll, när det gäller att besätta platser eller viktiga poster. Jag tror icke, herr Nylander, att det är så värst bevänt med dugligheten såsom befordringsgrund i våra dagars ekonomiska liv. Den som bakom sig har en aktiemajoritet har större utsikt att få gå i spetsen, även om han är en odåga, än en aldrig så skicklig men på samma gång fattig utomstående.

För att återknyta, där jag nyss slutade, var det väl ändå så, att kampen för den politiska demokratiseringen förts icke på grund av avundsjuka från de rösträttskrävandes sida. Den kampen fördes väl därför att, i samma mån som människorna lärde känna sitt människovärde, var det för dem en rättssak att själva få vara med om att bestämma över sina egna angelägenheter. När stora befolkningsgrupper i dag kräva att få del i landets egendom, att få vara med om att bestämma i landets ekonomiska liv, är det icke, herr Lindskog, därför att de äro avundsjuka mot dem, som kunna låta champagnekorkarna smälla.

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

Jag tror mig kunna säga, att den stora massan av de människor, som äro mest ivriga, som ha mest att vinna på att få mer att säga till om i vårt lands ekonomiska liv, äro människor, på vilka det gamla bibelordet kan tillämpas, d. v. s. människor, som säga: »Fattigdom eller rikedom giv mig icke, men låt mig min avskilda del av spis få». De begära del av landets egendom, denna rätt att få vara med om att bestämma i ekonomiska ting, därför att de känna sig vara människor och medborgare. De mena och säga, att de ha rätt att få bestämma över den verksamhet, varav deras livs nödtorft är beroende. De misstro filantropien. Dessa människor tro icke, att en liten utvald samling upplysta despoter handlar i den stora massans intresse. Den stora massan menar, att den tror mera på sig själv, om den får vara med och bestämma. Givetvis tror massan, att den genom delaktighet i egendomen, genom rätt att få vara med och bestämma skall kunna göra det något bättre för sig själv, att den skall kunna utjämna det ekonomiska läget i landet. Jag vill alltså komma fram till det, att samma kraft, varav deras stora massan av folket att kräva medbestämmanderätt i det politiska livet, att samma kraft, som framkallade revolutionen i Frankrike 1789 och i Ryssland 1917 och som i de baltiska gränsstaterna efter befrielsen från Ryssland framvingade den stora jordreformen, framvingade, att stora jordarealer togos ifrån, konfiskerades från godsägarna och lades i händerna på de arbetande bönderna, att samma kraft står bakom den framstöt, som gjorts i riksdagen i år, som står bakom kravet på jämnare inkomstfördelning och jämnare egendomsfördelning och en större makt åt arbetarklassen över landets ekonomiska liv.

Herr Lindskog, och en annan talare också, har påstått, att en socialdemokratisk talare i första kammaren skulle sagt, att det är avundsjukan, som ligger bakom. Det är ett utslag av herr Lindskogs vanliga sätt att lägga fram saker och ting. Den talaren påpekade ungefär detsamma som jag här sagt eller att det är samma makt, som låg bakom det politiska demokratiseringsarbetet, som ligger bakom denna strävan. Om vi från vår sida kalla det för känsla för rättvisa och ni andra vilja kalla det för avundsjuka, så gärna för oss, men huvudsaken är väl dock att göra klart för sig, att denna makt är en realitet, som bryter sig fram. Det är icke bara vi, som ha klart för oss, att det är en realitet. Det är icke så värst länge sedan en professor i Göteborg, som icke är socialdemokrat, uppstämde ett varningsrop mot den skiljemur, som råder i vårt land mellan egendomen och folket, och varnade Sveriges folk för konsekvenserna av att låta den skiljemuren bestå. Det har höjts röster jämnt och ständigt från skilda håll i samma riktning, icke bara från den socialdemokratiska sidan utan från många borgerliga håll. Det är en realitet, som bryter sig fram. Man gör klokt i att akta på den. Därpå bero möjligheterna för vårt land och folk i framtiden. Därpå bero möjligheterna att lugna den sociala oron och skapa social fred.

När socialdemokraterna gjorde denna framstöt i riksdagen i år, trodde vi faktiskt i vår naivitet, att så långt som hit, till konstaterandet av denna makt i samhället, som bryter sig fram till förståelse av nödvändigheten av att något göres i samhällets eget intresse för att utjämna skillnaden mellan folket och egendomen, att så långt skulle det finnas åtskilliga utöver våra egna leder, som skulle visa förståelse. Vi ha tydligen misstagit oss i denna punkt. Att döma av vad herr Jönsson i Revinge yttrade, har man anledning att tro det. Herr Jönsson i Revinge har visserligen yttrat i en platonisk vändning, att det vore önskvärt, om förmögenheten hade varit litet bättre fördelad. Han har också fäst uppmärksamheten på den låga levnadsstandard, på vilken lantarbetarna stå, men trots detta kan man säga, att kontentan av hans anförande var, att det är bra som det är, det är ingenting att göra åt det, det får vara som det är.

Om vi sålunda trodde, att till hit skulle vi kunna få med oss åtskilliga av den borgerliga vänstern, så är det klart, att vi icke hyste den meningen, att vi skulle få odelat bifall till våra anvisningar om metoderna för vinnande av detta mål. Det socialdemokratiska partiet hävdar ju den meningen, att kontrollen över produktionsmedlen, d. v. s. över förmögenheten, bör ligga i samhällets hand, därför att nutidens hela ekonomiska struktur förbjuder, att de industriella produktionsmedlen skiftas ut med äganderätt till alla de människor, som deltaga i produktionen. Jag vet visserligen om att från den borgerliga vänstern och dess främste man har framförts en sådan samhällsåskådning, att det bästa vore, att det industriella livet sloges sönder och gjordes till hantverk igen. Denna uppfattning tror jag strider mot utvecklingens lag; de stora industriella enheterna måste nog hållas tillsammans, och vi tro därför, att det är nödvändigt, att kontrollen över dessa produktionsmedel måste ligga i samhällets hand. Vi ha nu rekommenderat arvsskatten såsom en väg att nå fram till detta mål.

Det är klart, att vi varit övertygade, att den väg vi valt skulle möta mycken gensägelse, ehuru jag tycker, att man icke behövt vara så förvånad över att detta egentligen är en form av socialisering. Det har aldrig från vår sida bestritts, att denna motions syfte i sina yttersta konsekvenser är socialisering, ett visst slag av socialisering.

Särskilt mot utvägen att använda arvsskatten som medel för denna socialisering hava höjts mycket kraftiga varningar. Mest intressant är i det stycket den varning, som framfördes av herr Anderson i Linköping. Herr Anderson i Linköping förklarade nämligen, att i allmänhet vore nationalekonomerna i världen motståndare till att använda skattevägen för annat än att fylla de löpande behoven i samhället. Han medgav visserligen, att det fanns en tysk lärd och en svensk lärd, som hade avvikande mening. Men för övrigt, yttrade han, vore alla finansrättslärde motståndare. Jag tror, att det var ett synnerligen kategoriskt uttalande. Om man tänker på den stora lärofadern Marshall, har han väl klart sagt ut, att skattevägen kan användas för egendomsutjämning. Om vi gå till Sverige, så behöva vi icke tala om Sveriges döda nationalekonomer, utan vi kunna tala om Sveriges levande. Vi kunna taga folk av såväl äldre som yngre skola, t. ex. två namn, Heckscher och Ohlin. Båda hava, såvitt jag vet, uppträtt som principiella anhängare av skattevägen såsom en väg för utjämning av egendomsfördelningen. Men när man närmare lyssnade på herr Andersons i Linköping argumentation, kanske man kom till den uppfattningen i alla fall, att han visserligen jonglerade med uttrycken nationalekonomer och finansrättslärde litet vårdslöst, men att det kanske till sist var meningen, att det var vissa finansrättslärde, som hade denna uppfattning. Ty, sade han, de hava samstämmigt uttalat, att samhället icke har rätt att använda skattevägen till annat än samhällets nödtorftiga löpande behov, och det är att bryta ned kultursamhällets grundvalar att gå därutöver. När man hör den argumentationen, förstår man, att det icke är på grund av ekonomiska skäl, som dessa personer hava motsatt sig denna utväg, utan av politiska skäl och med hänsyn till den ståndpunkt, som vederbörande har till vad som är rätt eller orätt i samhällslivet.

Jag tror, att varje generation och varje folk bestämmer själv, vad som skall anses för rätt i samhällslivet. Rätt är någonting relativt, som växlar från tid till tid. Det resonemanget, vad som är rätt eller icke i detta avseende, har ingenting att göra med den ekonomiska sidan av här föreliggande fråga.

Herr Lindskog hade sitt lilla bidrag till denna diskussion. Det är naturligt, att herr Lindskog såsom varande humanist och grek höll sig till den ekonomiska sidan av saken. Han frågade nämligen mycket spetsigt, hur det t. ex. skulle komma att gå, ifall staten i arvsskatt finge en herrekiperingsaffär eller

*I fråga
om arvsskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

en tidning. Vad skulle den taga sig till med det? Vad bleve resultatet? Jag skall icke gå in på några långa utläggningar, men jag skall rikta en motfråga: När det nu är så, att med den bestående rätten i vårt land, det skulle kunna hända, att professor Lindskog en vacker dag finge ärva ett jordbruk, vad skulle han då göra med det där jordbruket? Om herr Lindskog är tillräckligt förmögen, skulle han kunna behålla detta jordbruk och driva det med förlust. Men annars kan han icke behålla det utan måste sälja det. Jag antar, att det finge gå på samma sätt för staten. Om staten genom dessa anordningar finge någonting, som staten icke kunde sköta, så finge staten göra som andra, d. v. s. sälja det.

Alltså, detta komma socialdemokraterna och rekommendera som en väg, att man överför produktionsmedlen i samhällets hand för att däröver behålla kontrollen. Vi rekommendera att gå fram efter arvsskattevägen som ett medel i det fallet. Då säger man och har sagt från skilda håll: Vad nyttar det till, att staten tager hand om egendomen? Vad betyder detta för inkomstfördelningen? Icke får den fattige något mer för det. Jag tror, att ifall man vill tänka linjen rakt ut, sådan vi tänkt den, skall man komma till en bättre insikt. Sådan vi tänkt den, mena vi givetvis, att i samma mån som samhället får egendomen och avkastningen av egendomen samt statens inkomster därigenom växa, i samma mån får staten möjligheter att använda en del av dessa inkomster för sociala ändamål. Jag kan ju t. ex. uppkasta den frågan: Om enligt den väg, socialdemokraterna här rekommendera, den svenska statsskulden blir avbetald och den svenska staten således får 80—90 miljoner kronor mer om året i inkomster, tack vare att man slipper betala dessa räntor, då skulle vi väl kunna använda dessa medel t. ex. för förbättrande av folkpensioneringen. Då bleve resultatet av hela transaktionen att man genom arvskattningen finge in en del kapital till staten, och avkastningen av dessa kapital kunde användas för att giva dem, som leva på det nedersta stadiet i samhället, en förstärkt levnadsstandard.

Jag vet mycket väl, att här möta två problem. Det har man från borgerligt håll redan påvisat med sådan kraft i dag. Det ena är kapitalbildningens problem, och det andra är frågan om den bästa ledningen av de produktiva företag, som skulle komma att övergå i statens hand. Vi hava just från vår sida klart sagt ut, att här föreligga två viktiga problem. Jag tror icke, att från något håll har gjorts gällande, att dessa problem äro av socialdemokraterna lösta. Vi veta, att dessa problem äro ytterst svåra. Men därför att de äro svåra får man väl icke låta bli att försöka lösa dem, om därpå hänger en bättre ordning i samhället. Men vi hava menat, att det ju icke finnes någon anledning att nu övergå till att fördjupa sig alldeles särskilt i dessa problem. Vi hava pekat på att de finnas. Vi hava icke förnekat deras existens. Vi hava deltagit i diskussionen om deras lösning. Men vi säga, att de äro dock icke alldeles aktuella i dag, ty det förslag, som här från vår sida framförts, har erhållit en annan form. Det har kommit som ett begränsat program. Vi hava sagt: Låt oss skärpa arvskattningen, så att vi taga ut så mycket mera, som under en viss framtid kan ätgå för att betala statsskulden. I samma mån som vi gå in för den linjen, följer därav, att vi hava, så länge medlen användas för avbetalning å statsskulden, icke några särskilda bekymmer vare sig för kapitalbildningsproblemet eller för det s. k. ledareproblemet. Ty de medel, som genom arvsskatten tagas ifrån det produktiva livet och användas för avbetalning å statsskulden, dessa medel komma icke att användas för direkt improduktiva ändamål. I samma mån som vi avbetala statsskulden, lösgöra vi motsvarande summor, vilka gå tillbaka till det produktiva livet och användas som grundval för landets produktion. Det blir endast en cirkelgång av det kapital, som förut under låneform legat bakom sta-

tens produktiva verksamhet. Det avlöses nu av statens eget kapital. De avbetalade medlen flyta tillbaka i det produktiva livet. Man behöver alltså icke hysa några större bekymmer för kapitalbildningsproblemet.

Vad så gäller problemet att skapa en sådan ledning för statens produktiva verksamhet, att denna ledning bleve lika bra som den, vilken enskilda kunna prestera i detta fall, så ligger saken så till, att här är det icke meningen att utsträcka statens produktiva verksamhet. Det gäller alltså endast att åstadkomma, att staten så att säga köper de företag, som staten redan nu bedriver. Det gäller endast de företag, som staten nu bedriver med lånemedel. Det är meningen, att dessa fortfarande skola bli kvar i statens hand men att de i stället för att drivas med lånemedel skola drivas med statens egna medel. Alltså, så länge denna begränsade form användes, uppstår icke genom den föreslagna skärpningen av arvsbeskattningen vare sig någon fara i fråga om kapitalbildning eller någon fara på grund av försämring av ledningen för det produktiva livet i landet. Men vi skulle genom en sådan avbetalningsverksamhet lösgöra statsmedel, som nu användas för statsskuldens förräntning, och dessa medel skulle vi kunna använda för en bättre folkpensionering. Vi skulle skapa ökade inkomster för dem, som hava det sämst i samhället. Vi skulle vinna ökade inkomster åt dessa människor genom att taga ifrån dem, som hava överflöd.

Nu har man frågat: Varför kommer ni till riksdagen med denna sak? Varför inte låta socialiseringsnämnden utreda den och komma med den i sitt betänkande? Jag skall besvara denna fråga därmed, att det har dock hänt åtskilligt på sista tiden. Som jag inledningsvis nämnde, hava från vissa håll även inom det borgerliga lägret höjts röster, som varnat för en skilsmässa mellan folket och egendomen och som begärt, att någonting skulle göras. Vi hava sett, hurusom i England de engelska liberalerna sedan årtal tillbaka samlat sig på dessa linjer. Vi trodde, att det skulle kunna vara ett lämpligt tillfälle att nu köra fram med en liten begränsad del av detta problem, så mycket, som vi tyckte, att den borgerliga vänstern skulle kunna i princip vara med om att tillstyrka. Ty det är givetvis av ett annat värde att sätta igång en utredning, bakom vilken man vet, att det står en majoritet i samhället, än att sätta igång utredningar, om vilka man vet, att det nu icke finnes någon majoritet där bakom. Jag kan konstatera ännu en gång, att vi misstogo oss på den borgerliga vänsterns förståelse för här föreliggande problem.

Herr Jönsson i Revinge var, som jag nämnde, bekymrad för lantarbetarnas låga levnadsstandard. Men jag hörde icke något förslag från hans sida att hjälpa dem i deras svåra läge. Jag tror, att den svenska högern har sitt recept i detta avseende. Vi höra ständigt och jämt, hur den säger: »Vi skola stärka jordbrukets ställning genom tullar. Låtom oss begagna tullarna för att konfiskera egendom från de människor, som köpa jordbrukarnas produkter, och giva dem åt jordbrukarna, så få jordbrukarna tillräckliga medel att betala lantarbetarna.» När det gäller det slags konfiskation, som ligger i skyddstullar, säger högern, herr Lindman och andra, aldrig nej. Den vägen kan man alltid gå, menar man. Nu tror jag, att även om man gör som högern, vill, d. v. s. tar från de fattiga konsumenterna och ger det åt jordbrukarna, så kommer detta ändock icke att förbättra de svenska lantarbetarnas ställning. Men jag erkänner likväl, att detta är ett program.

Nu frågar jag herr Jönsson i Revinge: Vad är den borgerliga vänsterns program? Vad vill den göra för att förbättra lantarbetarnas ställning? Man skulle kunna tänka, att ginge man fram på den av oss rekommenderade vägen med skärpt arvsskatt och toge ut en del medel på denna väg, skulle man eventuellt kunna använda en del av dessa medel för att småningom omföra en del av lantarbetarna till småbrukare. Jag vill gärna erkänna, att förbättringen

*I fråga
om arvskatternas
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

i lantarbetarnas ställning bleve icke så särdeles stor. Men någon förbättring bleve det dock, och pengarna bleve använda för ett produktivt ändamål. Det kan vara en linje. Jag vet icke, om herr Jönsson i Revinge har någon sympati för den. Av hans anförande märktes närmast, att han icke hade någon sympati därför.

Herr förste vice talmannen har rekommenderat, att vi skulle genom en höjning av arvsskatten samt inkomst- och förmögenhetsskatten avlyfta en del kommunala skattebördor. Det socialdemokratiska partiet har vid årets riksdag i en motion rekommenderat en dylik väg, men det har givetvis där i främsta rummet tänkt på en skärpning av inkomst- och förmögenhetsskatten. Det är föga sannolikt, att den svenska riksdagen går med på att avlyfta skattebördor med hjälp av arvsskatten, ty det skulle i många fall vara att taga kapital samt använda detta kapital för täckande av löpande utgifter. Men trots detta kan man ändå med tillfredsställelse hälsa herr förste vice talmannens uttalande, och jag tror, att herr förste vice talmannen kan vara övertygad om, att vi skola understödja denna tanke, som vi för övrigt väckt redan i år.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Nylander: Herr talman! Jag föränledes att ännu en gång begära ordet med anledning av några yttranden, som fällts under dagens debatt.

Jag ber då först att få vända mig mot en passus i herr Skölds anförande nämligen i början, där han mot ett uttalande av mig i dag, att det dock till sist vore den enskilda dugligheten, som vore det avgörande, bad att få göra en liten randanmärkning. Han framförde som sin åsikt, att i en massa företag, det sitter personer, som genom arv eller släktskap kommit till sin position, och att dessa i många fall icke äro i sitt arbete dugliga. Då denna invändning även gjordes under debatten i utskottet, har den givit mig anledning att något litet tänka över, hur det egentligen är ställt i den punkten vid våra företag i allmänhet. Jag vill då erkänna, att det givetvis finnes företag, där sådant kan förekomma. Men det är mänskligt, att man vill gynna sina anförvanter. I den punkten tror jag, att socialdemokraterna äro lika goda människor som vi andra, ty de försöka också att sticka till platser åt sina egna, både när det gäller statens, kommunernas eller enskild verksamhet. Emellertid, i affärlivet ligger det till på det sättet, att är en ledare oduglig, korrigeras saken ganska snart antingen därigenom, att hans företag går tillbaka och småningom i kull, ty sådan är konkurrensen, eller också tillse aktieägarna eller delägarna i företaget snart nog, att han kommer därifrån. I de ojämförligt flesta större företag ha emellertid ledarna kommit till sina platser genom andra omständigheter än arv och släktskap.

Sedan tog herr Sköld upp det tankeexperiment, som herr Lindskog framkastade i dag, då han talade om herrekiperingsaffären. Herr Sköld sade, att om staten icke kunde göra denna lönande, skulle den sälja densamma, liksom herr Lindskog finge göra med sitt jordbruk, om han icke hade råd att fortsätta med det. Jag kan icke fatta denna argumentering, ty finge herrarna igenom sitt förslag och detsamma fullständigt realiserat, då vill jag fråga: Vem skulle köpa denna affär, då alla möjligheter att göra något av den vore borta? Varken herr Sköld eller jag skulle hava pengar — ty de skulle ha gått till staten — ej heller lust att köpa den, när vi visste, att vi icke kunde få någon inkomst på densamma.

Vad jag sedan vill vända mig mot, är herr Hanssons i Stockholm argumentering i den punkt, där han berörde de av mig påpekade vådorna av minskad eller utebliven kapitalbildning i ett socialiserat samhälle. Nu behöva vi icke längre strida om frågan, huruvida det gäller socialisering eller icke, ty i den punkten gav herr Hansson klart besked.

Herr Hansson underströk i sitt anförande, när det gällde den kooperativa kapitalbildningen, att man ju ser, hur väl den nuvarande Kooperationen sköter sitt. Det har nu redan förut påpekats, att denna jämförelse icke går att använda, ty Kooperationen är ett enskilt företag och icke en statlig organisation. Jag vill erkänna, att Kooperationen är en synnerligen väl skött enskild kommersiell organisation. Emellertid glömde herr Hansson en punkt uti motionen, där motionärerna indirekt erkänna, att här låg fara på taket för kapitalbildningen. Jag syftar då på den punkt på sidan 24, där professor Wicksell åberopas och motionärerna säga: Arvsskatten borde därför, menade han, motiveras som ren konfiskering av egendom, fastän denna konfiskering skedde i form av en skatt. Och samhället kunde enligt hans mening inte låta »hejda sig inför utsikten att en del av den privata kapitalbildningen härigenom äventyrades». Där erkännes i alla fall indirekt vad som redan i dag på förmiddagen av mig påpekades såsom en uppenbar våda, men skulle herrarna efter en undersökning få sådan makt, att ni kunde realisera detta förslag och få till stånd ett socialiserat samhälle, skulle ni snart finna, att det icke blott är kapitalbildningen, som blir den ömma och farliga punkten, utan även produktionen och arbetsintensiteten. Visserligen ha vi många gånger i dag åberopat Ryssland, men jag kan icke underlåta att i detta aktuella fall taga fram ett litet memento därifrån. För icke så länge sedan har Ryska Folkhushållningsrådet fått utfärda direktiv, enligt vilka alla mått och steg för en hård och systematisk bestraffning måste införas mot de arbetare, som icke utveckla nog arbetsintensitet. Här se vi även på en punkt huru pass stort det sociala intresset i verkligheten är i ett socialiserat samhälle.

Herr Engberg försökte väcka intresse hos våra bönder för denna motion. Han skrämde oss med nya revolutioner — indirekt vill jag säga — men dock förde han ett språk, som av mig tolkades såsom en liten vink i den riktningen. Han framhöll, att det just var bönderna, som åstadkommo både den franska revolutionen år 1789 och revolutionen i Ryssland år 1917. Om våra bönder skulle kunna tro, att de vunne något med revolution, skulle de studera vad Rysslands bönder vunno med sin. Jag tror sannerligen, att icke ens herr Herou skulle vilja byta sitt hemman mot ett ryskt. Ty han som varit och rest därute vet, lika bra som jag, att i det landet förföljer man bönderna på alla sätt för att få fram deras spannmål och därmed få en exportsumma, som blir nödvändig för finansiering av importen. Skall *det* vara något att sträva efter, lämnar jag därhän. Medan jag är inne på herr Herou, kan jag icke underlåta att göra det intressanta konstaterandet, att han i dag sade, att enligt hans åsikt vore *utsikterna* för bönderna och arbetarna bättre i Ryssland än i något annat land. Det är glädjande att konstatera, att herr Herou tycks ha gått ifrån den uppfattningen, att den nuvarande situationen är så bra, som man många gånger från det hållet har fått höra. Huru det kommer att se sig i framtiden, därom vågar jag icke yttra mig, och jag tror icke heller, att herr Herou kan lämna ett bestämt besked på den punkten. Jag håller mig hellre till den nuvarande situationen, och i den punkten tyckes herr Herou och jag numera vara av samma åsikt.

Det var en eller, rättare sagt, två punkter i herr Hanssons anförande i dag, som ger anledning till erinran från min sida. Han påpekade, att från vårt håll icke hördes några som helst anmärkningar ej heller något som helst fördömande av tanken på en kapitalflykt, när jag framhöll, att människorna icke äro dummare än att, om ett förslag efter nationens linjer ginge igenom, de komme att kringgå detta med olika knep. Det anser han att vi borde fördöma. Jo, det göra vi, men det finns dock en omständighet att ta i betraktande härvidlag, nämligen att lagstiftningen kan gå så långt, att människorna av egen omtanke tvingas till en sådan åtgärd. Man kan icke precis begära av

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.*

(Forts.)

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

dem, som veta, att de skola bli halshuggna, men kunna klara sig genom flykt, att de skulle underlåta att försöka komma iväg. Det är dock att begära för mycket av solidaritets- och samhällskänslan. Jag är övertygad om, att herr Hansson själv i denna stund med samma frimodighet förde fram sina anmärkningar såsom han ibland gör emot regeringen och detta vore i Ryssland, skulle nog den situationen inträffa, där hans solidaritetskänsla med samhället icke skulle bli större än att han själv önskade att komma iväg, när han komme i konflikt med därvarande myndigheter. Jag fruktar emellertid, att situationen bleve sådan, att antingen ville han resa, men det finge han icke, eller också ville han stanna kvar men bleve förvisad. Större är nog icke friheten och solidaritetskänslan där.

Jag vill sluta med att understryka, att icke skola herrarna tro, att ni med motioner av detta slag bereda någon trevnad i vårt land för kapitalet och därmed företagsamheten. Tvärtom, alla sådana förslag måste leda till en räddhåga för att placera pengar i nya företag, därmed skapa nya produktionsmöjligheter och därmed också nya arbetstillfällen.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Johansson** i Kälkebo: Herr talman! Då man läser motionens kläm, kommer man genast underfund med att motionärerna icke ha ställt sig i någon frågeställning utan ha en klar utgångsställning. De begära nämligen »utredning av det sätt, varpå arvsskatten bör utbyggas och omformas för att åvåga-bringa en begränsning av de stora förmögenheterna och en jämnare fördelning av egendomen». Det är som sagt en klar utgångsställning, något som de anse skall genomföras, fastän de själva icke ansett sig kunna komma med några definitiva förslag.

En liten smula ha de emellertid svävat på målet, som man finner, om man läser det stycket av motiveringen, som återfinnes under avdelningen, X. Överst på sid. 30 säga nämligen motionärerna: »Var gränsen skall sättas för den rikedom, som är för stor för att kunna av samhället fördragas, och där indragningen genom arvskatt sålunda på allvar skulle börja, det kan aldrig en gång för alla fastställas.»

I det närmast föregående stycket är man inne på vissa reflexioner, som kanske kunna anses vara grundläggande för motionärernas tankegång. Man säger där, att »vi underskatta icke egendomens betydelse som grundval för medborgarens frihet och självständighet. Tvärtom är vår strävan genomgående bestämd av en önskan att göra alla medborgare delaktiga, i en eller annan form, av den trygghet egendomen skänker». Jag har för min del reflekterat något över vad denna sats kan betyda. Skall den avse en inskränkning av äganderätten, så att det är programmet om besittningsrätt eller något sådant, som här framskyntar? Jag har icke kunnat förstå det, men jag har icke kunnat låta bli att reflektera över om det möjligen här finns något sådant instucket som att även den mindre egendomen skulle stå under statens omedelbara kontroll genom att enbart vara upplåten med besittningsrätt. Det kan ju hända, att jag misstagit mig i det stycket, och det spelar ju icke heller i det hela så stor roll.

Sedan följer emellertid: »Den egendom, som är villkoret och medlet för en mänskas eget arbete, synes vara ett naturligt mål för hennes strävan. Det gäller om bondens hemman likaväl som om hantverkarens verkstad, och missnöjet med egendomens ojämn fördelning har lika litet att göra med dem som med lönearbetarens egna hem eller med de sparade frukterna av de stora medborgareskarornas arbete överhuvud.»

Det framskyntar av dessa satser något, som man också kunnat märka i debatten, nämligen att man enbart avser de stora förmögenheterna, fastän

man icke har på något sätt velat fastslå, var gränsen skall gå. Möjligen skulle man av de citerade orden kunna draga den slutsatsen, att när det gäller fast egendom eller visst slag av egendom, skulle äganderätten ha en viss begränsning. Det förekommer emellertid i motiveringen på olika punkter tankar, som skulle kunna ge belägg för att man rör sig med litet större vyer än kanske en hel del av oss göra, när vi tala om förmögenheter. Det står på ett ställe något sådant, som att förmögenheter under 50,000 kronor är ingenting att tala om. I det stora hela kan man dock icke få något annat intryck än att man har för avsikt att genomföra en arvsskatt, som skulle i väsentlig grad inskränka all enskild egendom och överföra den i statens hand.

När motionärerna tala om en utjämning av egendomens fördelning, har jag icke kunnat förstå annat än att man icke menar, att egendom skall föras över från den ene enskilde till den andre, utan att den skall dragas in skattevägen till samhället. Detta framgick också alldeles bestämt av det yttrande, som herr Hansson i Stockholm hade vid debattens början, ty han sade icke blott direkt, att det var en socialiseringsfråga, utan han var också långt inne på reflexioner över hur egendomen skulle kunna nyttiggöras i statens hand. Han ansåg för sin del, att det icke fanns någon tvekan om att så skulle kunna ske, och han drog i detta sammanhang upp en jämförelse med Kooperativa förbundet, som arbetade på ungefär samma sätt och som, efter vad jag tyckte mig förstå, hade lyckats mycket bra. Han tillade emellertid till slut, att riksdagen har ju alltid visat sig försiktig, när det gällt att handhava statens affärer.

Jag skulle för min del vilja säga, att man här föres från oklarhet till oklarhet om vad som egentligen skall vara meningen. Jag undrar ändå, om någon ens under den första tiden av ett sådant samhälle skulle våga sig på att göra riksdagen delaktig i ett handhavande av ett affärsväsende, som skulle skötas för statens räkning. Herr Hansson nämnde statens järnvägar. Det är väl ändå en helt annan sak, ty även om våra statsjärnvägar icke i egentlig mening äro monopolföretag, äro de likväl, på grund av att det fordras koncession för att en järnväg skall få anläggas, tämligen likställda med monopol-företag. I såväl statens järnvägar som andra av statens affärsföretag har jag trott mig finna, att när man skall bestämma taxorna, börjar man med att räkna efter vad de olika prestationerna kosta och på det viset får man fram den betalning, som fordras, och sätter taxorna därefter. Ett sådant förfaringssätt skulle man väl knappast kunna använda, när man har att möta konkurrens. Jag förutsätter nämligen, att det icke är meningen, att vi skola få ett allmänt och genomgående statsmonopol på alla områden, och även om det skulle vara meningen, lär det väl icke gå att bli fri från den utländska konkurrensen. Jag menar, att om staten skall driva företag, som ha att möta konkurrens, får det lov att räknas på ett helt annat sätt än vad staten gör i sin nuvarande affärsverksamhet.

Nu kan man kanske invända, att staten driver redan nu några företag, som icke äro av samma art som de affärsdrivande verken i allmänhet. Jag skall därför genast skynda mig att säga, att jag vet, att staten har drivit och väl också fortfarande driver några små träförädlingsrörelser, men dessa bestå i varje fall icke i annat än att man tager virke från egna skogar och förädlar det på platsen och säljer det. Det blir ändå icke affärsföretag i samma mening som sådana industriföretag eller affärsrörelser, som ha verklig betydelse för landets ekonomiska liv.

Jag har naturligtvis icke någon anledning att ge mig in på att försvara det egentliga storkapitalet. Det förstå herrarna mycket väl, men å andra sidan måste man dock hålla något på det principiella i förhållandet mellan det ena och andra. Man kan icke skära av och säga, att en del av egendomen

*I fråga
om arvska-
llens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

skall vara skyddad såsom enskild tillhörighet men vad som överskrider detta får icke anses såsom en legitim tillgång för den enskilde. Jag kan icke tillägna mig en sådan uppfattning eller ge min anslutning till ett sådant resonemang. Visserligen vet man, att kapitalets ekonomiska makt kan missbrukas och åstadkomma olägenhet och skada i vissa hänseenden. Den saken är jag icke alls blind för, men emot detta vill jag ställa en annan fara. Om vi skulle komma i det läget, att mycket stora kapital skulle komma att dirigeras och handhavas av en hel mängd viljor eller av en person, som vore ett språkrör för dessa viljor, skulle man då på något sätt vara tryggad för att icke även en sådan ordning skulle kunna medföra lika stora missbruk, som om enskilda ha ett dylikt ekonomiskt övertag och vid ett eller annat tillfälle öva maktmissbruk eller utnyttja sina ekonomiska möjligheter på ett sätt, som man icke kunde anse lyckligt. Jag är för min del icke alls övertygad om att icke i det förra fallet, d. v. s. då stora kapital skötas av många viljor antingen direkt eller genom en utsedd person, missbruken och övergreppen skulle kunna bli lika stora och lika ofta förekommande, som om kapitalet ligger på enskilda händer.

Jag skall icke ge mig in på detaljer, men jag vill dock erinra om att det gång efter annan förekommit debatter här i kammaren, under vilka man uttalat sin synnerliga missbelåtenhet med det sätt, varpå vissa grenar av statens affärsverksamhet ha skötts. Man har icke underlåtit att säga, att staten har i dessa fall på ett mindre lyckligt sätt förfarit hårdhänt mot dem, som varit förbrukare av vad staten haft att sälja. Jag behöver icke närmare ge mig in på saken. Herrarna förstå i alla fall, vad jag åsyftar, och jag vill i detta sammanhang icke draga upp några obehagligheter i annan mån än att jag bara pekar på ett för alla känt sakförhållande.

Ett ganska viktigt moment i denna diskussion liksom också i första kammaren har varit, att man ansett det vara orimligt eller i varje fall oriktigt, att den politiska makten i samhället skulle ligga på ett annat sätt än den ekonomiska makten, och att det icke skulle gå att ha en sådan dualism i längden, utan att det måste leda till en friktion, som man försökt måla ut på olika sätt. Ja, man ser naturligtvis olika på denna sak. Jämför man vad som i dag sagts av herr Engberg och av herr Jönsson i Revinge — båda ha ju varit med om att överföra den politiska makten — så se de åtminstone för närvarande helt olika på denna sak. Såvitt jag fattade herr Jönsson i Revinge rätt — jag hörde honom icke riktigt — ansåg han, att de, som för närvarande ha den politiska makten, ha också de ekonomiska möjligheterna på ett sätt, som icke kan anses innebära en sådan undermålig ställning, att de skulle vara ekonomiskt rättslösa.

Jag skall icke ge mig vidare in på denna sak, men jag vill peka på en omständighet, som vi kunna få se litet dagligdags, nämligen att när arbetarna anse, att de ha ett mål att skaffa pengar till, sakna de icke heller möjligheter. Vi veta ju alla, att de medel, som arbetarna samlat ihop i sina kassor för olika ändamål, gå till miljoner och rätt många miljoner. Jag förstår, att man anser, att detta är en ömtålig sak att ge sig in på, men den är väl i alla fall icke ömtåligare än att man får lov att tala om den och peka på den.

Jag är icke övertygad om att icke förhållandenas egen makt en gång i tiden kan komma att tvinga fram, att lika väl som arbetarna i närvarande stund skapa sig möjligheter till ökade inkomster, så skola de också kunna skapa möjligheter till arbetstillfällen genom ekonomiska uppoffringar. Vi ha ju sett, att sådant har skett i England, där arbetarna ha köpt aktier i de företag, där de varit anställda. Jag är för min del icke övertygad om att det i längden skall gå att upprätthålla den satsen, att arbetarna icke få bli delägare i företagen, när de anse, att de böra och vilja vara det. Jag tror, att ingen skulle

kunna annat än gilla ett sådant förfaringssätt i allra högsta grad, men det tycks ha varit något, som har gjort, att arbetarna själva ställt sig alldeles oförstående — jag använder det ordet — att försöka ge sig in på den vägen. Jag säger icke detta för att ge något råd åt något håll utan uteslutande därför, att det är en mening, framsprungen ur mina egna reflexioner, såsom jag ser på samhällsspörsmålen i förevarande avseende. Jag måste säga, att så mycket har jag måst fördjupa mig i de ekonomiska spörsmålen, att jag måst reflektera en smula hit och dit över hur det lämpligen skall kunna ordnas för att vi skola komma till bättre förhållanden än vi för närvarande ha. Jag skall nämligen icke ett ögonblick förhållande, att jag anser, att förhållandena icke äro sådana, som de borde vara, och att man bör även från borgerlig sida ställa sig förstående och medverka till att de stridsförhållanden, som nu råda, icke skola fortsätta för all framtid.

Ja, herr talman, jag har ingen anledning att vidare fördjupa mig i detta spörsmål. Jag har ansett och jag vill tillkännage det, att jag har icke i det läge, som frågan nu ligger, och med de utgångspunkter, som motionen innehåller, och med de konsekvenser, som jag är rädd för skulle följa, kunnat ge min anslutning till motionen. Jag måste därför förena mig med dem, som yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Månsson** i Furuviik: Herr talman! Jag vill först bemöta ett uttalande av herr Nylander. Jag vill icke draga in främmande länders namn i debatten. Jag gjorde det för en tid sedan, och jag ämnar icke i onödan göra om det. När han emellertid i sitt sista anförande sade, att arbetsintensiteten är lägre i de socialistiska samhällena, så undrar jag, vad han grundar detta påståande på. Det är väl dock ett faktum, att ju större demokratien är, ju större arbetarnas självbestämmanderätt är, desto större är i normala fall också arbetarnas arbetsintensitet. Jag talade för en stund sedan med en man här i kammaren, som är ledare för ett stort företag, vilket efter min uppfattning står på gränsen till kommunism. Det är kammarens förste vice talman. Ni kunna fråga honom rörande arbetsintensiteten. Vi ha en annan man här i kammaren, representanten för en arbetarskara vid ett verk, som faktiskt även det står på gränsen till socialism, nämligen Sandvikens järnverk. Det skulle vara roligt att höra vad han har att säga om arbetsintensiteten där. Det är överallt samma förhållande. Vi behöva ju bara taga till historiens vittnesbörd. Vem var det, som en gång i tiden kanaliserade Nilen och byggde dammarna där? Det var ett socialistiskt rike. Om herrarna tro, att det därvid rådde någon bristande arbetsintensitet, veta ni icke, hur socialismen verkar när den kommer i gång. Vi hade en gång i Babylonien ett väldigt socialistiskt rike, som kanaliserade Eufrat och Tigris. Tro herrarna, att man kunde göra det utan arbetsintensitet?

Vi ha här vid plattformen två målningar, som avhandla våra fädrens gamla samhälle, ett samhälle, där fattigdom var förbjuden, ett samhälle, där ingen fick så eller skörda sin egen åker förrän den sjukes och ålderstignes åker först blivit sådd eller skördad. Tro herrarna, att där icke fanns någon arbetsintensitet i det kommunistiska bondesamhället? Ni kunna vara säkra på att det fanns.

Nu pekar man på ett visst land och säger, att arbetarna där visat en så dålig arbetsintensitet, att ledningen måst vidtaga särskilda bestraffningsåtgärder mot de arbetare, som icke arbeta ordentligt. Vad visar detta? Jo, det visar, att 400 à 500 års vanstyre i det landet av en förfallen, lättjefull och samvetslös — icke överklass, ty den beteckningen vill jag icke ge den — men av en parasitklass, har demoraliserat arbetarna precis som fallet är i Amerika. Talar man med en amerikansk arbetare som kommer hem, så säger han, vad skola vi arbeta för, vi som ha kommit dit. De, som äro födda i landet, anse

*I fråga
om arvs-kattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

det vara en skam att arbeta. Vi taga avlöning, som de taga avlöning, för så litet arbete som möjligt. Så verkar kapitalismen, så verkar feodalismen. Där det finns demokrati och inbördes förtroende mellan de arbetande och ledarna, där växer snart upp arbetsintensitet.

Herr Lindman säger, att han förstår icke socialiseringsproblemet. Nej, det är icke heller så gott att förstå, icke därför att det i och för sig är omöjligt. utan därför att vägarna, som leda dit, äro så mångfaldiga och skiftande, icke blott i skilda tider utan ock hos skilda folk. Det är klart, att den järnhårda form, som socialismen tog i Egypten och Babylonien och nu tagit i Ryssland, den järnhårda formen behöva vi icke här i Nordens civiliserade och demokratiska länder, utan den tager sig andra former och andra vägar hos oss. Först via folkupplysningen kunna vi komma dithän, att arbetare och bönder alla inse, att de må bäst av att hjälpa varandra och arbeta för varandra och icke genom att resonera så, att det gör ingenting, om jag förlorar 400 kronor, bara grannen förlorar 1,000 kronor. Jag vill säga herr Lindman, att det varit större karlar än han, som icke klarat upp det här så där med en gång.

Det hette om socialismens store mästare för alla tider, Moses, den man, som grundade det första kommunistiska rike, som vi känna, att han var så genomträngd av sin uppgift, att hans anlete sken, så att han måste ha ett täckelse för sitt ansikte, ty han hade talat vid Gud. Han vidtog en mängd extra åtgärder, på det att den funktionarism, feodalism och kapitalism, som frätte sönder det socialistiska Egypten, där han var uppfödd, aldrig skulle kunna vinna insteg i Israel. Han genomförde systemet med sjuårsrevolutioner, och med femtioårsgeneralrevolutioner, när de gårdar och hus, som farfar och far förlorat under femtio år, återvände av sig själva i min hand. Samhället började på ny kula vart femtionde år. Jag misstänker, att jämtlandsbönderna, som på fem år bara på kursskillnader i aktiehandeln till bankerna helt nyligen förlorade 200 miljoner kronor, skulle ha gott av om Moses ville hälsa på dem och ordna litet åt dem.

Trots det att Moses talat med Gud och var så genomträngd av sin uppgift, att hans anlete sken, trots alla hans försiktighetsåtgärder och de drag av hårdhet, som han ägde, se vi, att hans samhälle höll icke så värst länge. Vi komma icke längre än in i Josua bok förrän vi finna, att funktionarism och feodalism tagit överhand, så att det kom dåliga tider och det rekommenderas massmord på parasiterna. Det heter: Tag alla överstarna för folket och häng upp dem inför Herranom i solen, så att den grymme Herrans vrede må vara vänd från Israel. Så heter det i bibeln. Det har alla tider bara varit att börja om igen. Vilken samhällsform vi anordna, kunna vi aldrig bli fria från missgrepp, kunna vi aldrig bli fria från att mal och parasiter växa sig stora i skrymslena och ödelägga samhället. Det är bara att röka ut malen och göra om det hela igen.

Jag kan anföra flera exempel på detta. Det vet väl herr Lindman också, att därför att herr Lindman fått sin åker förstörd av ogräs i fjol, avstår han icke i år från att rensa den igen och han tröstar sig med att det kommer att bli en god skörd, när han rensat bort ogräset. Men herr Lindman förstår nog så bra, bara han vill, det är ingen fara med den saken. Herr Lindman borde nu förstå socialismen, och han är nog också en smula på väg mot socialismen, liksom en del av den svenska industriens ledare i denna stund faktiskt äro på väg mot socialismen. Men det är med herr Lindman som med den rike ynglingen, som kom till Jesus. Han berättade, att så och så rättfärdig har jag varit i alla tider. Det är bra, sade Kristus, gå nu bara och sälj allt vad du har och giv åt de fattiga och kom sedan och följ mig. Men den rike ynglingen gick bedrövad bort, ty han hade många ägodelar. Det är likadant med herr Lindman. Jag tror icke, att han själv håller så mycket på sina ägodelar, men de

okunniga och fördomsfulla människor och egoister, som han nödgas föra talan för, hålla så mycket mera på sina.

Nu när kapitalismen klart misslyckats, ha dess talesmän gett sig på ett knep: De skriva i tidningarna och ropa på möten i himlens sky om socialismens oduglighet. Hur kunna de veta det? De flesta av dem ha ingen aning om de stora, väldiga socialistisamhällen, som existerat i årtusenden. Deras söner och döttrar fara till pyramiderna för att skåda byggnadsverk, som ett socialistiskt samhälle uppfört för årtusenden sedan, bara sådär medan de roade sig, sedan fara de hem igen och säga, att socialismen är oduglig. Jag behöver icke säga er här, att kapitalismen är misslyckad. Ingen enda här i kammaren är så dum, att han icke begriper, att socialism eller kommunism eller förmodligen en blandning socialism-kommunism-liberalism kommer att ha genomsyrat samhället om 30 eller 40 år. Det veta ni. Varför skola ni då bråka? Varför icke gå med på det med detsamma? Vad är det, som ni vinna på detta motstånd? Jo, ni vinna, att skogen står odikad och oplanterad. Om ni ginge med på ett socialistiskt samhällsskick eller den blandning, som jag företräder, skulle vi om två eller tre år kunna vara klara att mobilisera den sextonåriga ungdomen till två års arbete för att utdika skogar och plantera skog och utdika mossar och beså dem. Vid mitt besök på Gotland sades, att till och med gotlandsböndernas jäntor icke törs gå fram till en ko i bäset, därför att de äro rädda att det skall lukta ko av dem efteråt och så är det på många håll. Men i det socialistiska samhället skola vi lära dem att lukta ko allihop. Det kan ni vara säkra på. Det skall där icke bliva någon skon-samhet mot dem, som äro rädda för att lukta ko, vare sig de äro födda i slott eller i statarstugor.

Kapitalismen har emellertid icke bara spolierat skogarna och lämnat dem oplanterade, utan den har också fördärvat ungdomens arbetslust precis som i det samhälle, som herr Nylander talade om. När vår ungdom, som är van vid arbete, far till Amerika från statarstugorna i Skåne och andra platser, så få de höra arbetarna där säga; varför skola vi arbeta hårt i ett samhälle, där man spottar åt dem, som arbeta. Vi göra icke mera än vi äro tvungna för att få vår avlöning. Det är kapitalismens och feodalismens frukt. Det är den anda, som förgiftar samhällena. När vi, herr Lindman, skola börja göra detta socialistiskt-kommunistiskt-liberala samhälle, som vi måste göra om ett par år om icke vårt land skall förfalla, då kan man vara säker på att vi komma att få ett himmelens leverne de första åren bara för en så enkel sak som att lära jäntorna lukta ko. Varför? Jo, därför att de äro förgiftade av kapitalismen, av den borgerliga klass, som i årtionden spottat på arbetet och på arbetaren.

Det är emellertid icke bara det, att kapitalismen vant folk av med att älska arbete och ingett avsky för arbete, utan den har även gjort dessa människor avkristnade. Ni tror, att det icke betyder något för mig, men det gör det. Alla de gamla kommunistiska samhällena ha alla varit bundna vid den översinnliga världen med starka band. Det var i nattvardsfirandet, som de schweiziska bönderna vunno den styrka, som skänkte dem deras väldiga segrar. Jag är icke blind för, att om vi skola kunna genomföra ett sådant där trekantigt socialistiskt-kommunistiskt-liberalt samhälle, måste vi också tänka på en förnyring av vår kyrka och en förnyelse av vårt religiösa liv, förutan vilken det svårigen är möjligt att komma någonstades. Det äro många socialdemokrater icke blinda för. Men vem har avkristnat människorna? Jo, det ha dessa, som, under det att de utgivit sig för att vara den speciella rättfärdighetens talesmän, i stället i praktiken varit specialister i orättfärdighet.

Nu till sist en fråga om arvs-katten! Varför skulle jag samla rikedomar till mer eller mindre avlägsna arvingar, som icke bry sig ett dugg om ifall jag

*I fråga
om arvs-kattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

har två eller ett eller inget ben, om jag har mat och logi och arbete eller icke, men som, när jag väl är död, fastän de aldrig velat se åt mig förut, komma för att taga av vad jag kanske samlat ihop? Om de då finna, att det ingenting är att taga, gå de hem igen och låta det usla samhället begrava mig genom fattigvården. Å andra sidan, om det finns något att taga, göra de allt för att få fastslaget att jag var tokig medan jag levde, om jag exempelvis testamenterat till en gammal trotjänarinna eller till annat håll. Vi hade ju en ärad kammarkamrat, som nyligen dog, och som, ehuru högerman, visade sig vara en tvättäkta socialist, då han testamenterat hela sin egendom till samhället. När sådant händer, då komma alla möjliga släktingar för att bevisa att den döde var tokig, därför att han icke gett dem, som aldrig förut tänkt på eller brytt sig om honom. Kan det verkligen vara uppmuntrande att arbeta och sträva och slita för att kunna lämna arv åt en avlägsen släkting i Amerika eller Australien, som jag aldrig hört talas om, och som kanhända sedan super sönder sig, så att han kommer på fattighuset? Varför skulle icke hellre samhället ärva mig, när det ju dock är samhället, som har hjälpt mig att förvärva den ställning, jag har? Om icke samhällsorganisationen funnits, skulle jag ju bo i en jordkula någonstans i Blekinge och försöka snappa en gädda ur vattnet då och då för att leva på och i övrigt livnära mig på nötter och rötter och gräsfrö. Vad är det för socialt vansinne, som herrarna här företräda? Vad är det för en oresonlig samhällsfientlighet? Den kan icke ha sin rot vare sig i ert hjärta eller ert sunda förnuft. Så dumma är ni ändå inte, som ni göra er i denna politik. Det är bara trams, en visa, som sjunges i partiet, en visa av galenskap, att samhället går under om samhället skall ärva.

Nu säger man så här, att man arbetar icke, om man icke kan samla stora rikedomar. Jag har för min del aldrig i mitt liv arbetat så mycket och med sådan lust som den tid, då jag aldrig hade en tanke på att jag någonsin skulle kunna bli ägare till så mycket som 50 kronor, som skulle bli mina egna. Jag har aldrig arbetat som då jag var 19 år gammal och sköt cementkärror uppför Kungsholms fästningsvallar hela dagar i 11 timmar för kronor 1.50 om dagen, d. v. s. 13 å 14 öre i timmen, och sedan vilade mig om nätterna med att lossa kalkskutor, då det var för hett att krypa in i det osläckta kalkdammet under däckets på dagen. Jag kunde, som sagt, aldrig tänka mig, att jag skulle bliva ägare av 50 kronor. Det var så fjärran från mig. Varför arbetade vi? Jo för äran, därför att ingen ville släppa efter. Var och en ville vara värre än den andre. Vi hade icke fått ögonen öppna för ett samhälle, som var så genomruttet, att det spottade på dem, som arbetade.

Nu säger herr Jönsson i Revinge här, att staten behöver nu inga pengar. Jo, herr Jönsson, det är just vad som behöves. Vi behöva pengar för den sociala revolutionen. Den kunna vi ändå icke undgå. Skogarna dika icke sig själva, mossarna odla icke sig själva, och den ödelagda skogen planterar sig icke själv inom den tid vi önska. Och alla nyordningar i övrigt, som erfordras, göra sig heller icke själva. Vi behöva pengar för en omläggning av en del utav vår järnhantering, en del av våra piano- och orgelfabriker, av våra glasfabriker och alla industrier, som ideligen besvara riksdagen med att ropa på hjälp undan för undan. Vi behöva en omläggning av försvaret. Det kan i förmuftets namn inte längre gå an, att vi längre gå på på detta vis. Vi behöva en officerskår, som uppdelas i en liten, högt teoretiskt utbildad grupp, medan den stora mängden måste i fredstid vara ledare för det nationella förnyelsearbetet och rekryteras av unga premierade diknings- och skogsförmän. Några andra hava vi icke bruk för. Varena officer måste vara skog- och dikningsförmän. Det måste man kräva att ingen får bli officer, som icke är duglig härtill. Det måste bli ordning och reda, icke bara så att man lyfter löner utan att vi hava någon praktisk nytta av de människor, som hava dessa löner.

Vi behöva, som sagt, en fullständig revolution på en hel mängd områden. Icke minst behöva vi det, när det gäller vår handel, så att vi icke som nu skola dra in en massa varor i landet, som vi kunna göra hemma och inte behöfve ta in.

Här har i dag talats en del om avundsjuka. Jag vill säga herrarna, som tala om avundsjuka, att det är en småborgerlig sjukdom, icke en arbetarsjukdom.

Jag skall icke besvära herrarna längre, men jag har velat säga detta.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Laurin: Herr förste vice talman, mina damer och herrar! När man i dessa dagar går på ett folkmöte, slår upp en tidning eller hör på en debatt i riksdagens kamrar, alltid talas det så vackra ord om bönderna. De äro så rysligt märkvärdiga. De hava gjort revolutioner och litet av varje. Nu skall man tjusa dem med dessa vackra ord. Jag erkänner, att det finnes en viss söt lukt i denna motion. Men vi från vårt håll måste dock se saken från också en annan sida. Det är lätt att säga, att detta storkapital har uppkommit som ett resultat av några skarpa affärshjärnors verksamhet. Men man kan lika väl säga, att det är andra förhållanden, som bidragit till att skapa det, och icke minst industriarbetarna själva. Enligt min mening och många med mig är det dock den jordbrukande befolkningen och borgarklassen — småborgarklassen mycket gärna för mig — som är kärnan i detta samhälle. Men storkapitalismen och industriarbetarna göra allt för att klämma ihop dem. Det är nog möjligt, att storkapitalisterna tills vidare dragit det längsta strået och samlat dessa stora förmögenheter. Men lika visst är det, att industriarbetarna skaffat sig en företrädesställning, som går vida utöver t. ex. de fattiga lantarbetarnas ställning. Och, mina damer och herrar, se vi på saken, hur är det, när man t. ex. från vårt håll söker att lätta de smås bördor i samhället, var finna vi då herrar socialdemokrater? När vi slåss mot truster och monopol eller när vi försöka att ändra litet på sakerna och behålla pengarna i folkets fickor, var äro då socialdemokraterna? Jag har aldrig då sett dem rösta med oss eller andra av vår mening. Då går det an att plocka penningarna ur de fattigas fickor.

Jag ser herr Engberg sitta där borta. I fjol hade han en motion, som var utomordentligt bra speciellt därför, att den trust, som motionen gällde, plockar icke blott pengar ur folkets fickor utan den är även i viss mån en fara för samhällets yttrandefrihet. Motionen var så vacker och bra. Men hur är det i år? Samme mångmillionär, som herrarna vilja beröva hans förmögenhet, samme man behärskar fortfarande detta område. Jag har icke sett, att herr Engberg och hans meningsfränder gjort det allra minsta för att ändra den saken. Jag hoppas, att herrarna icke vilja försvara sig med, att ni icke hade råd att övertaga denna rörelse, ty nog hade ni kunnat det, om ni velat. Så är det över allt, när man ser ut i landet.

Herr Engberg har också gjort oss det stora nöjet att frammana Karl den elftes minne. Visst var han en bondekonung. Den revolution, som han gjorde, fortgår dagligen och stundligen. Icke minst från vårt håll vilja vi skapa nya jordbrukarhem. Både jag och andra hava äskat penningar till detta. Var äro herr Engberg och hans meningsfränder, när det gäller att skaffa bröd åt den fattige bonden, så att han kan anständigt livnära sig och få en levnadsstandard i likhet med industriarbetarnas? Var äro då herr Engberg och hans meningsfränder? Jag bara frågar.

Sakläget i dag ger svaret. Herrarna tala om böndernas revolution. Den

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvsfattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

kanske icke blir sådan, som herrarna önska. Det är icke bara i detta land, det jäser. Vi kunna se på Danmark, där icke blott i Sönderjylland utan överallt deras röst höres: Vi fordra få en smula av vår rätt. Låt oss då här i landet få en smula rättvisa, herr Engberg, så kanske vi äro med på storkapitalets beskärning.

Det är farligt, herr Engberg, att frammana skuggor. Om vi tänka oss Karl den elfte, som var en utmärkt kung enligt min mening, levande i dag, så tror jag, att han icke endast hållit sig till adelsmännen och deras stora gårdar. Jag tror, att han tagit mera, och att han till herr Engberg och hans fackföreningar sagt: »Här skall vara ett fritt land. Kom inte med några fasoner.» Om jag tillåter mig använda herr Engbergs eget uttryck tror jag att det är fuller fara värt, att Karl den elfte skulle hava kallat upp murarna till Stockholms slott och sagt: »Jag vill försköna rikets huvudstad. Men ni skall arbeta efter samma priser som rikets övriga medborgare. Vill ni inte det, så finns galärerna.» Så kanske Karl den elfte handlat. Jag tror fortfarande, att det är farligt att frammana skuggor.

Ja, visst är storkapitalets makt betungande. Det veta alla, som äro tvungna att få kredit ibland. Det veta alla, som driva en näring, och icke minst bönderna. Men jag frågar er alla, om det skulle vara bättre att springa till en massa förtroendemän, än här och än där, för att möjligen få en liten kredit. Jag tror knappast det. När vår tid kommer, vilja vi, det försäkrar jag herr Engberg, vara med om att se till, att storkapitalismens järnhäl icke förtrycker detta land. Men tills vidare få herr Engberg och ni andra socialdemokrater förlåta oss, att vi föredraga några dussin järnhårda och orättvisa storkapitalister framför några tusental av socialdemokratiska diletanter.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Sedan debatten pågått så länge, är det skäl att göra ett konstaterande. Det är åtskilliga av den bestående ordningens försvarare, som tagit till orda i dag. Men jag har ännu icke hört någon, som velat besvara frågan, huru de i själva verket betrakta det nuvarande tillståndet, om de anse den nuvarande egendomsfördelningen rättvis eller icke. Det är tydligen ett ganska ömtåligt område. Man nöjer sig med att konstatera, att de breda folklagrens ställning förbättrats, men man undviker mycket noga att yttra sig om, huruvida man anser, att en egendomsfördelning sådan den, vi här talat om, är rättvis, och huruvida man vill vara med om att på ett eller annat sätt bringa till stånd en rättvisare ordning. Jag får väl tolka tystlåtenheten på den punkten så, att man anser, att detta är den enda möjliga ordningen, att man anser det nuvarande tillståndet vara något evigt bestående och att överhuvud taget man icke vill vara med om något ingripande från samhällets sida för att ändra fördelningen av egendomen mellan människorna, utan tvärtom vill göra allt vad man kan för att upprätthålla en samhällsordning med några få rika och de flesta mycket fattiga. Jag tror, att denna slutsats är så mycket riktigare som det tydligt har framträtt under debatten, att man bland denna ordnings försvarare saknar förmåga att förstå de känslor, som driva vissa människor att kämpa för en rättfärdigare ordning.

Jag har här framför mig en av aftontidningarna, som på första sidan står med en stor rubrik: »Avundens helvete är det socialistiska samhällsidealet.» Det har framgått av flera anföranden, att man icke kan se någon annan drivande kraft bakom kampen för en större rättfärdighet än avunden gentemot människor, som hava det bättre än andra. Herr Lindskog, vars anförande jag för övrigt icke skall syssla med, talade om tarvligheten. Det har redan sagts, att detta tal lämpade sig bäst som karakteristik av hans eget anförande. Herr Lindskog ville göra gällande, att orden om avunden endast

citerats från en socialdemokrat i första kammaren. Det har redan från vårt håll här talats rätt mycket om denna sak. Men då jag förstår, att det skall bliva det huvudsakliga ämnet, varom man tvistar fram till valet och under valet, kan det icke vara ur vägen att ytterligare fastslå, att påståendet, att det från socialdemokratiskt håll sagts, att avundsjukan är drivkraften i våra strävanden, är fullkomligt felaktigt. Herr Wigforss resonemang i första kammaren var ungefär detta: »Ni kallar för avundsjuka vad vi kalla för rättfärdighetskänsla. Kravet på allmän rösträtt betraktades också såsom avund från de rösträttslösas sida. Vi kallade det rättfärdighet. Är det så, om ni menar med avundsjuka just det vi kalla rättfärdighetskrav, ja då är 'avundsjukan' ett faktum, som vi ha att räkna med.» Det skall till en ond vilja för att ur detta läsa ut ett medgivande från socialdemokratiskt håll att avundsjukan är den förnämligaste drivkraften i vårt handlande. Herr Månsson i Furuvik sade verkligen ett bra ord till sist när han framhöll, att avundsjukan är en småborgerlig sjukdom, icke en arbetarsjukdom. Går man ut för att söka avundsjukan, träffar man den säkerligen oftare bland dem, som hava en hel del men miststycka, att de icke hava så mycket som andra, än man gör det hos de fattiga, som i sin kamp drivas icke av avundsjuka mot andra, som hava det bättre, utan av en nödvändighet att söka komma ur misären och betrycket.

Det har också gjorts ett försök att utnyttja ett ord i den motion, som från socialdemokratiskt håll framförts. Det heter där: »Fattigdomen fördrages med jämnmot, då den delas av alla. Den blir outhärdlig, då den dagligen kan jämföras med andras överflöd, och om den framstår såsom onödig, såsom ett tillfälligt resultat av sådana anordningar i samhällslivet, som kunna ändras.»

Jag är tämligen övertygad om, att i den populära agitationen skall man av detta icke citera mera än den första satsen, att fattigdomen fördrages med jämnmot, då den delas av alla. Sedan skall man draga den enkla konklusionen, att alltså vilja socialdemokraterna göra alla till fattiga. Det ligger ju dock en stor sanning i det citerade uttalandet. Om människorna veta, att knappheten är oundviklig, att resurserna icke räcka till mer än ett visst mått åt dem alla och att det måttet är knappt, så äro människorna i sig själva så präktiga, att de under dessa förhållanden tåligt bära armodet och lidandet. Min kännedom om den svenska arbetarklassen gör, att jag kan försäkra, att särskilt inom denna klass har man mycket av denna vackra känsla att finna sig till rätta, där det icke finnes möjligheter till mera. Jag har 1909 och vid andra tillfällen sett denna arbetarklass i strid, sett denna arbetarklass i nöd, sett denna arbetarklass i solidaritet. Jag har sett, hur man kunde dela de små fattiga smulorna, och jag har också sett, att det fanns icke ett spår av avund, om händelsevis den ene kunde få en klick smör på brödet men icke den andre. Men det ligger också en sanning i detta, att vad som upprör massorna är det faktum, att fattigdomen icke är nödvändig. Vad som upprör massorna är, att medan de själva träla i elände, så leva andra i överflöd. Vad vi vilja är, icke att draga ned de andra i sin fattigdom utan att själva få med så mycket av livets goda, att de kunna leva ett liv utan bekymmer. Satsen är riktig: fattigdomen kan fördragas, där den är ofrånkomlig; men den fattigdom, som är ett resultat av utplundring och orättfärdighet, den kan och bör icke fördragas.

Vi ha tydligen icke någon gemensam utgångspunkt i denna diskussion. Vore det så att man även på andra håll betraktade kravet på ett ekonomiskt välstånd, på en ekonomisk rättvisa såsom i och för sig befogat, men hade invändningar mot det förslag, som vi kommit med, för att få ett bättre tillstånd, då vore diskussionen mycket lättare. Ty om man är ense om att tillståndet icke är gott, om man är ense om, att man vill göra det bättre, då har man alltid mycket större utsikter att föra en fruktbarande diskussion om huru

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.*

(Forts.)

*I fråga
om arvsbatterens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

dessa förbättringar skola ernås. Men är det på det sättet, att här representanterna för högern, representanterna för den kapitalistiska klassen, såsom synes av deras sätt att uppträda, kämpa energiskt för sina privilegier i samhället, då finnes icke längre någon framkomlig diskussionens väg. Då finnes ingen annan väg än stridens, ingen annan väg än maktens. Då få massorna se till, att när man icke kan få förståelse för sina rättvisa krav, man bryter orättvisorna genom att använda det maktmedel, man har i sitt stora flertal.

Det har under debatten anförts några ting, som kanske här böra tagas upp till bemötande. Från början vill jag säga, att jag icke alls ämnar följa herr Nylander, när han i varje svårighet att försvara den nuvarande ordningen ropar: Sovjetryssland! Det är ett dåligt argument. Herr Nylander vet mycket väl, att vi socialdemokrater icke betrakta det nuvarande tillståndet i Ryssland såsom en socialistisk ordning. Han borde också veta, att vi betrakta det som en omöjlighet att i ett samhälle på en så efterbliven utvecklingsgrad organisera ett modernt socialdemokratiskt samhälle. Det är under sådana förhållanden utan något värde i en diskussion att komma och åberopa Sovjetryssland såsom exempel på omöjligheten av ett socialistiskt system.

Däremot kan man för detta systems möjlighet åberopa Kooperationen. Herr Nylander gjorde mot min erinran, att det dock kan inom den kooperativa verksamheten kollektivt samlas kapital, kollektivt förvaltas kapital, kollektivt arbetas för en utveckling av produktionen, han gjorde mot mig den invändningen, att Kooperationen ju dock är en enskild organisation. Vad är samhället? Samhället är en organisation av många. Kooperationen är en organisation av många. Frågan är i detta fall: behöver man för att kunna idka produktiv verksamhet, för att förvalta kapital, för att på ett förnuftigt sätt handha ekonomiska frågor, behöver man därför det enskilda intresset och det enskilda avgörandet? Kooperationen visar att man icke behöver det.

Kooperationen är en socialistisk form för distributions- och produktionsverksamhet. Kooperationen visar, att människor kunna samarbeta för att åstadkomma goda resultat på det distributiva och det produktiva området, visar att människor gemensamt kunna samla kapital, förvalta kapital och göra kapital fruktbarande. Av detta drager jag den naturliga slutsatsen, att en sådan organisation utvidgad kan göra alldeles detsamma, och att alltså en ännu större samling och förvaltning av kapital kollektivt kan med fördel äga rum genom samhället, genom kommunen eller genom staten.

Herr Lindman frågade: Varför gå ni denna väg att yrka på en skärpt arvsbeskattning? Varför icke lika gärna gå direkt på socialisering? Jag har vid mer än ett tillfälle i denna kammare försökt klargöra för våra motståndare, att socialisterna icke tro att man kan skapa var som helst och när som helst en god socialistisk organisation, utan att socialisterna knyta sina förhoppningar om ett förnuftigt organiserande av samhället till utvecklingen och vilja realisera sina strävanden så långt det på varje stadium i utvecklingen är möjligt. Vi socialdemokrater tro icke, att vi i dag, om vi hade makten, skulle kunna genomföra en fullständig socialisering av hela Sveriges näringsliv. Vi skulle kunna genomföra en socialisering inom vissa av de viktigare produktionsgrenarna, där utvecklingen själv redan har gett dem sådan mognad, att de icke längre förvaltas av enskilda ägare, utan för länge sedan ligga i händerna på och skötas av kollektiviteter, i bolagets, i trustens form. De ha nått det mått av mogenhet, där det kan tänkas vara fördelaktigt, att samhället blir ägare och som sådant driver verksamheten.

Om vi i detta nu icke framlägga förslag för den svenska riksdagen om en mera omfattande socialisering, utan i stället be herrarna att vara med om att utreda, huruvida man icke skulle kunna genom en skärpt arvsbeskattning åstadkomma en egendomsutjämning, är det också därför, att vi tycka att man

även från borgerligt håll borde ha så stark känsla för vad tiden bjuder, att man åtminstone kunde vara med om detta. Jag tror icke, att det kan göras någon anmärkning mot en arbetsmetod, som försöker vara förnuftig och anpassa sig efter de möjligheter, som finnas. Nu finnes ju visserligen icke den möjligheten att här i dag få ett bifall till vår motion. Man är besluten att votera ned motionen. Men herrarna skola icke tro, att det betyder, att ni därmed har avfört frågan från dagordningen. Den ställes snart ånyo där, ty det finnes ett alltjämt stigande behov hos massorna efter rättfärdighet. Så länge orättvisorna bestå, komma herrarna alltid att få syssla med dessa frågor, och det kommer nog en dag, då herrarna även på denna punkt få lämna sina positioner och medge, att om man vill leva i lugn och samarbete i samhället, får man också se till att undanröja det som oroar och splittrar.

Det rinner mig alltid vid sådana här tillfällen i minnet ett yttrande, som amiral Lindman fällde i en intervju i Nya Dagligt Allehanda. Han talade där om att han i början av detta sekel betraktade oss socialdemokrater som politiska inträngingar. Han stod då på den ståndpunkten, att det var en oförskömmhet av arbetarna att begära allmän rösträtt, och att det var olyckligt för samhället, om arbetarna fingo denna allmänna rösträtt. Han har för länge sedan övergivit detta betraktelsesätt. Jag hoppas att det skall gå så fort med dessa idéers genombrott att vi skola få nöjet att höra herr Lindman, alltjämt mitt i bland oss, konstatera, att det var en galen uppfattning, när han en gång trodde att en ekonomisk orättfärdighet som den nuvarande kunde bestå, utan att de, som voro satta som folkets representanter, behövde företaga sig någonting för att åstadkomma en rättelse.

Herr Lindman försökte ställa oss mot väggen genom att fråga, huru det skulle gå till, om man genom arvsbeskattningen indroge förmögenheter, så att staten slutligen blev ägare av en hel del ting. Den kunde bliva ägare av en halv gård nere i Västergötland, kanske en annan halv gård nere i Småland, av aktier i vissa företag eller av en restaurant i Stockholm. Hur i all världen skulle då, menade han, det byråkratiska ämbetsverk, som naturligtvis måste tillsättas för att ha hand om den arvedel, som föll staten till, bära sig åt? Herr Lindman har tydligen icke uppmärksammat, att liknande situationer kunna uppstå genom den nuvarande arvsordningen också. Om en människa eller ett företag blir den där hälftendelägaren i gården, utan att själv kunna deltaga i gårdens skötsel, hur i all världen skall vederbörande då bära sig åt? Man kan ju tänka sig, att han överlåter åt den andra hälftendelägaren, som sköter gården nu, att fortfarande sköta den, och att han bara får sin andel i den vinst, som skötseln lämnar. Konstigare bör det icke vara för honom, men konstigare bör det icke heller vara för staten. Man kan också tänka sig att den förstnämnda hälftendelägaren omsätter sin andel i gården i kontanter, i ett kapital av annat slag, och att han sedan, när han blir ägare av detta kapital, brukar det för en verksamhet, som han har lättare att utöva än det där hälftendelägarskapet i gården. Den utvägen står även staten till buds. Att staten får aktier i ett företag, är ju ingenting märkvärdigt. Staten äger redan aktier t. ex. i malmbolaget och Monopolet. Det finnes andra än enskilda, det finnes bolag och sammanslutningar, som äga aktier på annat håll. Icke är det så märkvärdigt för dem att äga de aktierna och använda kupongerna, när det gäller att kvittera ut vinsterna. Jag kan icke förstå, att det skulle vara någon svårighet för staten att handhava dessa aktier och taga sina andelar av vinsten.

Jag resonerar naturligtvis här hela tiden under den förutsättningen, att detta gäller verksamhet, som icke lämpar sig för kollektiv drift, som icke lämpar sig för socialisering, där staten icke äger hela företaget, utan genom arvsbeskattningen blivit ägare av vissa aktier eller andelar. Jag tycker icke,

*I fråga
om arvsbalkens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvsfattens
utbyggande
m. m.*

(Forts.)

att staten skulle behöva något särskilt byråkratiskt ämbetsverk för förvaltningen av sådan egendom. Redan nu kunna vi konstatera att staten kan vara delägare i företag, utan att detta hindrar företagens rationella skötsel. Jag antager, att herr Lindman har den uppfattningen, att malmbolaget även ur kapitalistisk synpunkt skötes fullt rationellt och på ett sätt, som kan gillas även av den privata företagsamhetens förespråkare. Och ändå står staten där såsom hälftendelägare.

Herr Lindmans invändningar äro för enkla. Kanske skulle det bli vissa svårigheter med den där restauranten. Det skulle ju kunna uppstå diskussion här i riksdagen, huruvida det skulle vara spritservering eller icke, och kanske det till sist skulle befinnas nödvändigt, för att undvika sådana besvärigheter, att sälja restauranten. Men det är ju rätt många människor, åtminstone om de kunna få spriträttigheter, som vilja driva restaurantverksamhet. Jag tror alltså icke att staten skulle ha någon svårighet att tillgodogöra sig ens det arv, som kunde tillfalla den i form av en restaurant. Men det bör påpekas att ett stort antal av våra restauranter drivas icke som enskilda företag utan som bolagsföretag, ofta med viss begränsning av vinsten med hänsyn till samhällets intresse. Detta tyckes mig visa att det icke skulle vara så orimligt om staten bleve restaurantägare.

Herr Lindman invände också, naturligtvis med en hänsyftning på en viss affär, som för en tid sedan var aktuell, att även Kooperationen kan göra misslyckade spekulationer. Naturligtvis kan den det. Men, såsom jag framhöll i mitt förra anförande, även enskilda kunna begå misstag, även enskilda kunna förstöra och förlösa kapital. Men därför är man icke utan vidare beredd att säga, att icke andra enskilda kunna vara goda kapitalförvaltare. Det är ingen dräpande anmärkning mot Kooperationen att den vid ett visst tillfälle har placerat penningar på oriktigt sätt. Det visar bara Kooperationens styrka, att detta är en sak, som är ganska ensamstående i Kooperationens historia. Liknande ting kunna icke sägas vara så ovanliga inom den privata företagsamheten.

När jag emellertid åter kommit till den privata företagsamheten, måste jag också ett slag återvända till herr Nylander. Jag vill icke säga, att det glädde mig, att han föll i en liten fälla, som jag försökte lägga genom uttryck åt min indignation mot dem, som föra kapitalet ur landet i sitt privata intresse, utan hänsyn till de allmänna intressena. Men han föll verkligen. Han begick det enligt min mening oerhörda att här i svenska riksdagen öppet försvara denna brist på samhällssolidaritet. Han förklarade helt enkelt, att det är naturligt, att om man hotas av konfiskation, man räddar sitt kapital. Det är lika naturligt som att en människa, som hotas med hängning, räddar sitt liv, om hon kan! Det kunde räcka med att i detta fall konstatera det faktum, att den kapitalistiska bristen på samhällskänsla här funnit sin försvarare. Men det bör kanske också påpekas att det nu icke är fråga om någon kapitalkonfiskation här. Det är fråga om att genom en arvsskatt taga ut en större del än för närvarande av den efterlevandes förmögenhet. Men kapitalflykten, den försiggår ju i våra dagar icke av rädsla för arvsbeskattningen, som tager en del av kapitalet, när ägaren dör, utan kapitalflykten pågår ju, som det heter, därför att kapitalet för hårt beskattas och att alltså dessa ägare av kapital enligt sin mening få lämna för stora bidrag till de allmänna behoven, till utgifterna för det allmänna. Det kunde ju tänkas, att dessa människor i stället skulle resonera som så: Visserligen kan jag kanske, om jag placerar mitt kapital i utlandet, eller om jag lägger huvudparten av min verksamhet där, rikta mig själv i större utsträckning, förtjäna mera penningar, få större vinster o. s. v., men jag stannar dock i mitt eget land, ty det erbjuder mig möjligheter till en anständig och hygglig bärning och till ett ganska gott

utbyte av mitt arbete. Jag får vad jag behöver, och vinstbegäret behöver icke i så hög grad behärska mig, att jag skall lämna mitt fosterland i sticket, beröva mitt fosterland penningar och arbetarna i detta land de utkomster, som de kunna få genom kapitalet. En verklig samhällsanda skulle bjuda kapitalets ägare att resonera på detta sätt. Men det är samhällsandan som saknas.

Jag tror för min del, att den debatt, som har förts här i dag, har varit till ganska stor nytta. Den har kanske icke lärt oss så mycket mera om varandra än det vi visste förut, men den har utåt klargjort, huru partier och människor se på ting av den största betydelse för folkets breda massor, och ha vi socialdemokrater icke uppnått annat med denna i dag än att väcka en större del av dessa massor till insikt om var fienderna till rättfärdigheten, var fienderna till en rättvis fördelning äro att finna, har dock denna debatt och denna motion varit av stor betydelse.

Herr **Olovson** i Västerås: Herr talman! Jag har begärt ordet för att få säga några allvarsord till herr Lindskog. Jag kommer icke att tala till professorn på latin, ej heller på ett språk, hämtat från simpelhetens boningar, utan jag kommer att tala till honom på begriplig svenska, närmare bestämt på västmanländsk dialekt.

Herr Lindskog gjorde gällande — det har redan här påtalats — att den motion, som här behandlas, är ett uttryck för tarvlig avundsjuka. Och han åskådliggjorde även, vad han menade med tarvlig avundsjuka på det sättet, att han sade, att om man sitter vid middagsbordet och hör champagnekorkarna smälla i rummet bredvid, då känner man sig missnöjd och är avundsjuk. Det var sålunda denna simpla avundsjuka, som skulle vara grunden till den motion, som här behandlas. Jag vill då säga, att den sortens avundsjuka, den kan Sveriges fattiga folk näppeligen bliva i tillfälle att känna, ty så nära de smällande champagnekorkarna, att de höra dem, komma de sällan. Men om den fattige svälter, och han ser den rike fullkomligt jäsa av välmåga och då gripes av längtan efter ett mål mat och ropar på ett större mått av ekonomisk rättvisa, är detta väl ett utslag av simpel eller tarvlig avundsjuka? Ja, det kanske den kan säga, som aldrig har gått med tom mage, men därest professor Lindskog finge göra det någon gång, skulle han kanske stämma ned tonen och icke tala så hänfullt om de fattigas berättigade krav. Det är sanneligen icke någon tarvlig avundsjuka, som den fattige känner, när han kräver ett större mått av ekonomisk rättvisa. Det är en naturlig längtan efter rättfärdighet, en naturlig längtan att få något med av arbetets frukter, och ett krav på att få denna längtan uppfylld är och förblir ingenting annat än ett rättfärdighetskrav. Jag skulle vilja anmoda professor Lindskog, som med föraktet lysande i sina ögon talade om den fattiges avundsjuka, jag skulle vilja rekommendera honom att gå ut på landet och besöka statarfamiljen, där den gamle stataren dör och få sin kista med en mosskrans på locket av fattigvårdsstyrelsen och lämnar hustru och oförsörjda barn efter sig. Om dessa efterlevande säga sig, att det är en orättfärdighet att de rika skola leva i överflöd, medan de själva icke hava mat för dagen, är det tarvlig avundsjuk, som därvidlag kommer till uttryck? Jag skulle tro, att man icke med bibehållen heder skall kunna vidhålla det påståendet. Eller gå ut till gruvarbetarna, som strävat ett helt liv under jorden, och som lön för mödan slutligen föres till fattighuset, om han då ser sig tillbaka på gruvbacken och tycker, att livet farit fram hårt med honom och tycker, att han borde fått en större lön för mödan, är det tarvlig avundsjuka, som bjuder honom att känna och tänka på det sättet? Eller låt mig påminna om ett fall som relaterats i pressen för något år sedan, då i en fattig stenhuggarfamilj nere i Blekinge hustrun låg i barnsäng

*I fråga
om arvskattens
utbyggnad
m. m.
(Porta.)*

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

och det icke fanns en matbit i huset, icke ett helt klädesplagg i sängen, om man på det hållet möjligen skulle blicka upp till rikemans boningar, där man lever i överflöd, och ropade till himmelen om hjälp för att få en kaka bröd till barnen, är det, professor Lindskog, ett utslag av simpel och tarvlig avundsjuka? — Det är att spotta de fattiga i ansiktet att i denna kammare föra ett sådant språk!

Jag tänker på en arbetsplats hemma i Västmanland, en om vilken vi blivit påminta genom glashyttan i Kungsträdgården, nämligen Arboga glasbruk. Där fanns en arbetarstam, som var bofast. Männen i 50-årsåldern hade arbetat på bruket i 40 år, ty de började som 10-åringar. Genom buteljtrustens manipulationer lyckades man lägga ned bruket där, manipulationer, som den svenska regeringen hade anledning att titta på, närmare bestämt genom Vin- & spritcentralen — detta inom parentes. Nå, sammanlagt omkring 600 människor sattes på bar backe efter ett helt liv av hårt arbete, de sattes fullständigt utan varje spår av hjälp. Om de då med hänsyn till dem, som hade tagit frukterna av deras arbete, hade sagt sig, att de borde fått något med av arbetets frukter utöver maten för dagen, något att leva på under ålderdomen, har det, professor Lindskog, varit utslag av tarvlig avundsjuka? Nej, det skulle det icke hava varit ens om de begärt, låt mig säga, en pension, som svarat mot $\frac{1}{10}$ av en professors pension. Om professor Lindskog och de, som ropade bravo till hans simpla tal, om de ville gå ut till de fattiga i landet, dem som icke hava mer än maten för dagen, skulle de ju snart sagt överallt finna män och kvinnor, vilka kunde säga: våra fäder hava brutit svensk bygd, våra fäder hava odlat den svenska jorden och burit ränsel och gevär för hembygdens rote som andra, men vi hava ingenting den dag arbetet tryter oss, andra hava tagit frukterna av vårt arbete och leva i överflöd. Är det något orimligt, om dessa människor säga och genom sina representanter här i kammaren få framfört kravet på en rättvisare ordning, som syftar till att i någon mån återföra till samhället, vad ett fåtal tagit av flertalet? Är det något orimligt i detta krav? Nej, det är det rimligaste och rättfärdigaste av alla, och det hjälper här sannerligen icke, om man kommer och försöker att genom tal om tarvlig avundsjuka avvärpa dem, som här föra rättens och rättfärdighetens talan.

I motionen kräves ju utredning om begränsning av de stora förmögenheterna och en jämnare fördelning av egendomen. Det kravet är enligt mitt förmenande icke alls någon frukt av avundsjuka i sämre bemärkelse, utan det är ett utslag av rättskänsla, och jag är förvissad om, att om professor Lindskog, som här talade om den tarvliga avundsjukan, skulle med familj buras in på ett vindsrum att leva på en statares lön och få en kista från fattigvårdsstyrelsen som pension, skulle han icke längre tala om någon tarvlig avundsjuka, utan då skulle han i stället säga, att det är ett rättfärdighetskrav, som allt folket bör uppställa och söka få genomfört, och han skulle framför allt icke därefter komma och tala gaminspråk om smällande champagnekorkar i detta sammanhang. Kravet på en rättvisare fördelning, på ett större mått av arbetets frukter har fört oss fram dit, där vi stå. Det är det kravet, som skall föra oss fram i fortsättningen. Tro ni, att vårt land skulle kunna upprätthållas som ett högtstående kulturland, därest ni icke se till, att de fattigaste bland de fattiga höjas upp på ett högre plan. När allt kommer omkring så kanske ni kunna mana fram för en 80-talets nertryckta trasproletärer vid sidan av vår tids moderna organiserade arbetare och fråga då: vilka av dessa hava de största förutsättningarna att göra samhället verkliga medborgartjänster? Den strid, som den svenska arbetarklassen för för förbättrade ekonomiska villkor, har varit, är och kommer att förbli en i ordets allra vackraste mening samhällsbevarande strid, ty vi kunna icke höja samhället och lämna arbetarklassen utanför eller nedanför. Det har varit en god gärning att kämpa för ett större mått av eko-

nomisk rättvisa för de fattiga, och en god gärning för land och folk skulle det vara, därest herrarna på den andra kanten ville lära sig begripa, att den dagen i varje fall kommer, när den orättfärdiga egendomsfördelningen måste förbytas mot en rättfärdigare.

Till slut skall jag endast säga, att det myckna, som professor Lindskog talar om tarvlig avundsjuka, vittnade om brist på förståelse för dem, som i detta land bära den tyngsta bördan. Skulle man icke kunna säga sig här, att de, som här stå oss emot, behärskas av denna tarvliga avundsjuka gentemot dem, som söka att få något med? Man skulle kunna säga det, men jag skall icke säga, att våra motståndare behärskas av denna tarvliga avundsjuka, ty herr talman, jag skall icke sänka mig ned till professor Lindskogs nivå.

*I fråga
om arvsfattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Denna motion, och den diskussion, som här förts vittna om, att det råder olika syn eller olika åskådning på samhället. Det är icke underligt. Det har så varit, och det lärer ock förbliva så här efter. Då man hör, att det från socialdemokratiskt håll klagas över, att man misstagit sig på den borgerliga vänstern och dess ställning till dessa motioner, kan jag icke förstå, huru man är i sådan ovisshet om den borgerliga vänsterns ställning till motioner sådana som dessa, ty det är ju alldeles givet, att vi åtminstone inom det parti jag tillhör se saken annorlunda än de, som här hava försökt att försvara motionerna. Man bör icke såsom det skett i debatten använda starka uttryck, att å ena sidan säga, det är bara *avundsjuka*, som dikterat motionerna och försvaret för dem, och å andra sidan säga, det är bara *rättfärdighetskänsla* och *rättfärdighetskrav*, som gör att man talar för dessa motioner. Jag tror i det fallet, att det finnes avundsjuka från den nedersta delen av våra samhällslager och till den översta och kanske icke minst på topparna är avundsjukan stor. Men jag ber också att få säga, att det kan vittna lika mycket om rättfärdighet, om man i ärlig övertygelse har en syn på samhällslivet och dess olika funktioner och former och överväger, huru det skall ordnas lyckligast för folk och land som då man försvarar motionerna.

I varje fall är det klart, att det gått lätt att vid ett bord utforma en motion med tanke på ett framtida samhällsliv, men detta samhällsliv kommer alldeles säkert att rätt mycket förändras och omformas, och vi se över allt i verkligheten, att det går helt annorlunda till än det beräknade. I det fallet får jag säga, att socialdemokraterna hava under årens lopp gång efter annan justerat om sina föreställningar och inrikta sig på att göra vad som är möjligt. Det kan heller icke vara riktigt, som här sagts, att det är fråga om att nedhåna motionerna. Jag har icke hört något sådant nedhånande, eller att det sagts i debatten, att man velat nedhåna dessa framtidsvyer. Jag vill icke varken förlöjliga eller nedhåna dem.

Men jag vill också vända mig gentemot det påståendet, att när man fått den politiska makten — genom att riksdagen tvingats att ge denna makt till medborgarna — så innebär detta, menar man, att man också skall hava den ekonomiska makten och använda den på sätt, som i motionen framställts. Jag tror, att det är att se samhällslivet litet för ytligt, det ligger något ganska enkelt i att använda sin politiska rösträtt, då denna står till buds. Det är icke så svårt för medborgarna att veta, huru de skola lägga ned sin röstsedel. Men det är något annat att leda ett ekonomiskt företag, som skall göras inkomstbringande för landet och samhällslivet, så att stat och kommun skall kunna genom skatteinkomster fullgöra sina plikter både uppåt och nedåt och intresserade i företagen skola erhålla skälig ränta på sina insatser. Jag tror att man får skilja litet på dessa saker.

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

Jag hörde med intresse på herr Skölds anförande, och han erkände ju, att motionen avsåg socialisering, och jag ber att få tacka honom för denna öppenhjärtighet. Då ville jag också fråga, huru han och andra kunna påstå, att de misstagit sig på den borgerliga vänsterns ställning till motionen. Vi hava väl gång efter annan låtit förstå, att vi icke äro benägna stödja förslag, som leda till, att industrien och näringslivet socialiseras under statens ledning. När det så ropas på utredning för att komma till detta resultat, då må jag ansluta mig till det som sagts här: varför skola vi anordna en ny utredning, då vi hava socialiseringsnämnden, som håller på att utreda detta spörsmål, denna nämnd, som suttit år efter år, och det har ju bestämts, att den får arbeta ytterligare någon tid för att framkomma med resultat. Ja, säger man, den är tillsatt att utreda men icke framlägga förslag. Då har jag missuppfattat hela denna tillställning. Socialiseringsnämnden skall, enligt min mening, efter utredningens framlägga förslag; och därför genom bifall till föreliggande förslag blir det kaka på kaka att tillsätta en ny utredning i precis samma syfte.

Herr Jönsson i Revinge och herr Sköld hava diskuterat om arbetarnas stora förluster i pappersmassekonflikten. Herr Jönsson i Revinge har påvisat den stora förlust som arbetarna gjort och som det tar ett halvt århundrade att tjäna in, och herr Sköld kvitterade detta med att säga, att arbetsgivarna, kapitalisterna hava också förlorat. Ja, det är riktigt, men vilka hava förlorat mest i denna strid? Det tror jag samhället har gjort. Alla vi andra, som äro beroende av dessa makter, som stört ordningen i vårt land och stritt om sina egna intressen, som jag i detta sammanhang icke skall säga någonting närmare om, men det bevisar ju, att det finns massor av människor, jag skulle tro det avgjort största flertalet av vårt folk, hava fått sitta emellan i dessa strider. Vidare påstod herr Sköld, att ofta ett företags framgång beror mera på dem, som stå bakom direktörsstolen än den som sitter i den. Jag tror, att lika mycket som man behöver dugliga och skickliga arbetare för ett företags framgång, behövs det dugliga affärsledare och driftiga män för att förestå företagen. Det är icke så, som mången tror, att för vem som helst, som sitter som ledare, skall det gå lika bra. Det är ett misstag, som jag är övertygad om, att herr Sköld skall vara benägen att vid närmare eftersinnande medgiva.

Vidare gav herr Sköld herr Lindskog en lektion i, huru man skall sköta jordbruk. Nu är det icke så lämpligt för en professor att vara jordbrukare, ty jag tror rakt icke på att det bär sig, även om det finnes förmögenhet bakom, det blir förluster, och så får han sälja egendomen, och så får staten göra, säger herr Sköld, om det icke bär sig. — Nå, men kära, skall man driva en sådan socialiseringspolitik, att staten först genom arvsskatt och dyl. skall tillgoda-göra sig egendomen och sedan, då det icke bär sig att bruka den, sälja den? Men vilka skola köpa den då, om jag får fråga? Vart har kapitalet tagit vägen, ty det är klart, som herr Sköld har sagt, att även om herr Lindskog hade förmögenhet så går han bet på att bli jordbrukare. Men jag undrar, vart man skall vända sig, när kapitalet är konfiskerat. Då får staten allt lov att behålla sin egendom, antingen den går med förlust eller förtjänst.

Jag tror för min del, att det kommer att bli hädanefter som hittills så, att det beror på sparsamhet och skötsamhet, om någon skall äga något, antingen det är jordbruk eller annat. Här finnas tusenden i vårt land, som i de tider som varit börjat med ganska litet, med två tomma händer, som man brukar säga, och arbetat sig fram genom sparsamhet, skötsamhet och aktsamhet i sina affärer och sin näring och lyckats. Det finns andra, som börjat med miljoner och slutat på fattighuset. Det är ingenting nytt i detta fall, ty så har det varit, och så kommer det att förbliva. Att man nu genom hög arvsskatt eller beslag på arvsrätten kan komma till någon större rättvisa betvivlar jag.

Här är sagt av herr Sköld, att man skulle skära ned topparna på förmögenheterna. Ja visst, men var äro topparna? Det skulle vara intressant att veta. Det är icke sagt någonting i motionen om var gränsen går. Var är begränsningen? Vilken förmögenhet är lagom, där man icke bör skära ned? Är det 100,000 kronor, eller är det 150,000 kronor? Det svarar ju emot en årsinkomst på 4, 5, 6,000 kronor efter 4 % ränta. Det tror jag herrarna ha litet var, som här gå på försvar för nedskärning av topparna. Många av er hava ej blott det, utan kanske dubbelt så mycket.

Men om man så ser på själva tillämpningen av den tilltänkta arvsskatten, så är det något, som här icke i dag under debatten vidrörts. Jag skall framdraga ett exempel, som åskådliggör, vad jag menar. Det ligger ju nära till hands för mig att framdraga ett sådant. Jag tänker mig två jordbrukare och grannar, som leva under lika betingelser med avseende på såväl jordbrukets storlek som avkastning. De hava fyra eller fem barn vardera. Den ene grannens barn längta efter studier och hava intresse för att gå den s. k. lärda vägen. De vilja icke bliva jordbrukare. Han sätter dem i skola och bekostar deras undervisning. De nå den ene kanske litet högre än den andre. De påkostas 10, 15, kanske 20,000 kronor vardera, om fadern har denna förmögenhetsställning, genom arv eller besparing och förvärv. Den andres söner däremot hava intresse för jordbruk och vilja bli jordbrukare. De hjälpa till att arbeta i jordbruket, och fadern behöver icke skaffa några drängar, utan barnen gå hemma och nöja sig med, som det heter, »födan och klädan» och litet grand pengar bredvid. De inkomster, som göras, besparas och efter hand genom räntor öka sig. Och vi anta, att avkastningen för båda jordbruken är lika stor. Så en gång, när dessa två gamla fäder och grannar gå ur tiden, har den ene betalt ut sina besparingar och sin förtjänst, efter hand till barnen, och de ha fått en bildning, som gör dem bekväma att taga platser i statens eller det allmännas tjänst, vilket återigen garanterar dem 5- å 6,000 kronors årsinkomst vardera, vilket ju icke är någon så stor summa eller kanske mera. De äro emellertid försörjda, och behöva icke ha några vidare bekymmer för sin utkomst och framtid. För den andre grannen skall arvsskatt utgå, visserligen efter något lindrigare grunder, än om det icke funnits bröstarvingar. Men det blir litet eller intet över. Blir det någon rättvisa på dessa två jämförelser. Vi veta — och det har herr Sköld mycket riktigt betonat — att skola dessa söner bli jordbrukare i vår svåra jordbrukstid, behöva de ha litet att köpa för, ty att arbeta med jordbruk och skuldsätta sig för inventarier finns det ingen i detta land, som kan göra, och reda sig. Utan han behöver för bosättning och inventarier äga ett visst belopp, om han skall kunna reda sig på ett jordbruk. Men skall nu denna arvsskatt slå ned på dylika områden, vad blir följden? Jo, det blir icke möjligt för dessa att skaffa sig egna jordbruk, utan de få gå i tjänst hos andra om någon behöver och kan avlöna dem. Och då veta vi, hur det blir med skötseln av jordbruken. Det är ett exempel, som det icke är möjligt att jäva, och det påvisar den orättvisa, som motionen vill genomföra. Att använda sin inkomst eller förmögenhet till att ge sina barn arvet i förväg och kosta på dem undervisning, för att de skola kunna reda sig i samhället och därmed komma i en betydligt bättre ställning än de, som försöka skaffa sina barn litet hjälp genom besparingar så att dessa en gång må kunna bliva egna jordbrukare, det är vad herrarna vilja genomföra. På grund av en sådan beskattning tvingas dessa besparande jordbrukare att betala en mindre eller större del i form av förhöjd arvsskatt — huru mycket vet man icke — till staten och därmed omöjliggöres sönerns tankar att bliva självständiga jordbrukare. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan. Med avseende på motiveringen ansluter jag mig till den, som är formulerad av herrar Bergman, Leander och Ljunggren i deras reservation.

I fråga
om arvskattens
uthyggnads
m. m.
(Forts.)

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Mogård**: Herr talman! Det är en mycket gammal iakttagelse, att pengar och kärlek ställa till oron här i världen. Och i dag är det pengarna och deras fördelning, som väckt upp andarna. Icke minst här i andra kammaren är det en stor mängd vältalighet, som slösats på att prisa den nuvarande ekonomiska fördelningens förträfflighet. Och vi varseblevo, hur den siste ärade talaren såg på den ekonomiska världen och fann den ganska god i dess nuvarande uppenbarelseform. Och dock, om vi vilja vara ärliga mot oss själva och verkligen betrakta tingen, sådana de i grunden äro, måste vi icke då säga oss, att det likväl råder mycken otillfredsställdhet. Jag vill bara peka på den fattigdom och nöd, som existerar i detta samhälle, och som vi känna på oss kanske i sista hand bero på den ytterst ojämna förmögenhetsfördelning, som kännetecknar vår folkhushållning.

Man hörde för en stund sedan, hurusom herr Lindman, när han ville gå detta förhållande närmare in på livet, förklarade, att han ansåg, att en förändring i enlighet med motionens syfte icke ens skulle ådraga sig det spårande småfolkets intresse och bifall. De skulle själva känna det mycket hårt, därest verkligen ett ingripande skedde i överensstämmelse med vad motionärerna hava förordat. Jag tänkte vid det tillfället på en erfarenhet, jag gjorde häromsistens, då jag träffade en liten småbrukare och lägenhetsägare, som arbetat sig upp från ingenting. Han började med 200 kronor. Han köpte allt, vad han måste skaffa sig, på kredit. Nu sitter han ändå och äger ett litet jordbruk, som är taxerat till 7—8,000 kronor, och har bara ett eller annat tusental kronor i skuld på det. Ja, många peka på ett sådant exempel och säga: »Se ändå, vad initiativ och fri disposition av förmögenhet och pengar kunna åstadkomma!» Ja, men vad hade denna man offrat för att verkligen komma till detta resultat och detta gynnsamma ekonomiska tillstånd? Han var icke 50 år gammal, men han var så utsliten och utsläpad, att han såg ut som en åldring. Hans hustru hade gått i strängt och styvt dagsverke, ända sedan de kommo till denna s. k. egna torva. Hon hade brutits ned och dött ifrån honom. Och man måste fråga sig: måste det vara alldeles nödvändigt, att det att komma till en något så när ekonomisk självständighet skall kosta så mycket offer, så mycket undanskjutande av det, som annars måste räknas till den mest elementära livslyckan? Ja, så har det i alla fall skett många gånger. Och då man sett på dessa exempel, på människor, som lyckats komma upp ifrån små och anspråkslösa förhållanden och kanske nu intaga en betydande ställning i världen, har man ej sällan nödgats fråga efter, vad det kostat dem och kanske stackars fattiga föräldrar, som icke ägt ekonomiska resurser. Och detta har skett, medan andra gratis och utan ansträngning genom arv satts i tillfälle att förstöra sig själva genom dålig användning av stora kapital! Det är därpå motionen tar sikte.

En mycket lysande talare i första kammaren menade sig kunna spåra motionens upphov ur den gamla fornnordiska gudasagan om den berömda och mycket matnyttiga grisen, som kunde slaktas och ändå uppstå igen i sin oförstörbara gestalt. Jag undrar, om han icke lämpligen bort gå till en annan religions urkund, Nya Testamentet, och där läsa om ett råd till en man, som hade två livklädnader. I den boken talas även om förvaltarplikten. Och det förvånade mig mycket, då jag hörde den siste ärade talaren med hans kynne, att han icke nämnde ett ord om vad denna urkund säger om förvaltarplikten, då det gäller ett sådant problem som det, vi i dag här avhandla med varandra. Denna förvaltartjänst är verkligen annars någonting att tänka på i en tid så söndertrasad och splittrad, som den vi nu leva i. Det sades bland de första kristna, att det var Gud, som var herre och ägare till de förmögenheter, som en män-

niska fått, och att människan själv endast hade att förvalta dem. Den moderna socialismen och även åtskilliga moderna liberaler i England och i ett eller annat undantag även här i Sverige, exempelvis professor Heckscher, sätta samhället såsom det anförtrödda godsets herre, vilken äger rätt att påkalla redovisning för den förmögenhet, som anförtrotts åt människorna. Och jag skulle tänka mig, att det är en dylik tankegång man får se såsom bakgrund till motionen och det, som motionärerna verkligen mena. De vilja peka på, huru som samhällsintresset, samhällsgagnet och samhällsansvaret göra den förmögne och rike arvtagaren till endast en förtroendeman. Och är han en förtroendeman, så är han som alla andra förtroendemän, exempelvis de vi hava i kommun och stat, underkastad kontroll, underkastad plikten att verkligen redovisa för vad han fått i sin vård. Är det en slösare eller en oärlig man, då förklarar den kommunala eller statliga revisionen: vi vilja icke veta av honom, vi taga ifrån honom detta förvaltaruppdrag och ge det åt en, som bättre kan sköta detsamma. Och det är i en sådan kontroll, en sådan granskningsrätt över dessa förmögenheter och kapitaltillgångar, som i goda och förståndiga händer kunna bli till verklig betydelse, som man har att se motionens egentliga syfte.

Till slut en tillämpning av denna förvaltartanke i fråga om förmögenheten. Vad skulle den icke kunna uträtta? Den skulle kunna föra åt sidan ett ömkligt parasitväsen, som nu frodas inom vårt samhälle. Den skulle, såsom ju redan påmint om, kunna jämna vägen för många begåvningar med flit och arbete, som vilja skaffa sig egen utkomst och självständig ekonomisk tillvaro. Den skulle åstadkomma det som står i den gamla socialistiska katekesen, som vi socialister läste i vår ungdom: Arbetets frukter till dem, som arbeta! Och den skulle vidare, om den verkligen fördes ut till slut, återföra penningen till sin ursprungliga betydelse här i samhället, tjänandets. Den skulle icke längre tilllåta, att penningen vore herre och härskare, som stode över människornas lycka och liv, utan återföra kapitalet till vad det egentligen skall vara: ett gott och nyttigt redskap, ett arbetsverktyg i människans egen hand. Och jag är övertygad om, att därigenom skulle förvisso främjas en utveckling till ett bättre tillstånd, som vi alla, och vårt samhälle i synnerhet, skulle må mycket väl av.

Jag ber att få ansluta mig till det yrkande, som framställts i herr Bärags m. fl. reservation.

Herr Ljunggren: Jag skall icke, herr talman, förlänga diskussionen ytterligare utan endast taga mig friheten göra ett yrkande.

Då jag i utskottet tillhört majoriteten, önskar jag givetvis bifall till utskottets hemställan om avslag på motionerna. I vissa delar gillar jag också, liksom övriga två medreservanter, utskottets motivering. Andra delar yrka vi emellertid skola utbytas mot vad vi anför i vår reservation. I vad som anförts på första sidan i utlåtandet instämmer jag, liksom i andra stycket och första delen av tredje stycket på andra sidan. Däremot yrkar jag, att första stycket på andra sidan må få följande lydelse: »Såvitt för närvarande kan bedömas, giva de rådande förhållandena icke särskild anledning att för ökning av statsverkets inkomster eller kapitaltillgångar nu göra någon ändring i de grunder, efter vilka arvsbatten utgår eller arvsbatten disponeras. Därest det statsfinansiella läget framdeles kommer att kräva, att ökade medel ställas till statsverkets förfogande, läser spörsmålet om de utvägar, som här böra anlitas, liksom ock om sättet för erforderlig beskattnings anordnande bäst bedömas med utgångspunkt från de förutsättningar, med vilka man har att räkna, när frågan uppkommer.»

Vidare föreslår jag, att sista delen av tredje stycket på samma sida får följande lydelse: »Slutligen må erinras, att motionärerna, av vilka några äro medlemmar av socialiseringsnämnden, knappast synas för ett ändamål som,

*I fråga
om arvsbattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

*I fråga
om arvsbalkens
utbyggande
m. m.*

(Forts.)

enligt nämndens fjolårsredogörelse till finansministern, i sin väsentliga och grundläggande del redan är föremål för nämndens överbäggande ('undersökning om nationalförmögenhetens fördelning') behöva påkalla någon ny utredningsapparat». Det är på dessa grunder, som vi yrka avslag på motionen om förnyad utredning.

Vad gäller frågan om en jämnare egendomsfördelning och var den borgerliga vänstern står härutinnan, ha vi reservanter uttalat vår mening i den reservation, som vi låtit åtfölja utskottets nästa utlåtande, nr 33, där det heter: »Utskottet delar motionärernas önskan om en jämnare fördelning av livets materiella förmåner men känner sig icke övertygat därom, att de i motionen anvisade vägarna skulle leda till detta mål, vilket man säkrare torde närma sig genom arbetarklassens successiva ekonomiska och sociala lyftning på det jämna, av utarmande konflikter i möjligaste mån ostörda arbetets grund.»

Jag har, herr talman, den uppfattningen, att dessa reservanternas uttalanden äro, såvitt jag kan finna, ett någorlunda riktigt uttryck för uppfattningen inom den meningsriktning, som reservanterna tillhöra. På grund därav får jag hemställa om bifall till utskottets kläm med den förändring i motiveringen, som jag här tagit mig friheten föreslå i enlighet med herrar Bergmans, Leanders och Ljunggrens vid utlåtandet fogade reservation.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Då så många före mig uppträdande talare sysslat med min ringhet, ser jag mig nödsakad att svara med några ord.

Gentemot herr Engberg vill jag då framhålla, att mitt resonemang gick ut på att det vore bättre med en fullständig konfiskering i stället för en konfiskering av 50 procent; det var således icke alls fråga om några sådana mindre etapper, som han ville anknyta mitt yttrande till. När han vidare i likhet med herr Hansson talade mycket om de engelska liberalernas program i detta sammanhang, vill jag svara, att en mera språkkunnig kamrat än jag sagt mig, att det engelska liberala förslaget icke alls avser indragning av förmögenheterna till staten utan avser en egendomsutjämning utan sådan indragning.

Herr Hansson beklagade, att han icke fått något svar på sin fråga, huruvida vi å vårt håll ansåge de nuvarande förhållandena i fråga om egendomsfördelningen vara rättvisa. Härtill vill jag svara, att jag anser visst icke den nuvarande egendomsfördelningen vara idealisk. Men jag vill till honom rikta den motfrågan: är han absolut övertygad om att, om man för att åstadkomma en bättre egendomsfördelning indroge förmögenheterna till staten, man då erhöle en lämpligare förvaltning av desamma, något som är den absoluta förutsättningen för att man skall vinna någonting för de sämst ställda i samhället. Är man icke övertygad härom — och jag har talat med socialdemokrater under hand, som icke alls äro säkra på den saken — synes det mig vara synnerligen oklokt att taga den risk, som torde vara absolut oskiljaktigt förbunden med en dylik omstörtning av egendomsförhållandena.

Vidare tror jag, att man betydligt överdriver betydelsen av den föreslagna konfiskationen sedd från industriarbetarsynpunkt — och det är tydligen denna synpunkt, som för socialdemokraterna är den primära, då de säga att arbetarna icke ha någon del i företagen. Om man tager motionens siffror, finner man nämligen, att den sammanlagda förmögenheten, ifall man räknar med förmögenheter från 17.000 kronor till de allra högsta beloppen, uppgår till 8,227,000,000 kronor. Och om man fördelar dessa på landets 6 miljoner människor — ty det är väl icke meningen, att man skulle göra dessa förmögenhetsägare alldeles utblottade, de skulle väl ha sin del de också — får man ett belopp av 1,370 kronor per person. Tror verkligen herr Hansson, att om en industriarbetare med fyra familjemedlemmar, vilken i allmänhet har en in-

komst av omkring 3,000 kronor, skulle få den absoluta tryggheten i sin tillvaro genom att hans familjs andel i statens arvsfond vore 5,480 kronor; skulle han månne icke fortfarande vara underkastad den yrkesrisk, som för övrigt industriarbetarna icke alls äro ensamma om. Jordbrukaren, t. ex. som på våren ger ut pengar för gödning och utsäde, vet icke, om han på hösten, när han fått skörden tröskad, erhåller så mycket för densamma, att det betalar gödningen och utsädet. Detta är *hans* yrkesrisk, och herr Sköld har intygat, att den som skall driva ett lantbruk, nödvändigt måste ha ett visst rörelsekapital, varmed han kan stå emot yrkesrisken.

Vidare vill jag yttra några ord med anledning av herr Skölds anförande. Herr Sköld påstod, att arbetarna intet inflytande ha beträffande produktionen. Jag vet icke, hur han kan komma med ett sådant påstående, ty han är väl liksom jag fullkomligt övertygad om att fackföreningarna icke ha så litet att säga till om, åtminstone vad angår lönerna. Om man ser på fluktuationerna i fråga om industriarbetarnas löner, finner man, att de företag, som verkligen lämna högre avkastning, ge högre löner än de som ha sämre avkastning. Hur vill herr Sköld annars förklara, att t. ex. pappersmassearbetarna ha c:a 300 kronor mera årligen, i genomsnitt, än trävaruarbetarna. Man skulle tycka att dessa fack äro så likartade, att någon skillnad i löner icke skulle vara motiverad, men eftersom pappersmassan varit en bättre artikel på marknaden än det sågade virket, ha arbetarna vid pappersmassfabrikerna kommit i en något högre lönenivå än sågverkens.

I anledning av de siffror jag anförde beträffande den senaste konflikten frågade herr Sköld vad denna kostat arbetsgivarna. Det är en sak som jag omöjligt kan beräkna, och det är väl ingen som kan begära sådant av mig heller. Men från socialdemokratiskt håll har det sagts mig, då konflikten började, att denna vore en fint av arbetsgivarna. De hade så stora lager, att det var en fördel för dem om deras rörelse finge ligga nere någon tid. Om detta verkligen var uppfattningen inom arbetarleden, tycker jag icke det vittnar om någon ekonomisk klokskap att för en sådan bagatell som skillnaden mellan det ursprungliga förlikningsförslaget och det som sedermera godtogs offra 28 miljoner kronor.

Vidare nämnde herr Sköld, att de monopol, som vissa arbetarefack skaffat sig, vore en sak som man hade lärt av borgarna. Ja, det är kanske sant, att relationerna spelat en roll ibland vid tillsättande av befattningar vid kapitalistföretagen. Men nu är det ju så, att socialdemokraterna icke äro borgare; de ha enligt egna påståenden en annan och mera ideell uppfattning av samhällsproblemen. Man tycker då, att de åtminstone icke borde i förhållande till sina egna imitera dåliga borgerliga metoder. Man borde väl förfara mera med hänsyn till hela klassens intressen än med hänsyn till egna intressen samt barnens och släktingarnas.

Ytterligare frågade mig herr Sköld om mitt program beträffande lantarbetarna; jag hade ju beklagat, att de hade en så dålig levnadsställning. Ja, i detta fall är mitt program detsamma som herr Skölds. Jag vill liksom han i största möjliga utsträckning hjälpa dessa arbetare att bli sina egna jordbrukare, men herr Sköld erkände — han är ju för övrigt själv jordbrukare numera — att det icke alls är säkert, att lantarbetarna som småbrukare få en bättre levnadsställning än de hade som statare. Och detta beror, såsom han och alla i kamraren väl veta, på att jordbruket för närvarande har en synnerligen dålig konjunktur. Åt denna världskonjunktur kan varken jag eller någon annan göra något, och så länge den icke förbättras, är det mycket svårt att råda bot på lantarbetarproblemet. Ty en förutsättning för att man skall kunna höja inkomsterna för lantarbetare och torpare och de med dem likställda är bättre konjukturer för jordbruket.

I fråga om arvsfundsutbyggande m. m.
(Forts.)

I fråga
om arvsfattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)

Till herr Fabian Månsson vill jag endast kort anmärka, att jag är absolut övertygad om att ifall de svenska arbetarna skulle välsignas med en socialism sådan som den babyloniska och den egyptiska, komme de att betacka sig. Om socialdemokraterna skickade ut herr Fabian Månsson att agitera för detta slags socialism, tror jag att man kommer att svara tämligen allmänt, att man föredrar det kapitalistiska samhällsskicket.

Herr Engberg: Herr talman! Jag begärde ordet för att ge ett par repliker.

Herr Lindman gjorde gällande, att den socialdemokratiska motionen kommit att röra vid en vibrerande sträng hos vårt folk, och han tillade, att alla de som arbeta, sträva och spara, alla dessa känna icke någon lättnad över motionen, alldeles tvärtom. Och han framhöll vidare att om arvsindragningar pågått i 200 år, tror någon då att det i denna stund sett ut så i samhället som det nu gör? Jag vill för min del säga beträffande den senare frågan, att man bör betrakta Karl XI:s reduktion såsom ett ingrepp av sådan omfattning och betydelse, att man mycket väl kan hänvisa till densamma.

Beträffande det förra påståendet, eller att motionen kommit strängar att vibrera och skapat oro hos det svenska folket, skall jag tillåta mig kombinera detta hans uttalande med ett annat i samma hans anförande. Han sade nämligen om motionen, att den griper in i »urgamla svenska tänkesätt» beträffande egendomsordningen, något som han icke ville vara med om att medverka till. Ja, jag undrar, herr talman, om det icke kan vara skäl att våra motståndare på den punkten taga sig en funderare. Jag vädjar särskilt till dem, för vilka herr Laurin förde talan i ett anförande, vars sammanhang jag icke i allo fattade, men som jag i vissa stycken kanske dunkelt anade, och jag framhåller, att år 1870 utgjorde den svenska befolkning, som hämtade sin utkomst ur jordbruket med dess binäringar, 72 % av rikets hela invånarantal, under det att denna befolkning den dag som i dag är utgör mellan 43 à 44 %. Denna avfolkning av landsbygden, denna reduktion av bondeklassen fortsätter. Men vad är det för ett skådespel, som vi samtidigt få bevittna? Jo, hurusom den beprisade äganderätten börjar att flytta över till en liten värld för sig, där ägandets funktioner utövas, medan *brukandets* funktioner flyttas över till en allt större och större krets egendomslösa. Jag undrar, herr Lindman, om icke denna revolution, den stora kapitalistiska revolutionen, gjort ofantligt mycket större ingrepp än någonsin den socialdemokratiska motionen genom sin blotta tillvaro enligt hans mening skulle medföra.

Karl Marx skrev en gång i det kommunistiska manifestet, att kapitalismen utfört större revolutioner än de som byggde Egyptens pyramider. Se vi på vårt eget land och undersöka, hur det ser ut med äganderätten den dag som i dag är i jämförelse med vad det förut varit, finna vi, att där ägt rum en oerhörd revolution. Jag tror för min del, att vi inför den typ av kapitalism, som vi känna under namnet storfinans, hos vilken äganderätten till de stora produktionsmedlen väsentligen koncentrerats och under vars regim sambandet mellan ägare och brukare blivit radikalt avklippt, skola nödgas säga oss, vare sig vi äro socialister eller borgerliga, att här finns sannerligen ingen respekt för urgamla svenska traditioner. Dessa ha genombrutits, uppluckrats, upplösts just genom den kapitalistiska utvecklingen själv! Jag nämner England. Jag har här på min pulpet sista delen av Sombarts stora arbete »Der moderne Kapitalismus». Sombart uppger däri, att redan nu har den engelska lantbefolkningen reducerats till 8 % av landets invånarantal! Tänk er ett land, där landsbygdsbefolkningen reducerats till 8 %! Tror någon allvarlig människa, att en sådan tingens ordning kan undgå att skapa den farligaste kris? Jag vädjar till våra lantmän i denna kammare, om de tänkt ut den tanken, vart vi

komma hän, när landsbygdsbefolkningen till den grad reduceras och när det blir så stora massor, som skiljas från äganderätten till produktionsmedlen.

Nu säger herr Jönsson i Revinge, att den engelska rapporten, som jag talade om, icke innehåller krav på någon indragning av förmögenheter till staten. Det är riktigt, att rapporten icke innehåller några *direkta* krav på indragning. Men jag skall be att få läsa upp hur man i denna rapport lägger fram sin allmänna syn på saken. Det heter: »Det är en falsk föreställning att eftersom statsverksamhet i största utsträckning har stöd hos socialisterna, så måste de, som icke äro socialister, motsätta sig varje utvidgning av statsverksamheten», och man säger vidare: »Den omständigheten att vi icke omfatta socialismens ideal och icke främja åtgärder bara därför, att de äro steg fram mot detta ideal, den omständigheten är dock icke något bärande skäl för att vi fördomsfullt skulle sluta ögonen för de företräden, dessa åtgärder kunna äga i och för sig. Hade man icke gjort sig skyldig till generaliseringar, när det gäller socialismen eller brukat namnet eller gjort det till lösensord för ett särskilt parti, skulle sådana åtgärder allmänt hälsats välkomna. Det skulle vara en galenskap att förkasta det som är rätt bara därför att somliga skulle leda det till det som är orätt.» Ja, herr Jönsson i Revinge, det är verkligen en helt annan fördomsfriare syn på problemet än det som anlägges av de liberala talarna i dagens debatt. Jag skall fortsätta och citera ännu ett stycke: »I övertygelsen om att vår nuvarande samhällsordning förvägrar en stor del av folket verklig frihet och angelägna att genomföra de reformer, som äro nödvändiga, utan att därför träda för nära de källsprång till produktivt skapande (och detta är icke obetydligt), som denna samhällsordning innesluter, ha vi utarbetat positiva reformförslag rörande många delar av det stora problem, varom denna bok handlar. Finansiella och industriella reformer, internationell samfärdsel och nationell utveckling, rättvisare fördelning av välståndet, arbetarnas rätt att vara verkliga medborgare och inte bara undersåtar i produktionsens värld — de åtgärder vi med hänsyn till allt sådant föreslå framgå ur ett klart uppsåt. Vi äro lidelsefullt förvissade om att målet för all politisk och ekonomisk verksamhet är icke att fullkomna eller föreviga det eller det stycket i mekanismen eller organisationen, men att män och kvinnor såsom individer måtte få sin bärgning och att de måtte få den i rikare mått.» Jag understryker än en gång, att detta är en helt annan syn än den svenska liberalismens.

Så några ord om herr Jönssons i Revinge statistiska metod. Han tog den redovisade privata nationalförmögenheten och dividerar den med folkmängds-siffran och säger sedan, att det blir så och så mycket, som kommer på var och en. Jag trodde verkligen, att min vän herr Jönsson i Revinge skulle med sitt goda huvud inse, att han här kräver ett ganska stort intellektuellt offer av kammaren. Ty i folkmängdssiffran ingår då icke bara vuxna personer utan även barn och spenabarn. Att spenabarn skulle ha försörjningsplikt har jag aldrig hört talas om. Tager han med blott de verkliga familjeförsörjarna och självförsörjarna, blir resultatet av fördelningen helt annat.

Detta om statistiken. Om den sak, som statistiken berör, vill jag säga, att ingen av oss har väl någonsin tänkt på något så schematiskt och naivt som att göra en matematisk uppdelning av tillgångarna per huvud i nationen. Vad vi krävt är en begynnande utjämning på den väg, som motionen anvisat, en utjämning, som naturligtvis får ske i det tempo och i den ordning, som utvecklingen själv betingar.

Herr Bengtsson i Norup förklarade, att det blir allt framgent så som det varit förr: vill man skapa sig en förmögenhet måste det ske genom att spara. Den nuvarande chefen för statistiska centralbyrån uträknade för några år sedan med ledning av 1908 års inkomst- och förmögenhetsförhållanden i riket följande exempel, som jag till herr Bengtssons i Norup uppbyggelse skall be att

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)

få anföra: »Vi antaga, att en medlem av den talrikaste inkomstgruppen (under 1,000 kr.) beslutar sig för att bli förmögen man, och vi förutsätta, att han icke sträcker sina anspråk längre än till 100,000 kronor i förmögenhet. Han har en inkomst av 683 kr. (genomsnittet år 1907 för 55 proc. av de bevillningsskyldiga inkomsttagarna) och han förbrukar endast det officiella existensminimum; då 450 kr. Alltså kan han lägga av 233 kr. per år. Vill han för sin förmögenhets skapande använda *endast sparsamhet*, så utrönes ju genom en enkel division, att han får knoga på och lägga av sina 233 kr. årligen i 430 år.» Det hette visserligen i Den Heliga Skrift, att Methusalem uppnådde en ganska hög ålder, men det får i själva verket, om man skall bygga endast på sparsamheten, bli ett helt land av Methusalem, därest man skall fylla de förutsättningar, som här uppställts.

Till sist, herr talman, ännu en sak, innan jag slutar. Jag har i dagens debatt alldeles speciellt fäst mig vid att trots att det gång på gång efterlysts, vad man från den borgerliga vänsterns sida vill rekommendera såsom utvägar ur den kris, som det kapitalistiska systemet skapat, slår man allt ifrån sig: man har ingen anvisning att ge. Jag kommer då tillbaka till vad jag sagt förut, att vill man icke ge någon anvisning, vill man att allt skall fortsätta som det gjort hittills, att denna klyfta mellan den politiska fullmyndigheten och den ekonomiska omyndigheten skall vidgas ytterligare, ja då får man också taga ansvaret för vad som må komma. De engelska liberalerna ha vägrat att taga detta ansvar och ropat på självbesinning. Herr Jönsson i Revinge och hans partivänner äro däremot beredda att träda i bräsch för det bestående. Vi socialdemokrater anse det vara vår plikt att rikta ett varningens ord, övertygade som vi äro därom, att här gäller det att ge akt på tidens tecken, att ge akt på samhällets utvecklingstendens och att handla och inrätta sig därefter. Detta är den klokaste politiken.

Herr Lindman: Herr talman! Jag ber om ursäkt, att jag besvärar kamraren på denna sena timme med några repliker. Herr Månsson i Furuviik adresserade sig i sitt anförande huvudsakligast till mig, och jag kan icke betrakta det annat än som en vänlighet, att han liksom ville komma med ett bemötande av vad jag sagt. Men såvitt jag kan finna har jag annars icke yttrat något, som kan påkalla detta anförande från herr Månssons sida.

Herr Månsson rörde sig med förhållandena i det gamla Egypten och Babylonien, och han talade om att samhället där hade karaktärsdrag av ett kommunistiskt-socialistiskt-liberalt samhälle. Nu vet jag verkligen icke säkert, om han menade att samhället just *var* ett sådant, men i varje fall tycktes det framgå, att det skulle ha varit ett rätt idealiskt samhälle. Jag undrar dock, om icke herr Månsson läst historien felaktigt i det fallet. Ty såvitt jag vet, har man ganska stor klarhet om att i det gamla Babylonien förekom ett mycket tyranniskt välde. De gamla sumeriska konungarna ansågos ju som gudar, och de gjorde egentligen vad de ville, och då man helt nyligen grävt upp en grav, som är mer än 3.000 år före vår tideräkning, finner man att konungen låtit dräpa en stor del av sin omgivning. livvakt och hovdamer och litet av varje, som ligga där begravda. Om nu detta skall vara ett idealiskt samhälle, vet jag icke. Jag tror dock, att det tyranni och slaveri, som existerade i Babylon var ganska fruktansvärt, och vi kunna nog vara glada, att vi äro befriade från sådant liksom vi kunna glädjas över att vara befriade från alla de strider, som rasade då hetiter och scyter och allt vad de hette kommo med sina överfall.

På samma sätt var det i Egypten, när pyramiderna byggdes. Det var väl slavar, som utförde detta arbete och som hade de mest fruktansvärda förhållanden, som alldeles säkert herr Månsson på den tiden, när han körde kärrorna ute vid Kungsholmens fästning, icke hade en aning om. Nej, var det någon-

ting som erinrade om Babylonien i herr Månssons anförande var det egentligen den *förbistring*, som man påstår uppkom, när Babels torn byggdes och vår Herre tyckte, att det blev för högt, och lät människorna tala olika språk. Någoting som gått under namnet av »den babyloniska förbistringen».

Jag vill icke bestrida, att herr Månsson i Furuvik är besjälad av en viss grad av idealitet. Sådant lyser ju fram i hans anförande, och jag tror, att det ligger på botten hos honom. Men jag skulle vilja hemställa, om han icke tror, att andra människor också kunna ha en viss grad av idealitet. Och jag skulle gent emot herr Hansson i Stockholm vilja säga, att även en högerman kan vara besjälad av idealitet.

Herr Hansson säger nu, att han ropat i öknen utan att få något svar på frågan, huruvida vi anse att egendomsfördelningen är bra sådan den nu är, och han påstår, att vi sakna förmåga att förstå dem, som vilja ha en bättre ordning. Jag vill då genast svara honom — om det icke framgår av vad som redan blivit sagt — att *detta* samhälle är icke idealiskt och att *intet* samhälle är det. Det gamla Babylon var, herr Månsson i Furuvik, icke idealiskt, och vårt samhälle är det icke heller. Här finnes fattigdom, men det finnes också människor, som gärna vilja vara med om att avhjälpa fattigdomen. Ni ha icke rättighet att säga, att därför att den väg, som ni vilja följa, icke gillas av oss, vi skulle anse att allt är bra som det är. Detta är att draga en oriktig slutsats av resonemanget, en slutsats som man själv konstruerar upp.

Nej, detta samhälle är, som sagt, icke bra, men jag vågar säga, att det samhälle, som herr Hansson vill skapa, blir mycket sämre. Jag är alldeles övertygad om att när herr Hansson och hans meningsfränder fått ordna samhället sådant de vilja ha det med sin delvisa socialisering och sin indragning av förmögenheter, så kommer även i ett sådant samhälle att existera fattigdom, och det kommer att existera motsättningar mellan människor. Jag är säker på att det icke alltid kommer att bestå ett harmoniskt förhållande mellan de personer, som komma att sköta de socialiserade företagen såsom statens ämbetsmän, å ena sidan och de som skola arbeta i dessa företag å den andra. Det kommer naturligtvis att göra sig gällande olika meningar där på samma sätt som här, såsom det gjort i alla tider — så länge som människorna äro sådana de äro, så länge som de icke äro fullkomliga. Det finns ju slarvar här i världen, som förstöra vad de fått, som supa upp det o. s. v., och det finns de som drabbas av olycka och sjukdom. Sådant kommer icke att kunna förhindras i herr Hanssons samhälle heller, och det kommer naturligtvis som sagt att där existera motsättningar lika väl som nu är fallet. Men, herr talman, nu vill herr Hansson följa *en* väg och jag *en annan*. Då jag nu förfäktar och påstår, att den väg jag vill följa är bättre än herr Hanssons, har jag redan därmed framhållit, att det finns möjligheter att *förbättra* detta samhälle, liksom jag är övertygad om att man måste säga, att samhället i dag icke blott i vårt land utan överhuvud taget blivit kolossalt förbättrat i jämförelse med vad det var i det gamla Babylon. Det har gått framåt hela tiden, undan för undan, och min tro är den, att om vårt samhälle får utvecklas i den riktning, som det hittills utvecklats, kommer det att bli förbättrat även framdeles; fattigdomen kommer att minska o. s. v. Huruvida herr Hansson godkänner denna min uppfattning vet jag icke, och jag kan ju icke ha någon inverkan på den saken.

Herr Hansson har nu emellertid, herr talman, givit oss klarhet i en viss fråga, som jag menar kan vara av ett visst intresse att få reda på, nämligen frågan om socialiseringen. Han talade om att ifall socialdemokraterna hade makten denna dag kunde de visst icke socialisera samhället på en gång. Detta kan endast ske stegvis och man får vänta, allt eftersom de olika företagen och verksamheterna bli mogna för socialisering: då kommer staten och lägger sin hand på företagen och socialiserar dem. Men under tiden har man nu upp-

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)

täckt frågan om denna indragning av arv, och herr Hansson förstår icke, varför man ej skulle kunna begagna sig därav såsom ett steg i den rätta riktningen, ty samhället måste, säger han, anpassa sig efter omständigheterna.

Ja, det är rätt egendomligt, herr talman, att vi nu år 1928 fått denna motion, när vi haft socialdemokratiska regeringar vid flera föregående tillfällen. Vi hade en 1920 som tillsatte socialiseringsnämnden, en 1921—1923 och en 1924—1926, men icke med ett ord har jag under deras regeringstid hört något om att man borde vid sidan av socialiseringen taga fram denna sak. Läser man t. ex. vad de socialdemokratiska finansministrarna sagt i statsverkspropositionerna, när de framlagt de olika årens budgeter, så finner man att de byggt på den nuvarande samhällsordningen. En finansminister som herr Wigforss gläder sig t. ex. år 1926 över att företagsamheten gått framåt, att industriens ställning har förbättrats, och han talar om att det uppkommit ett ökat förtroende i det hänseendet. På detta ökade förtroende bygger han så för sin del förhoppningar om att den budget han framlägger skall visa sig hållbar och stark och ge vad han beräknat.

Nu undrar jag mycket, herr talman, hur det går med detta förtroende, om man börjar gå fram så som socialdemokraterna göra i denna motion. Tror herr Hansson, att motionens linjer komma att skapa ett starkt och ökat förtroende för blivande finansministrar? Människor äro naturligtvis skapade så, att de draga öronen åt sig. De få klart för sig, att man har i beredskap ett förslag om att arv skola indragas genom en dryg arvskatt. Den kommer icke att öka utan tvärtom lägga en död hand på företagsamheten.

Herr Hansson är nu mycket angelägen att veta, vad högern och de borgerliga vilja svara på den fråga han framställde, huruvida vi vore nöjda med det nuvarande samhället. Jag skulle vilja rikta en motfråga till herr Hansson: hur långt ha ni tänkt er gå med arvsindragningen? Det står i rubriken på er motion: »om arvskattens utbyggande och utformande för åstadkommande av begränsning av de stora förmögenheterna». Var skall då gränsen dragas i detta fall? Hur långt ned i förmögenheterna vill man gå? Skall t. ex. en bonde, som äger ett hemman om 50,000 kronors värde, räknas till de förmögna och drabbas av arvsindragningen eller skall han gå fri? Är det meningen att *börja* med de stora förmögenheterna för att sedan komma till de andra? Det skulle naturligtvis vara av mycket stort intresse att få veta ungefär hur man tänkt sig den saken, vad som menas med »stora» förmögenheter och var man vill draga gränsen. För min del har jag, herr talman, vågat uttrycka saken så, att det skapas en bestämd allmän oro, när en gammal sedvänja utsättes för starka rubbningar. Denna oro komme säkerligen att gå djupt ned bland alla dem, som tro att sparande och förvärvande av ett kapital, litet eller stort, är av betydelse för att de dels skola kunna trygga sin ålderdom och dels lämna någonting över till sina efterkommande.

Herr Hansson uttryckte en förhoppning — och jag tackar honom för det — att jag skulle få vara med om den dagen och kanske till och med vara här i riksdagen, när förevarande förslag komme att genomföras. Ja, herr talman, det kan mycket väl hända, att jag får vara med härom; man får finna sig i mycket. Kanske får jag då också uppleva den förstöring, som komme att bli följden av en dylik reform, den katastrof, som skulle följa av att man förfore på detta sätt gentemot alla dem, som sparade och sökte lägga av en slant för ålderdomen och sina efterkommande. Jag hoppas emellertid, herr talman, att jag icke får det, jag skulle vara glad, om jag icke behövde göra det, ty ett sådant samhälle komme att bli mycket sämre än det nuvarande.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! För att börja där herr Lindman slutade, vill jag ännu en gång erinra om att *varje* yrkande om viktiga föränd-

ringar av politisk, social eller ekonomisk art alltid uppkallat predikanter, som utmålade, hur förfärligt illa det skulle gå, om reformmakarna finge sina projekt igenom. Hur mycket har icke predikats om vilka vådor för samhället den allmänna rösträtten skulle medföra! Herr Lindman har också tillhört predikarna på detta område; han har tillhört dem, som varnat för den allmänna rösträttens faror, men nu sitter han i den allmänna rösträttens andra kammare såsom ledare för ett stort parti och kan själv konstatera, att olyckskorparna den gången kraxade utan anledning. Skulle man icke kunna av detta draga den lärdomen, att man icke skall vara alltför hastig i att utmåla följderna av ett visst system?

Beträffande frågan hur långt man avser att gå, när det gäller beskattning av förmögenheten, vill jag påpeka att vad som yrkas i denna motion är en *utredning*. Det finns alltså tillfälle att i denna ordning få konstaterat, dels hur långt man lämpligen bör gå i beskattningen absolut och procentuellt, dels var beskattningen lämpligen kan börja och dels de risker som man löper, därest man går alltför hastigt fram. Det borde vara av intresse även för de herrar, som äro motståndare till våra synpunkter, att vara med om en undersökning i ämnet. Redan nu beskattas ju förmögenheterna i arvskattsform. Vad vi ifrågasatt är ingenting mera än att man skulle i viss mån kunna höja beskattningen för de stora förmögenheterna för att åstadkomma en utjämning av egendomen.

När jag talar om utredningen vill jag taga upp en sak, som jag icke tidigare berört, därför att jag tyckte den låg alldeles på sidan av ämnet. I den frisinade reservationen säges, att den begärda undersökningen är onödig, eftersom socialiseringsnämnden i en promemoria förklarar, att den kommer att på något sätt syssla med förmögenhetsfördelningen här i riket. Jag tillåter mig påpeka att vad vi begära är en utredning rörande *arvskatten*. Så vitt jag vet har socialiseringsnämnden aldrig tillkännagivit sin avsikt att upptaga arvskattespörsmålet till behandling. Påpekandet i den frisinade reservationen saknar således all förnuftig mening. Jag tror mig också kunna säga, att det aldrig varit socialiseringsnämndens avsikt att företaga en stor utredning om den svenska nationalförmögenheten och dess fördelning, utan man har endast tänkt sig göra vissa stickprov för att undersöka, i vad mån den senaste förmögenhetsutredningen behöfve korrigeras på grund av penningvärdets fall sedan år 1920.

Den utredning vi här begärt är alltså en utredning vid sidan om socialiseringsnämnden av ett speciellt spörsmål, och detta senare är icke alls besvarat med en hänvisning till socialiseringsnämndens existens. Jag upprepar, att det förefaller mig, som om alla de, som icke kunna undgå att märka att vi äro inne i en utveckling, under vilken ifrågavarande spörsmål allt mera måste komma på dagordningen, borde vara intresserade av att få en sådan undersökning till stånd under förhållanden, då de kanske ha större förmåga att påverka själva undersökningens utförande än de kanske få om några år.

Herr Lindman förebrår mig för det jag sagt, att de som icke dela vår mening om vägarna för en reform måste finna det nuvarande samhället mycket bra. Jag har endast konstaterat, att av de yttranden som fällts i dag har det framgått, att man över huvud från andra sidan icke velat ge tillkänna någon mening om de orättvisor som föreligga. Nu har herr Lindman äntligen gått så långt, att han medger att samhället icke är idealiskt. Ja, kommer man bara så långt, kan man med betydligt större framgång börja diskutera vägarna för att förbättra det nuvarande tillståndet.

Herr Lindman var glad över att han fått en värdefull klarhet i visst hänseende beträffande socialiseringen. Herr Lindman brukar ju studera våra socialistiska skrifter ganska väl, och jag vill minnas, att han i 1921 års valrörelse sysslade alldeles särskilt med det förslag, som programkommissionen avgivit till den socialdemokratiska partikongressen 1920. Han har antagligen

*I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

I fråga
om arvskattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)

glömt, vad han läst, ty annars skulle han icke blivit så förvånad, när jag här förklarade, att om vi hade makten i dag, vi icke skulle anse oss kunna genomföra en fullständig socialisering av samhället. Jag skall be att få citera, vad som sades 1920 av den socialdemokratiska programkommissionen:

»De politiska åtgärderna för socialisering skola innebära en fullt medveten insats i den pågående utvecklingsprocessen till socialism. Dessa åtgärder måste helt naturligt taga som sina första utgångspunkter de av privatkapitalismen uppnådda resultat av koncentrationstendenserna. Där produktionens utveckling redan fört fram till eller nära uppnått monopolföretagens form, där föreligger den fulla mognaden för socialisering. Stora delar av näringslivet äro ännu ekonomiskt omogna för socialisering. Kapitalismen är där alltjämt den viktigaste faktorn i den ekonomiska omdaning. Då bör den ock få göra sin gärning färdig under samhällets tillsyn och kontroll. Målmedvetet bör samhället befrämja koncentrationsrörelser, som innebära ett nationalekonomiskt framsteg, och sålunda stödja den fria ekonomins tendenser till organisation. En sådan politik leder säkrare, helt visst även snabbare till en *varaktig* socialistisk produktionsordning än ett brådstörtat socialiserande av ännu organisatoriskt efterblivna industrigrenar.»

Detta är den uppfattning, som vi alltid ha hävdad. När jag hävdad den här i dag, har det endast varit därför, att jag märkte, att, trots alla våra försök till klargörande, så voro motståndarna ett tu tre alldeles borta i resonemanger om vad vi vilja, som vi för vår del icke kunna godkänna. När herr Lindman blir så förvånad över denna upplysning i dag, att vi icke anse oss nu kunna på en gång socialisera hela samhället, skulle han väl därav kunna draga den slutsatsen, att eftersom han på en så viktig punkt icke förstått det största politiska partiet här i landet, han möjligen kunde ha missförstått även vår motion, och därför hade anledning att taga saken mera varsamt. Kanske rent av en ny diskussion och ett nytt studium skulle kunna få herr Lindman att upptäcka, vad vi verkligen mena med detta, nämligen en undersökning om i vilken utsträckning man på arvsbeskattningsens väg kan åstadkomma en utjämning av förmögenheten. Varför skulle icke herr Lindman kunna vara med om att börja den undersökningen nu? Det kanske blir nöd å färde en gång i tiden.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den av herr Bärg m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen, 3:o) bifall till utskottets hemställan med godkännande av den motivering, som innefattades i den av herr Bergman m. fl. avgivna reservationen, samt 4:o) bifall till berörda hemställan med uteslutande av motiveringen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Hansson i Stockholm begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Bengtsson i Norup votering, i anledning varav och sedan till kontraposition i voteringen om kontrapositionen i huvudvoteringen antagits den under 3:o) angivna propositionen, efter given varsel nu upplästes och godkändes samt anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 32 antager den av herr Bärg m. fl. vid betänkandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit utskottets hemställan med godkännande av den motivering, som innefattas i den av herr Bergman m. fl. avgivna reservationen.

*I fråga
om arvs-kattens
utbyggande
m. m.
(Forts.)*

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan propositionen för huvudvoteringen, som efter given varsel nu upplästes och godkändes samt anslogs, erhöll följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Bärq m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Efter det kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser samt sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 2.

Vidare upptogs till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 33, i anledning av väckta motioner angående omläggning av inkomst- och förmögenhetsskatten.

*Ang.
omläggning av
inkomst- och
förmögenhets-
skatten.*

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 158 i första kammaren av herr *Möller m. fl.* och nr 271 i andra kammaren av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.* hade förslagits, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till omläggning av inkomst- och förmögenhetsskatten enligt vissa i motionerna angivna riktlinjer.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *Bärq, Wigforss, Björnsson, Johansson* i Arkösund, *Björklund, Wahlmark, Olsson* i Gävle, *Ericson* i Boxholm och *Andersson* i Katrineholm, vilka hemställt, att motionärernas yrkande om utredning rörande omläggning av inkomst- och förmögenhetsskatten måtte av riksdagen bifallas; samt

av herrar *Bergman, Leander* och *Ljunggren* mot vissa delar av motiveringen.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Björklund**: Ja, herr talman, det kan icke falla mig in att efter denna långa debatt, som nu förekommit, försöka att riva upp någon debatt på den punkt, vi nu behandla. Det skulle vara frestande nog att söka belysa det samband, som finnes mellan direkta och indirekta skatter, men tillfälle därtill återkommer säkerligen många gånger. Jag vill därför, herr talman, endast in-skränka mig till att yrka bifall till den av herr Bärq m. fl. avgivna reservationen.

Ang.
omläggning av
inkomst- och
förmögenhets-
skatten.
(Forts.)

Herr **Ljunggren**: Herr talman! Jag tager mig friheten att yrka bifall till utskottets hemställan med godkännande av den av herr Bergman m. fl. bifogade reservationen beträffande motiveringen.

Herr **Nylander**: Herr talman! Då denna motion så intimt sammanhänger med den nyss behandlade, ber jag, med hänvisning till de skäl, jag anfört mot denna, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Med hänvisning till vad jag förut anfört, skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan med uteslutande av motiveringen.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder framställda yrkandena, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 3.

Ang.
pensionering
av vissa
förutvarande
regements-
pastorer
vid armén.

Å föredragningslistan var härefter upptaget bankoutslottets utlåtande, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av vissa förutvarande regementspastorer vid armén, jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 16 mars 1928 dagtecknad proposition nr 207, som hänvisats till bankoutslottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att regementspastorer vid armén — slottspastorn å Karlberg däri inbegripen — vilka till följd av genomförandet av den år 1925 beslutade försvarsorganisationen blivit entledigade från av dem innehavda regementspastorsbefattningar, finge, under förutsättning att de den 1 juli 1928 uppnått en levnadsålder av minst 50 år, från och med nämnda dag under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension av 540 kronor för den, vilken som regementspastor innehade 15 men ej 20 tjänstår, 660 kronor för den, som innehade 20 men ej 30 tjänstår, och 780 kronor för den, som innehade 30 tjänstår eller därutöver.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två i anledning av ovannämnda proposition inom riksdagen väckta likalydande motioner, nr 295 i första kammaren av herrar *Åkerberg* och *Gottfrid Karlsson* samt nr 468 i andra kammaren av herr *Ödström m. fl.*, vari föreslagits, att — därest Kungl. Maj:ts proposition i detta ärende skulle vinna riksdagens bifall — riksdagen måtte besluta, att förre regementspastorn E. F. E. Morén måtte på samma villkor som övriga pensionsberättigade f. d. regementspastorer komma i åtnjutan- de av pension.

Utskottet hemställde,

a) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas; samt

b) att ovanberörda motioner måtte anses besvarade genom vad utskottet anfört.

Efter föredragning av mom. a) anförde:

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rosén**: Herr talman! Såsom framgår av den nu föredragna punkten av utskottets utlåtande har bankoutslottet enhälligt avstyrkt propositionen om pension åt vissa förutvarande re-

gementspastorer vid armén. Skälet är det, att »då anställning såsom regementspastor är att anse som en bisyssla, entledigande från dylik befattning i regel icke bör medföra beviljande av pension eller gratifikation av statsmedel». Det har ju icke heller ifrågasatts av Kungl. Maj:t, att det skulle bli va någon regel. Jag vill fästa uppmärksamheten på att av omkring 50 präster, som entledigats, högst 20 — jag tror det blir 18 — skulle kunna ifrågakomma till pension. Propositionen avser nämligen, att pension skulle tillkomma den, som innehåft tjänst som regementspastor i minst 15 år och som före 1 juli detta år fyller 50 år.

Utskottet framhåller, att riksdagen hittills i allmänhet motsatt sig förslag om beviljande av pension för anställningar, som ha karaktär av bisyssla, och det är ju alldeles riktigt, att så är fallet. Undantag ha dock förekommit. Det har inträffat ett par gånger under senare år, att riksdagen beviljat pension åt sina tjänstemän, fastän dessa tjänster icke ha varit deras huvudsakliga sysselsättning. Det finnes emellertid ett annat fall, som är mera jämförligt med det här förevarande. När domkapitlet i Kalmar år 1915 indrogs, hemställde vaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Kalmar, att han, som i 17 år varit vaktmästare vid domkapitlet och nu utan egen förskyllan hade berövats denna inkomst — den uppgick till 450 kronor för år — måtte erhålla vederlag. Och han hemställde att få uppbära nämnda belopp även i fortsättningen. Framställningen tillstyrktes av kammarkollegium och statskontoret, dock med den ändring att beloppet skulle bestämmas till 300 kronor. Proposition härom avläts också till riksdagen. Departementschefen uttalade, att då mannen i fråga bestritt vaktmästaregöromålen vid domkapitlet och vid dess indragning gått förlustig den därmed förenade avlöningen, någon ersättning härför borde beredas honom. Det föreslogs 300 kronor och detta bifölls av riksdagen. Det är tydligt att Kungl. Maj:t och riksdagen hade den uppfattningen, att denne tjänsteman icke borde bliva ekonomiskt lidande genom domkapitlets indragning.

Det är ju rätt ovanligt, att man indrager institutioner. Den åtgärd, som berövat regementspastorerna en del av deras inkomst, är också mera ovanlig. Under diskussionen om försvarsreformen hörde man ofta uttalas, att staten borde behandla personalen på sådant sätt, att den ekonomiskt hölles någorlunda skadeslös. Så har också i allmänhet skett. Regementspastorerna utgöra dock ett undantag. Jag förstär därför mycket väl, att en smula bitterhet märks i de skriftliga och muntliga framställningar, som jag fått mottaga ifrån det hållet. En gammal komminister, som har de bästa vitsord från ett mer än tjuguarigt intresserat arbete vid regementet berättar, att av hans löneförmåner en tredjedel åtgår till skatter, pensionsavgifter och nödvungna livförsäkringsavgifter samt amorteringar och ränta å ännu kvarstående studie-skuld. För sin lilla lön — grundlönen som komminister är 2,395 kronor — har han att underhålla hustru och två genom arbetsbrist oförsörjda barn, av vilka det ena varit i behov av längre dyrbar sanatorievård. Han slutade sin framställning med följande ord: »Då regementets skraddare och skomakare pensionerades med omkring 1,000 kronor vardera må det kanske icke synas oförsynt av regementets mångårige pastor att våga framkomma med en underdånig ansökan om något vederlag för den minskning i inkomst som han måst vidkännas utan någon egen skuld.»

Utskottet är dess bättre icke alldeles blint för att man kanske måste tumma något på denna principiella ståndpunkt, även när det gäller pensionering av innehavare med bisysslor. Utskottet säger nämligen, att det likväl kan synas »befogat att i enskilda fall, där ekonomiskt trångmål eller andra särskilda omständigheter äro för handen, pension eller understöd av statsmedel beviljats förutvarande innehavare av anställningar såsom regementspastorer».

Detta är ju gott och väl, men jag föreställer mig att det är föga tilltalande

Ang.
pensionering
av vissa
förutvarande
regements-
pastorer
vid armén.
(Forts.)

*Ang.
pensionering
av vissa
förutvarande
regements-
pastorer
vid armén.*

(Forts.)

för en prästman, som befinner sig i ekonomiskt trångmål, och sådana finnas ju, att redogöra för sina ekonomiska förhållanden och få dessa och sitt namn framdragna inför offentligheten och diskuterade i utskott och kamrar. Kanske betraktas detta, av dem, som bäst behövde dessa hundralappar, som det är fråga om, såsom någonting så förödmjukande, att de hellre avstå från att göra en sådan framställning.

Vilka andra särskilda omständigheter skulle för övrigt kunna utgöra skäl för en liten pension utom det ekonomiska trångmålet. Enligt min mening kunna dessa särskilda omständigheter anses föreligga just genom statsmakternas beslut att indraga hela denna kår.

Jag förmodar också, att det skall bliva vanskligt nog för Kungl. Maj:t och även för riksdagen att rättvist avgöra de enskilda fallen med hänsyn till vederbörandes förhållanden. Lämpligare synes mig vara att följa den av Kungl. Maj:t föreslagna vägen. Något farligt prejudikat kan jag icke finna att därmed är givet. Staten har, dessbättre skulle jag kunna säga, mycket få innehavare av bisysslor, varför högst få sådana fall kunna tänkas framdeles ifrågakomma. Det torde för övrigt vara tvivelaktigt, huruvida så många på det ena eller andra området, i den mån de kunna förekomma, uppfylla de villkor för pensionering, som här uppställts.

Det bör kanske i detta sammanhang påpekas, att två pastorer icke ha kunnat entledigas, utan ha måst föras på övergångsstat. De ha nämligen av någon anledning, sannolikt genom misstag, fått fullmakter på sina beställningar och få alltså behålla sin lön. Men de övriga prästerna, som icke ha haft samma tur att få fullmakter, skulle enligt utskottets mening icke alls kunna få den lilla här föreslagna pensionen, utom för det fall att de kunna och vilja styrka sin fattigdom.

Jag hoppas kammaren måtte bifalla propositionen. Jag har intet emot den obetydliga utvidgning, som är föreslagen i ett par motioner. Det rör sig om en prästman, som har längre tid än 15 års tjänst — jag tror det är 20 — men som först under senare halvåret i år fyller 50 år. Det skulle i allt fall icke bliva fullt 20 präster, som komme i fråga.

Herr Olsson i Berg: Herr talman! Jag har icke varit närvarande vid utskottets behandling av denna proposition, men om jag hade varit med då, så hade jag yrkat bifall till den kungl. propositionen och följaktligen reserverat mig mot det beslut som utskottet här kommit till.

När nu dessa regementspastorsbefattningar genom 1925 års försvarsbeslut blivit indragna och regementspastorerna blivit entledigade från sina befattningar, så måste det väl vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att de i likhet med andra tjänstemän vid försvarsväsendet, som blivit entledigade, få någon avskedsersättning. I den kungl. propositionen är ju också under vissa förutsättningar en mindre pension föreslagen vid en viss levnadsålder och till olika belopp, allt efter den olika tjänstetidens längd. Enligt min mening är detta förslag väl avvägt och ingalunda högt tilltaget. Något vederlag böra väl dessa befattningshavare erhålla då de blivit skilda från sina befattningar, helst då deras avgång icke varit frivillig utan föranletts av den nya försvarsorganisationen. De hava också blivit tillsatta eller förordnade genom kungl. konstitutorial.

Utskottet räknar regementspastorernas befattning som en bisyssla. Det kan man icke anse deras anställning vara. De tjänsteförrättningar de härvid haft, hava fått gå framför de förrättningar de såsom präster för övrigt haft. De hava ingalunda kunnat utsätta sina tjänsteförrättningar vid armén på den tid som passat bäst för dem med avseende på deras övriga tjänstgöring. Riksdagen har förut beviljat pension åt tjänstemän som vid sidan av sin befattning i

statens tjänst innehaft viss annan anställning och då kan man väl anse att stora skäl föreligga att bevilja pension åt dessa som på detta sätt blivit skilda från sin tjänst.

Utskottet anser att i enskilda fall, där ekonomiskt trångmål eller andra särskilda omständigheter föreligga, pension eller understöd av statsmedel möjligen kan beviljas förutvarande befattningshavare eller regementspastorer och att Kungl. Maj:t, där så finnes påkallat, för riksdagen kan framlägga förslag här- om. Men varför skola dessa tjänstemän behandlas på detta sättet? Det hava de icke förtjänat. De bliva då beroende av riksdagens nåd och barmhärtighet, och för övrigt böra de väl ha denna lilla pension, även om de ej äro utfattiga.

Herr talman! Dessa tjänstemän hava under ämbetsmannaansvar plikttroget förrättat sin tjänst för folkets och fosterlandets väl.

Jag anser därför att vi gärna böra unna dem den lilla pension Kungl. Maj:t föreslagit.

Jag yrkar bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

I detta yttrande instämde herrar *Holmgren, Ljunggren, Björklund, Hedlund* i Häste, *Holmström* i Gävle, *Winkler, Wirsell, Johanson* i Huskvarna, *Osberg, Bengtsson* i Kullen, *Gustafson* i Kasenberg och *Lindskog*, fru *Hegardt*, herrar *Henrikson, Olsson* i Ramsta, *Olsson* i Blådinge, *Svensson* i Betingetorp och *Johansson* i Krogstorp, fröken *Wellin* samt herrar *Nilsson* i Antnäs och *Grampson*.

Herr Borggren: Herr talman! Det är ju ganska betänkligt att stå upp och prata för utskottets förslag efter de många instämmanden, som kommo efter den sista ärade talarens anföranden, men det torde väl ändå vara nödvändigt, att klargöra vad som varit orsaken till att utskottet stannat för den uppfattning, som kommit till uttryck i nu förevarande betänkande. Utskottet har delat den uppfattning, som framlagts i statskontorets i ärendet avgivna yttrande. Statskontoret har uttalat, att tjänstgöring som regementspastor vore att betrakta som bisyssla. Vid antagandet av den nya försvarsorganisationen hade man ej heller tänkt sig, att något pensionsbidrag skulle utgå på grund av regementspastorstjänsternas indragning. Pension skall utgå till civila personer, som entledigats vid organisationens genomförande och som haft sin *huvudsakliga* sysselsättning vid de olika regementena.

Riksdagen har ju också hittills motsatt sig beviljandet av pension för anställningar, som haft karaktären av bisysslor. Det har inte varit vid mer än ett eller två tillfällen, som riksdagen gått in för att bevilja pension för dylika anställningar. Framhållas bör, att en ganska stark påtryckning på Kungl. Maj:t skett från regementspastorskongressens sida. Kongressens framställning blev visserligen avslagen av Kungl. Maj:t, men sedan har ju ärendet tagits upp på nytt. Utskottet har sett saken så, att om man går in för att bifalla den kungl. propositionen, så har man därmed gått in för en generell pensionering av ifrågavarande tjänstemän, och det kan draga den konsekvensen med sig, att andra personer i statstjänst snart nog komma och begära pension för bisysslor och därvid stödja sig på det beslut, som riksdagen fattat beträffande regementspastorens pensionering. Jag tror det är ganska svårt för riksdagen att fatta ett sådant beslut i betraktande av dess mycket stora konsekvenser. Den omständigheten, att det väckts ett par motioner som gå ut på att riksdagen skulle bevilja pension åt en regementspastor, som även om Kungl. Maj:ts förevarande proposition om beredande av pension åt regementspastorer vunne riksdagens bifall icke skulle komma att erhålla dylik pension, tyder på, att de av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelserna icke skulle komma att verka på ett fullt rättvist sätt.

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 26.

Ang.
pensionering
av vissa
förutvarande
regement-
pastorer
vid armén.
(Forts.)

Ang.
pensionering
av vissa
förutvarande
regements-
pastorer
vid armén.
(Forts.)

Den person, som man motionerat om, har en tjänstetid av nära 20 år, men uppnår icke 50 års ålder förrän, om jag icke missminner mig, den 15 december 1928.

Nu har ju utskottet i sitt utlåtande sagt ifrån, att utskottet icke har något emot att regementspastorer beviljas pension, men att det bör ske efter prövning av varje särskilt fall. Denna ståndpunkt torde vara riktig, ty det finns förmodligen å ena sidan regementspastorer, som i ekonomiskt hänseende i hög grad varit beroende av den avlöning, de i sådan egenskap uppburit, men å andra sidan även regementspastorer, beträffande vilka detta inte varit fallet. Jag hoppas, att riksdagen i denna fråga måtte följa utskottet och icke tillstyrka en generell pensionering, vilken, — det måste man ju säga — skulle innebära antagandet av en speciell pensionslag.

Statsrådet uttalade i sitt anförande, att det måste kännas mycket svårt för dessa präster att komma in och begära pension av riksdagen. De skulle känna det mycket svårt, om de på detta sätt nödgades uppge vad de ägde och vad de icke ägde. Det har aldrig varit utskottets tanke, att man t. ex. skulle fordra av dem, att de skulle ge en fullständig redogörelse för sin ekonomiska ställning, utan det skulle ju för dem huvudsakligen gälla att bevisa, att den inkomst, som de haft av denna bisyssla, varit av relativt stor betydelse för deras ekonomi. Jag tycker inte, det borde vara så förfärligt svårt att komma in med en sådan anhållan, och jag tror inte heller, att pension i dylika fall skulle komma att betraktas som fattigunderstöd. Jag tycker, att var och en, som anser sig vara i behov av pension, mycket väl bör kunna bekväma sig till att inkomma med en sådan ansökan.

Det är en annan sak, som jag också skulle vilja framhålla. Vi ha ju en hel massa präster, som äro anställda vid våra lasarett och sanatorier. Denna deras anställning har ju också karaktären av bisyssla. Ett bifall till den kungl. propositionen skulle kunna draga med sig den konsekvensen att dessa personer också komme och begärde pension av de landsting och städer, som innehade respektive sjukhus, allt under åberopande av riksdagens beslut beträffande pensionering av regementspastorerna.

Jag ber därför, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wallerius: Herr talman! Jag skall först bedja att få ge uttryck åt den känsla av tacksamhet och glädje som denna Kungl. Maj:ts proposition varit ägnad att väcka. Men mot bakgrunden av denna tacksamhetskänsla tecknar sig den misräkning så mycket skarpare, som utskottets enhälliga utlåtande har väckt. Jag vill icke därmed underskatta den villighet, som utskottet har deklarerat, att taga upp de enskilda fallen till behandling, men jag tror, att man har rätt att gentemot den siste ärade talaren vidhålla, att om denna prövning av de enskilda fallen verkligen skall bli effektiv — om vederbörande utskott och riksdagen verkligen skall kunna veta vad de döma om — så får det nog bli tämligen detaljerade deklARATIONER, och sådana kunna ju vara rätt så ledsamma att komma med. Det kan kännas bitert att mottaga understöd på sådana villkor.

Vad jag särskilt vill vända mig emot det är, att man betecknat Kungl. Maj:ts förslag såsom något slags »pensionslag». Det är ju, som redan framhållits, endast ett begränsat antal personer, som kan erhålla pension. Om man läser den kungl. propositionen noga, förstår man, att Kungl. Maj:t inte bara tagit hänsyn till dessa minst 15 års tjänstgöring och minst 50 levnadsår utan företagit en viss individuell prövning.

Jag ber även att få betona, att prästerskapets löner överhuvud taget ligga på en sådan nivå, att även inom riksdagen förmärkts en ganska långt gående

förståelse för prästernas strävanden efter bättre avlöningsförhållanden. Vidare förtjänar att framhållas, att prästerskapets befordrings- och arbetsförhållanden göra det omöjligt för dem att — så som många andra kunna det — till ersättning för de anställningar, de förlora, finna annan sysselsättning.

Sedan vill jag något uppehålla mig vid uttrycket »bisyssla». Jag vågar bestrida, att detta uttryck är träffande. Jag vill först se på *anställningens art*. Regementspastorerna ha tillsatts genom konstitutorial, de ha hört till regementets stab, de ha stått i det närmaste beroende av regementschefen och ha måst rätta sig efter regementets arbetsordning och, som en föregående talare framhållit, deras församlingsarbete har fått ordnas så, att arbetet vid regementet kommit i första rummet. Så har åtminstone skett i en hel del fall. Vidare tror jag, att man kan bestrida, att uttrycket bisysslor är träffande, om man ser på *hur regementspastorerna skött sitt arbete*. En sådan befattningshavare, som under en lång följd av år innehåft sin tjänst, har säkerligen i regel ordnat sitt arbete så, att befattningen för honom blivit icke endast en bisyssla, utan har dess utövande ingått såsom ett led i hans tjänsteutövning överhuvud taget. Jag vill hänvisa till vad man kunnat inhämta av rapporter, som inkommit från regementena, beträffande regementspastorernas arbete. De olika regementspastorerna ha givetvis haft olika fallenhet för sin uppgift, men det är betygt, att de nedlagt ett nitiskt och omfattande arbete icke bara på det religiösa området, utan också — vad som icke är av ringa vikt — i omvårdnad om de sjuka. De ha vidare utfört ett betydande kulturellt arbete. Vid ett regemente t. ex. ha genom vederbörande regementspastors försorg två eller tre gånger i veckan varit anordnade aftonsamkväm med föredrag, musik, uppläsning eller annan dylik underhållning. Läs- och skrivrum ha dagligen hållits öppna och skrivmaterial tillhandahållits, böcker och tidskrifter anskaffats genom regementspastorns och hans mer eller mindre tillfälliga medhjälparens försorg. Vidare vill jag peka på hurusom under de sista decennierna ett stort arbete av regementspastorer ägnats åt åstadkommandet av soldathem och för att betrygga soldathemmens verksamhet.

Som bevis på att regementspastorstjänsterna icke av innehavarna ansetts såsom bisysslor vill jag framhålla att c:a 20 av regementspastorerna nu *arbeta vidare »över stat»* utan lön eller också med mycket ringa lön för att tjäna den sak, som har blivit en livssak för dem, och som de säkerligen ha räknat såsom en av sina allra mest betydelsefulla uppgifter och icke såsom en blott bisyssla.

Jag skulle slutligen kunna anföra exempel på regementspastorer, för vilka anställningen vid regementet *ur avlöningens synpunkt* sannerligen icke varit någon bisyssla och dessutom på pensioner av analog art med de här föreslagna, men hänvisar till vad herr statsrådet och chefen för förvarsdepartementet i sådant avseende har framhållit.

Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till såväl Kungl. Maj:ts proposition som den i ärendet väckta motionen.

Med herr Wallerius förenade sig herrar *Magnusson* i Tumhult, *Jönsson* i Boa, *Olsson* i Broberg, *Holmdahl*, *Lundquist* i Baggarbo, *Persson* i Fritorp, andre vice talmannen *Nilsson* och *Grapenson*.

Herr **Bäcklund**: Herr talman! Det ser nästan ut, efter alla instämmanden i herr Olssons i Berg yttrande, som om man i kammaren ville göra denna fråga partipolitisk. Jag vill då säga, att utskottet icke anlagt denna syn på saken, utan sakligt behandlat frågan och enhälligt kommit till det resultatet, att man borde avstyrka Kungl. Maj:ts proposition. Jag tror också, att utskottet har gjort detta på mycket goda grunder.

Ang.
pensionering
av vissa
förutvarande
regements-
pastorer
vid armén.
(Forts.)

Ang.
pensionering
av vissa
förutvarande
regements-
pastorer
vid armén.
(Forts.)

Den siste ärade talaren påstod, att dessa befattningar icke voro några bisysslor. Ja, kan man komma till det resultatet i detta fallet, då bör man kunna bevisa nästan vad som helst, ty de flesta regementspastorer ha ju varit kyrkoherdar och komministrar samtidigt som de varit regementspastorer, och om de icke skött sina militära befattningar såsom bisyssla utan helt och hållet ägnat sig åt att för denna lilla ersättning omhändervärd själavården vid regementena, så måste väl i alla fall själavården i de församlingar, där de verkat som komministrar eller kyrkoherdar, blivit lidande härpå. Nu tror jag icke detta är förhållandet; litet var känna vi ju till hur mycket dessa regementspastorer tjänstgjort på regementena. Det kan väl ändå icke vara riktigt att inrätta ett pensionsreglemente för 20 personer, som nu råkat få avgå från sina befattningar. Det finnes väl ingen rim och reson däri, utan utskottet har ställt sig på den ståndpunkten, att där det finnes skäl att tilldela pension, där skall detta kunna ske. Man kan ju t. ex. tänka sig, att en eller annan regementspastor, tack vare att han haft denna bisyssla, icke sökt en plats, som varit bättre avlönad och som han eljest skulle kunnat få, utan stannat kvar, just på grund av att han haft denna bisyssla. I sådana fall, då han alltså gått miste om en sådan bättre avlönad plats, är det kanske rimligt att lämna honom pension, om han befinner sig i ekonomiskt trångmål.

Jag har fått del av de till Kungl. Maj:t inkomna handlingarna i detta ärendet. Det är dessa handlingar, som jag tycker borde vara avgörande vid bedömandet av denna fråga, men däremot borde man icke betrakta frågan såsom någon slags partifråga.

Jag kan då till en början nämna, att f. d. slottspastorn vid Karlberg tillika var och fortfarande är komminister i Klara församling här i staden. För honom tillstyrkte arméförvaltningen en pension å 780 kronor, men statskontoret avstyrkte. Jag kan vidare upplysa, att personen i fråga alltjämt åtnjuter 900 kronor årligen för andliga vården vid Karlberg och att hans inkomster enligt taxeringen för 1926 uppgingo till 15,960 kronor. Jag tycker icke, att det finnes något skäl att säga annat än att den tjänstgöring han haft vid armén varit en bisyssla. — Så ha vi ett par andra fall. En av de befattningshavare det här gäller är predikant vid allmänna barnbördshuset. Även för honom tillstyrkte arméförvaltningen pension, medan statskontoret avstyrkte. Hans taxering är icke »högre» än 8,370 kronor. — Nästa fall är föreståndaren vid uppfostringsanstalten i Kalmar. Det är samma förhållande där, arméförvaltningen tillstyrker pension och statskontoret avstyrker, för övrigt med all anledning; personen i fråga åtnjuter 750 kronor i arvode såsom domkyrkosysselman och är taxerad till över 12,000 kronor.

Så där ser det ut hela vägen. Då frågar jag: finns det verkligen någon anledning att taga ett förslag om generell pensionering i detta fall? Meningens var ju ändå, när 1925 års försvarsbeslut kom till och det bestämdes, att avskedsersättning skulle utgå till en hel del personer, att dessa ersättningar skulle utgå, om vederbörande miste den anställning, som varit deras huvudsakliga, men så är ju icke fallet med regementspastorerna, utan deras befattningar måste otvivelaktigt i allmänhet anses vara bisysslor. Om nämligen regementspastorsbefattningarna verkligen varit huvudsysslor, såsom man här vill göra dem till, så hade de väl icke avlönats med detta lilla belopp av 1,700 kronor, som prästerna i allmänhet fått för sin tjänstgöring vid regementena.

Jag kan icke förstå, att det vore riktigt handlat av riksdagen, om den ginge in för Kungl. Maj:ts proposition eller för de i ämnet väckta motionerna, utan varje fall bör prövas för sig, ty då har riksdagen möjlighet att se till, att rättvisa skipas. Då blir varje fall behandlat av Kungl. Maj:t och kommer sedan, om Kungl. Maj:t finner skäl att framlägga proposition, till riksdagen,

där frågan prövas. Jag tror verkligen också, att där det finnes grundade skäl för en pension, där kommer sådan också att beviljas. Men att generellt taga dem, som endast den 1 juli i år fylla 50 år, och pensionera dem med olika belopp, beroende på hur lång tjänstetid de ha, det kan icke vara riktigt. Den saken framgår också av den motion, som är väckt i detta sammanhang. Motionen avser en person, jag tror han heter Morén och är kyrkoherde i Vintrosa. Han skulle icke komma med bland de pensionsberättigade. Visserligen fyller han 50 år i år, men detta sker först efter den 1 juli, och fastän han, efter vad jag kan förstå av hans taxering, befinner sig i det läget, att han, om hänsyn toges till den ekonomiska sidan av saken, borde komma i fråga till pension, så kan han, på grund av att han råkar fylla 50 år under den senare delen av året, icke få pension enligt Kungl. Maj:ts förslag. Detta kan jag icke finna riktigt. Med den ståndpunkt åter, som utskottet intagit, blir det möjligt att pröva alla fall, oavsett om vederbörande fyllt 50 år eller icke. När det gäller att avgöra, huruvida pension skall utgå eller icke, måste de sakliga grunderna vara avgörande och ingenting annat.

Herr statsrådet påstod i sitt anförande, att det icke varit ovanligt, att riksdagen gått in för pension i jämförliga fall. Ja, i Kungl. Maj:ts proposition nr 207 anföres av departementschefen, att det vid föregående tillfällen inträffat, att innehavare av befattningar, vilka till sin karaktär äro jämförliga med befattningar såsom regementspastorer, vid avgången erhållit pension.

Sådana fall torde måhända hava förekommit, men de äro säkerligen, åtminstone under senare år, mycket sällsynta. Riksdagens behandling av frågor om pensioner för bisysslor under de senaste åren visar tydligt, att riksdagen principiellt är av den uppfattningen, att dylik pensionering ej bör förekomma.

Vid 1924 års riksdag behandlades en av Kungl. Maj:t gjord framställning om pension åt en f. d. huvudkassör vid statens järnvägar i hans egenskap av kamrerare vid tekniska högskolan. Han hade vid sidan av kassörsbefattningen, som var ordinarie statstjänst, innehaft kamrerarsysslan över 30 år och under senaste tiden därför uppburit arvode med sammanlagt 3,500 kronor (varav dock någon mindre del ansågs motsvara anslag till nödig arbetshjälp). Riksdagen avtog Kungl. Maj:ts förslag med hänsyn till de konsekvenser, som skulle följa av att riksdagen ginge in för att bevilja pensioner för dylika bisysslor.

1926 års riksdag behandlade en pensioneringsfråga, som för övrigt i mycket är likartad med frågan om pensionering av f. d. regementspastorer. En innehavare av komministertjänst hade vid sidan därav under nära 18 år innehaft befattning såsom fängelsepredikant med ett arvode, som de senaste åren utgått med 1,500 kronor årligen. Han entledigades från sitt förordnande i anledning av en omorganisation av fängelset. En inom riksdagen väckt motion om pension avstogs på yrkande av bankoutskottet, som anförde, att utskottet av principiella skäl ansett sig icke kunna tillstyrka, att pension eller gratifikation beviljades för ifrågavarande befattning, vilken haft karaktär av bisyssla och innehafts under jämförelsevis kort tid.

Jag skulle kunna anföra några flera fall, men jag skall icke trötta kamraren med att nämna dem. Där ser man emellertid, vilken ståndpunkt riksdagen intagit till pensionering av bisysslorna. Det sista fallet jag nämnde, rörde ju en präst vid fängelset i Mariestad. Han fick ingenting, då han nödgades avgå på grund av omorganisation. Jag frågar då: Varför skall man pensionera generellt dessa präster, som innehaft bisysslan såsom regementspastor? Det finnes enligt min mening ingen anledning att gå in för detta, och jag tror icke heller, att prästerna själva önska det, ty allmänna svenska prästföreningen har ju icke gått in för annat än att pröva från fall till fall.

Ang.
pensionering
av vissa
företvarande
regements-
pastorer
vid armén.
(Forts.)

Ang.
pensionering
av vissa
förutvarande
regements-
pastorer
vid armén.
(Forts.)

Det tycker jag också, att riksdagen borde stanna för, så mycket mer som dessa pensioner icke ha någon likhet med de avskedsersättningar, vilka utgå med tillämpning av försvarsbeslutet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Kloo*, *Höglund* och *Lovén*.

Herr Lindman: Herr talman! Jag ber att få yttra några ord i denna fråga. Gentemot den siste ärade talaren skulle jag vilja säga, att jag tror, att han tar fel, om han tror, att här föreligger något slags överenskommelse eller någon sammanslutning mellan de ena och de andra partierna i syfte att rösta för denna proposition. Jag har inte hört talas om något sådant och känner i varje fall icke till att så skulle vara fallet.

Såvitt jag kan bedöma, gäller frågan här, huruvida man anser det rimligt och billigt att gå in för denna pension. Jag får då säga, att jag tror, att herr Bäcklund och de som tänka lika som han, göra sig skyldiga till ett litet förbiseende. Herr Bäcklund läste upp en del exempel angående personer, som haft anställningar vid sidan av annan tjänst och suttit kvar vid dessa, tills de kommit till pensionsåldern. Men, herr talman, här gäller det ju ett förhållande, som är beroende på försvarsbeslutet 1925 och de indragningar, som då gjordes. Vi veta hur den frågan behandlades då. De, som hade fullmakt, alltså officerare, underofficerare, regementsläkare m. fl., med ett ord alla, som hade fullmakter, de fingo behålla sina löner, även om de haft sin fullmakt mycket kort tid, ända tills de inträdde i pensionsåldern, och då skulle de få pension. Vad nu regementspastorerna beträffar, så vore det väl bra hårt, om de nu skulle komma i en annan och sämre ställning, därför att de inte haft fullmakt utan allenast konstitutorial. De ha blivit avbrutna i fullgörandet av den tjänst de haft. De ha således, helt plötsligt, från att ha haft arvode för en tjänst, blivit satta ur funktion och få icke längre uppbära denna lön. Nog förefaller det mig, som om stor billighet skulle tala för att låta dem få någon ersättning.

Jag skulle vilja tillägga en sak. Tro icke herrarna, som sitta i bankoutskottet, att det skulle vara både för er själva och för riksdagen bra mycket angenämare och behagligare, om man, som Kungl. Maj:t här har gjort, fastställde en regel för dessa ersätningars utgående, än att vi skola vara tvungna att sitta här och pröva varje sådant fall för sig och säga, att den och den regementspastorn kan få den här lilla pension, under det att den och den återigen icke kan få någon pension?

För min del tycker jag, att om man ser på fördelarna, så talar ovillkorligen allt för fastställandet av en regel, såsom Kungl. Maj:t föreslagit. Det förslaget synes mig för övrigt mycket hovsamt beträffande pensionsbeloppen, och jag vill framhålla, att statskontoret ju icke alls haft något att erinra mot de pensionsbelopp Kungl. Maj:t föreslagit. Det förutsattes ju heller icke, att pension skall utgå till annan regementspastor än den som uppnått 50 levnadsår och tjänstgjort i minst 15 år.

Då jag, herr talman, hyser den uppfattningen, att rättvisa och billighet fordra, att förslaget bifalles, skall jag be att få sälla mig till dem, som här uttalat sig för ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Wallerius: Herr talman! En av de uppgifter, som herr Bäcklund lämnade, är jag i tillfälle att granska. Det uppgavs, att en av de regementspastorer, här avsågs, skulle vara upptaxerad till 12,000 kronors inkomst. Jag ber då att få nämna, att han innevarande år avgår från den befattning, han hittills innehaft, och sedan får en pension på 4,000 kronor. Det är alltså det be-

loppet, som man hädanefter har att räkna med, och det är dock en stor skillnad mellan 4,000 och 12,000 kronor.

Herr Borggren: Herr talman! Då jag deltagit i behandlingen av denna fråga, har jag icke kunnat underlåta att finna det ganska märkvärdigt, att en hel del talare, som yttrat sig i kväll, kunnat säga, att utskottet icke sakligt behandlat denna fråga. Mig förefaller det däremot, som om flera talare i denna sena timma tydligen låtit känslaskälen i alltför hög grad göra sig gällande. Sådana synpunkter får man väl ändå icke låta spela in, när det gäller att behandla frågor i riksdagen, i all synnerhet frågor av denna innebörd och omfattning. Det är väl ingen som vill förneka, att om man antager denna generella pensionslag — man kan nästan använda det ordet — som här föreligger, så kan detta draga med sig ganska betydande konsekvenser, vilka man nu för tillfället icke kan överblicka. Det finnes ju alltså en hel del på olika områden anställda personer, som också ha bisysslor, och dessa komma naturligtvis. om vi nu bifalla Kungl. Maj:ts proposition, att i sin tur snart göra sig påmint med begäran om pension, stödande sig på det beslut, som riksdagen fattat.

Herr Lindman säger nu, att det kan vara mycket svårt att behandla varje fall för sig. Jag kan icke förstå, att det skall vara så svårt. Om dessa regementspastorer gå in till Kungl. Maj:t och säga ifrån, att denna bisyssla, från vilken de nu blivit skilda, utgjort en mycket betydande faktor i deras ekonomi och att de, om de förlora densamma, komma att på grund av den låga inkomst de ha, känna denna förlust ganska hårt, och om då Kungl. Maj:t förordar en dylik framställning samt utskottet, efter tagen del av densamma, tillstyrker denna under framhållande av att vederbörande verkligen äro i behov av och böra ha denna pension på grund av att de mistat denna bisyssla, så blir det väl icke så förskräckligt svårt för riksdagen att avgöra ett sådant ärende, som herr Lindman nu gjort gällande. Jag tror det bör kunna gå i detta fall lika väl som i många andra.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Rydén: Herr talman! Det är kanske onödigt av mig att uppträda i denna debatt, då vi ju här behandla ett ärende, som bankoutskottet handlagt, men jag kan ändå icke underlåta att säga, att nog är det mycket äventyrliga vägar, som riksdagen ger sig in på, ifall den skulle följa de anvisningar, som här lämnats av flera talare, nämligen att bifalla den föreliggande kungl. propositionen.

Om vi gå igenom de olika staterna i huvudtitlarna, så vägar jag säga, att här finnas, kanske icke tusentals men dock ett högst betydande antal personer, som uppbära sådana här arvoden på några hundratal eller litet över tusen kronor för allehanda smärre anställningar. Här utgå arvoden till läkare vid fängelser, till predikanter vid hospital och fängelser, alltsamman befattningar, som icke äro något annat än bisysslor. Detsamma gäller ju inom många andra områden. Vederbörande ha sin huvudsyssla på ett annat område och taga denna bisyssla som ett litet tillskott till sin lön. Men aldrig ha vi här i riksdagen varit med om att bevilja pensioner på dessa bisysslor. Vi följde den regeln vid övergången till den nya försvarsordningen, att de personer, som verkligen blevo brödlösa därigenom att de förlorade den inkomst, varav de hade sin huvudsakliga bärgning, att de skulle antingen få gå över på övergångsstat eller erhålla avskedsersättning eller dylikt. Men att på detta sätt generellt bevilja dem, som haft dessa bisysslor vid sidan av sin tjänst, pensioner, det kommer att föra till synnerligen svåra konsekvenser.

För att visa, hur oberättigat efter mitt sätt att se och hur orimligt, jag tvekar icke att använda det ordet, det är att fastställa en sådan generell regel, kan

*Ang.
pensionering
av vissa
företvarande
regements-
pastorer
vid armén.
(Forts.)*

Ang.
pensionering
av vissa
föruvarande
regements-
pastorer
vid armén.
(Forts.)

jag nämna, att vi på den lista, som ställts till förfogande, ha ett fall, där en regementspastor, som tillika är folkskoleinspektör, har en inkomst av inemot 20,000 kronor. Är det någon människa, som kan påstå, att han haft befattningen som regementspastor till sin huvudsakliga bärgning och ej som ett tillskott till sin lön? Mannen är något över 50 år gammal och skulle uppbära pension på detta sitt arvode till döddagar. Detta är icke rimligt.

Det finns även ett annat fall, en läroverksadjunkt, som varit regementspastor, och uppburit sådant arvode. Han har fortfarande kvar sin statstjänst och skulle nu uppbära pension för några års tjänstgöring såsom regementspastor. Vart tro ni det tar vägen, ifall man på detta sätt låter en stämning göra sig gällande att gå in för den principen, att en person, som varit verksam i statlig eller kommunal tjänst, skall uppbära pension på en statlig bisyssla, som han innehåft. Jag har velat ställa kammaren inför detta, och det är ingen av oss, som kan överblicka de konsekvenser detta skulle medföra. Beträffande det fall, som herr Wallerius nämnde, att det är en regementspastor, som avgår och får emeritlönen på 4,000 kronor, så är jag övertygad om, att i detta fall kommer riksdagen helt säkert att se på denna sak med humanitet och givmildhet. Men att åt människor i sin fulla arbetskraft, vilka ha sin huvudsakliga tjänst kvar, bevilja pension på grund av en sådan bisyssla är orimligt, och jag kan inte stillatigande åhöra detta. Jag kommer att bestämt avgiva min röst häremot, ty det kommer att leda till mycket trassel, villervalla och oöverskådliga konsekvenser. Det är inte någon större fråga det här gäller, och riksdagen behandlar alltid dylika saker så juste, att det är ej något förödmjukande för kyrkans och militärtjänstens tjänare att gå den väg, som så många andra gått.

Det är detta jag velat säga, herr talman, och jag måste för min del påtala detta, ifall det går till votering, ty jag kan icke finna det rimligt att i en hastig vändning på detta sätt gå in för principer, som vi äro alldeles främmande för. Jag yrkar på det bestämdaste avslag å Kungl. Maj:ts proposition och bifall till utskottets hemställan.

Herr *Mogård* instämde häruti.

Herr **Lindman**: Herr talman! Jag tycker det är litet underligt att man på detta sätt skall komma och skrämma med konsekvenser. Vad kan det bli för konsekvenser? Hela saken är ju beroende på en åtgärd, som riksdagen vidtagit genom försvarsordningen av år 1925. Ja, konsekvenserna skulle komma, om riksdagen gör en ny sådan åtgärd vid något senare tillfälle, kanske på ett annat område. Då kan man tänka sig konsekvenser, men i annat fall kan det ju inte bli några konsekvenser, ty detta är ju fullkomligt enastående. Jag undrar, herr talman, om det kan vara riktigt att säga beträffande regementspastorerna, att ni få ingenting därför att ni haft konstitutorial men de andra få hur kort tid de än varit i tjänst därför att de ha fullmakt.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till Kungl. Maj:ts i ämnet avlättna proposition; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Olsson i Berg, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i mom. a) av utskottets förevarande utlåtande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit Kungl. Maj:ts i ämnet avlåtna proposition.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande moment.

*Ang.
pensionering
av vissa
företvarande
regements-
pastorer
vid armén.
(Forts.)*

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Vid härpå skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till 5 § i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister, blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Slutligen föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 28, i anledning av väckt motion angående bättre tillvaratagande av samhällets och aktieägares intressen i större bolag vid revisorers tillsättande; och yttrade därvid:

*I fråga om
vissa
synpunkters
beaktande vid
tillsättande av
revisorer
i större bolag.*

Herr Mogård: Herr talman! Säsom motionär i den förevarande punkten skall jag be att få yttra ett par ord.

Jag vill då först beträffande utskottets uttalande gärna medgiva, att utskottet har rätt i, att den föreslagna reformen helst borde företagas i samband med en allmän revision av aktiebolagslagen av år 1910. Den är aderton år gammal, och mycket har under dessa år hunnit inträffa på bolagsväsendets område, mycket, som på många sätt skulle påkalla en reformering av ifrågavarande lagstiftning. Särskilt gäller detta stadgandena beträffande revision och revisorer. Beträffande dessa stadganden torde det vara allmänt bekant, att de i sig själva äro mycket kortfattade. Överhuvud taget står ju intet annat beträffande en revisors i ett bolag kompetens, än att han ej skall vara anställd i det företag, till vars revision han är kallad. Annars får han vara hur ung som helst. Det har berättats mig, att det för några år sedan hände, att i ett företag tillsattes som revisor en tolv år gammal son till vederbörande direktör. En revisor kan vara besläktad med direktören och ledningen i företaget. Det är en sak, som är förbjuden i norsk rätt. Han kan överhuvud taget vara hur okunig och slarvig som helst och så överdrivet hänsynsfull, slapp och slö, som vi känna till från berättelser om begångna förskingringar. Det har till och med uppgivits, hurusom vid en upptäckt förskingring i en västsvensk stad vederbörande revisor försvarade sin slapphet med, att han inte kunde misstänka en person, som var så gentil, att han till och med var innehavare av vasaorden. Då så är förhållandet, att under de sista åtta åren omkring 20 miljoner kronor beräknas vara förskingrade, torde detta till stor del vara beroende på, att revisionen varit mycket bristfällig och att revisorerna ej varit kompetenta.

Det synes mig, som om utskottet delvis missuppfattat, vad som egentligen skulle åligga en revisor. Utskottet synes ha betraktat revisors åliggande såsom huvudsakligen bestående i en formell siffergranskning. Det är ju dock,

*I fråga om
vissa
synpunkters
beaktande vid
tillsättande av
revisorer
i större bolag.
(Forts.)*

om man ser på lagens andemening, tydligt och klart, att detta är endast en del av en verkligt nitisk revisors åligganden; han har en mycket angelägnare uppgift att fylla, i det att han nämligen faktiskt skall utöva en verklig balanskritik. Han skall se efter, om vederbörliga avskrivningar gjorts, att rörelsen i någon mån till sitt inre väsen så att säga motsvarar sina tillgångar o. s. v. Det kan ju nämligen förefinnas fall, då det finns en mycket vacker och gentil balansräkning och till och med utdelning lämnats i ett företag, som mycket kort tid efteråt går över styr, och där aktieägarnas tillgodohavanden försvunnit hastigt och lustigt. Jag kan erinra om ett stort kvarnföretag i södra Sverige, som för ett par år sedan gick över styr, sedan man kort förut utdelat inte mindre än 30 procent till aktieägarna. Eller Nordiska handelsbanken, som vi till och med här i riksdagen i samband med Kreditkassans avveckling ha sysslat med! Där utdelades vinst på aktiekapitalet på våren, på hösten gick banken över ända, och aktieägarna fingo satsa ungefär 80 procent av sina nominella fordringar för att täcka företagets förluster. Jag skulle tro, att om i detta företag förefunnits en mera ordentlig, noggrann och oväldig revision, skulle en hel del av förlusten kunnat besparas aktieägarna.

Det är visserligen en mycket gammal statistik jag använder, men den är uppgjord av en bankdirektör. Den säger, att det förflyter i medeltal $6\frac{1}{2}$ år från det en förskingring begås och tills den upptäcker. Det är alltså en mycket lång tidrymd från det en förskingring begås och tills den upptäcker. Om det förefunnes en verkligt ordentlig revision, skulle denna tidrymd högst väsentligt kunna förkortas och förluster i stor utsträckning undvikas.

Ett annat misstag, som det förefaller mig, som om utskottet gjort sig skyldigt till, är, att en offentlig revisor, vars tillsättande jag påyrkat i min motion, skulle vara ett obehörigt ingrepp i aktieägarnas självbestämmanderätt. Men aktieägarna få ju redan nu finna sig i sådana ingrepp, och för övrigt är ju det misstroende, som alltid måste förefinnas vid en revision, ej något, som behöver verka förlamande på vederbörande företagare. Det förhåller sig ju med revisionen så, att den är ett normalt drag i själva affärens drift och gång. Det måste *vara* misstroende, om revisionen skall vara noggrann och verkligt effektiv i sitt slag. En kompetent, duktig och oväldig revisor kan väl för övrigt inte vara skadligare än en inkompetent och oduglig s. k. hedersrevisor. Vidare finns det ju, som utskottet mycket noga understryker, redan nu en rätt för en minoritet inom ett bolag att påkalla en revisor, utsedd av offentlig myndighet. Tillsättande av minoritetsrevisor, utsedd av offentlig myndighet, kan påkallas å bolagsstämma av aktieägare, som representera ett sammanlagt aktiebelopp, utgörande minst en femtedel av hela aktiekapitalet. Jag vill erinra om, att då denna bestämmelse 1910 infördes i aktiebolagslagen, så var från början avsikten i denna kammare den, att det skulle vara endast en tiondel av det representerade kapitalet, som skulle få rätt att utse s. k. minoritetsrevisor. Första kammaren ville inte alls gå med på bestämmelsen om minoritetsrevisor, och så blev det en sammanjämkning till en femtedel. Här i kammaren ansågs, att det behövdes en revisor för en tiondel av aktiekapitalet. Hur mycket mer skulle inte en revisor nu behövas för en mindre del av aktiekapitalet än den i lagen stadgade, då bolagens aktiekapital så oerhört ökats! Det har nu blivit ytterligt svårt för några missnöjda att samla en minoritet, som uppgår till en femtedel av aktiekapitalet. Vi kunna tänka på företag sådana som Svenska tändsticksbolaget, där åtskilliga småsparare satt in sina medel. Det har ett aktiekapital på 180 miljoner kronor och skulle alltså fordras minst 36 miljoner kronor, representerade av en minoritet på stämman, för att denna skulle få rätt att utse en minoritetsrevisor. Ett sådant belopp snyter man inte ur näsan på en bolagsstämma i något bolag. Tänka vi på ett företag som Svenska sockerfabriksaktiebolaget, som har 135 miljoner i aktiekapi-

tal, fordras det 27 miljoner kronor för att verkligen få en minoritetsrevision till stånd. Eller ett företag, där jag skulle tro, att många av våra småsparare placerat sina medel, A.-B. Svenska kullagerfabriken, med ett aktiekapital på 92 miljoner kronor. Där fordras det över 18 miljoner för tillsättande av en minoritetsrevisor. Alltså: tillsättande av minoritetsrevisor i de stora bolagen — och det är dem jag åsyftat i min motion — är ju en fullständig chimär. För övrigt, och det vill jag säga till sist, så gäller frågan om en förbättrad revision ett betydande företagarentesse, nämligen det företagarentesse, som ligger i allmänhetens förtroende. Vi tala om ekonomisk demokrati och om förbättrade förhållanden mellan arbetare och arbetsgivare. Tänka vi på den väg, som många vilja utstaka för ett förbättrat tillstånd i våra industriella förhållanden, nämligen ett mera ökat deltagande av småsparare och småkapitalister i företagen, skola vi förstå, att förutsättningen härför är just detta allmänna förtroende hos småspararna, som hämtar sitt stöd och skydd hos revisorerna. Är det då ett offentligt organ, en opartisk och oväldig myndighet, som tillsätter revisor, ja, då ha dessa småsparare ett förtroende för revisionen, som de annars icke skulle ha, och då kan det på det sättet inträda en utjämning, en förbättring av vissa förhållanden, som eljest icke skulle förekomma.

Samhället självt har också ett utomordentligt stort intresse i att revisionen inom de stora bolagen liksom revision överhuvud taget skötes ordentligt, hederligt, klokt och vaksamt. Vi läste för någon tid sedan, hurusom ett väldigt skattefalsarium upptäckts hos en viss firma i Malmö genom att det allmänna, d. v. s. vederbörande taxeringsmyndighet, skickade dit två opartiska och yrkeskunniga revisorer. De tittade i räkenskaperna och funno, vilka fel firman begått. Det blev en räddning på flera hundra tusen kronor åt det allmänna. Om ett företag skötes ordentligt och på sådant sätt, att man kan vara viss om, att det fungerar normalt, och därtill syftar revisionen, så blir det inte sådana där sammanbrott då och då, därför att man inte i tid varit vaksam vid företagen. Det är det, som revisionen skall utföra, och jag har tänkt, att detta skulle komma till stånd genom att en av revisorerna i de stora bolagen tillsättes av någon offentlig myndighet.

Jag förstår, att det inte lönar sig att framställa något yrkande, men saken är av den vikt och betydelse, att jag ansett mig höra motivera den och på denna sena nattimme säga några ord till försvar för min motion. Jag har, herr talman, icke något yrkande.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman! Den ärade motionären gjorde icke något yrkande och jag skall för min del ej göra något annat yrkande än utskottet gjort, nämligen avslag å den föreliggande motionen.

När jag begär ordet, är det för att jag låtit anteckna en reservation mot vissa delar av utskottets motivering. Jag skulle för min del velat, att utskottet i sitt avslagsyrkande på motionen pekat på, att motionären allt för mycket begränsat det område, på vilket han vill ha ökat inflytande för samhällsintresset. Om ett sådant inflytande i högre grad eller i större utsträckning skall komma till stånd, så bör det enligt min uppfattning inte beröra endast aktiebolagen utan också de ekonomiska föreningarna. Skall det ökade inflytande, som motionären här vill åstadkomma för samhällsintresset, bli av något verkligt värde, så måste också enligt min uppfattning revisorernas befogenheter och rättigheter utvidgas mot vad som nu gäller. Utan detta tror jag inte man vinner mycket, ty det kan ju inte vara tillräckligt att här göra ett ingripande och låta revisorerna i huvudsak endast få i uppdrag att vara siffergranskare och vad därmed sammanhänger. Jag har endast velat säga dessa ord, herr talman.

*I fråga om
vissa
synpunkters
beaktande vid
tillsättande av
revisorer
i större bolag.
(Forts.)*

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 6.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av mark och uppförande därå för postverkets räkning av tillbyggnad till telegrafhuset i Borås;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av förbättrade lokaler för lantmäterikontoret och länsstyrelsen i Kopparbergs län m. m.

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av ångkraftstationen i Västerås m. m.; samt

nr 127, i anledning av väckta motioner angående bemyndigande för statskontoret att vid gäldenärers obestånd träffa vissa uppgörelser.

§ 7.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statsbaneförvaltningens organisation m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av järnvägen från Lidköping till Tun;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Mel-lersta Östergötlands järnvägsaktiebolags i likvidation skuld till staten m. m.;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedskrivning av postverkets fordran hos förre postexpeditören S. H. F. Palmcrantz;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar i fråga om anslagen till utrikesförvaltningen, i vad avser grupp A. Departementet, jämte en i ämnet väckt motion;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den ekonomiska försvarsberedskapens organisation;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Gävle stad;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Uppsala stad jämte en i ämnet väckt motion;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till avlöningsreglemente för fast anställt manskap vid försvarsväsendet;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för åtskilliga officers- och underofficerskårer från skyldighet att återbetala vissa lån m. m.; och

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten för arméns truppförband;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 12 maj 1917 om expropriation;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 34, i anledning av väckt motion om medgivande av rätt för renvårdande lapp att för tryggande av sin näring döda björn;

nr 35, i anledning av väckta motioner angående bestämmelser rörande införsel till landet av hästar för avelsändamål;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående undersökning rörande reglering av vissa delar av Lyckebyån;

nr 37, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser angående jakt efter älg;

nr 38, i anledning av väckt motion om den norrländska andelsmejerilänefon- dens ombildande till en för hela riket avsedd mejerilänefond;

nr 39, i anledning av väckt motion om anslag till pris åt uppfinnare av lant- bruksmaskiner och redskap;

nr 40, i anledning av väckta motioner om anslag till bidrag till anläggning av odlingsvägar i Norrland, Dalarna och Värmland;

nr 41, i anledning av väckta motioner angående statsbidrag åt föreningen Norrvikens trädgårdar;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av en fast försöksgård för jordbruket;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlängd giltighets- tid för avlöningsreglementet för tjänstemän vid domänverket;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av ett redskapsskjul m. m. vid Flyinge hingstdepå och stuteri;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till vissa trädgårdsutställningar;

nr 47, i anledning av väckta motioner om ytterligare ersättning till Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening för förluster, förorsakade av mul- och klövsjukeepizootien;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till lantmäteriförrättningar; och

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd i anled- ning av skador till följd av Vänerns översvämning jämte i samma ämne väckta motioner; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående medverkan i vissa fall från statens sida till uppförande av samlingslokaler.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Adler</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 21 april,
» <i>Pehrsson</i> i Göteborg	» den 21 april,
» <i>Ericson</i> i Boxholm	under 4 dagar fr. o. m. den 20 april och
» <i>Hallén</i>	» 4 » » » 19 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1 på natten.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 20 april.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 14 innevarande april förda protokollen.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Riksdagsman Henrik Frost, Bodum, är på grund av sjukdom (cystit. ac.) oförmögen att deltaga i riksdagens arbete tills vidare.

Backe den ¹⁸/₄ 28.

Harald Landing,
lasarettsläkare.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 77—87, första lagutskottets utlåtanden nr 29 och 30, jordbruksutskottets utlåtanden nr 33—49 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 6.

§ 4.

Ordet lämnades nu till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talmän! Jag hemställer, att kammaren måtte besluta, att bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens plenum först må uppföras statsutskottets utlåtande, nr 8, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet, samt sist första lagutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige m. m., dels ock i ämnet väckta motioner, och första lagutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 12 maj 1917 om expropriation, dessa två senare i nämnd ordning.

Denna hemställan bifölls.

§ 5.

Härefter föredrog ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 461, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion, I: 166, angående undersökning rörande hotell- och restaurangpersonalens samt badhuspersonalens anställningsförhållanden m. m.; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt fjärde tillfälliga utskott.

§ 6.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från bevillningsutskottet:

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår hydreringsprodukter av naftalin;

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förfarandet i vissa fall vid oriktig avgiftsberäkning hos tullverket; och

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 1 och 4 i förordningen den 15 november 1912 (nr 298) om provianteringsfrilager; samt

från första lagutskottet, nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till 5 § i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

bankoutskottets utlåtanden:

nr 30, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 31, i anledning av vissa framställningar angående pensioner och understöd, att utgå av affärsdrivande verks medel;

nr 32, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ i lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension;

nr 34, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning i fråga om medgivande att i riksdagshuset uppsätta en minnestavla i anledning av världspostföreningens femtioårsjubileum; och

nr 35, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om årligt understöd åt städerskan vid riksdagshuset Hedda Elfrida Nyqvist, född Ekendahl;

första lagutskottets memorial:

nr 32, i anledning av återremiss från andra kammaren av första lagutskottets utlåtande nr 24, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fylleri m. m., dels ock en i ämnet väckt motion; och

nr 33, i anledning av återremiss från andra kammaren av första lagutskottets utlåtande nr 25 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 15 och 41 i förordningen den 15 juni 1923 om motorfordon; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av väckt motion om ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande skyldighet för vistelsekommun att själv vidkännas vissa kostnader; och

nr 26, i anledning av väckt motion angående ändring av 49 § 1 mom. i lagen om fattigvården.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Björling</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 22 april och
» <i>Bäcklund</i>	» 2 » » » 21 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.50 e. m.

In fidem
Per Cronvall.